

***Strategia Rozwoju Lokalnego
Kierowanego przez Społeczność
objęta
Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich
na lata 2014–2020***

Obszar gmin:
Brwinów, Milanówek, Podkowa Leśna

Grudzień 2015/aktualizacja czerwiec 2017/aktualizacja grudzień 2017

Spis treści

<i>I. Charakterystyka LGD</i>	3
1. Forma prawna	3
2. Obszar	3
3. Potencjał i doświadczenie LGD	4
<i>II. Partycypacyjny charakter LSR</i>	9
<i>III. Diagnoza – opis obszaru i ludności</i>	12
1. Uwarunkowania przestrzenne i przyrodnicze	12
2. Charakterystyka demograficzna	13
3. Charakterystyka gospodarki, przedsiębiorczości i sektora społecznego	15
4. Charakterystyka rynku pracy – zatrudnienie i bezrobocie	20
5. Pomoc społeczna	22
6. Dziedzictwo kulturowe	23
7. Potencjał turystyczny	24
<i>IV. Analiza SWOT</i>	28
<i>V. Cele i wskaźniki</i>	31
<i>VI. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru</i>	49
<i>VII. Plan działania</i>	51
<i>VIII. Budżet LSR</i>	51
<i>IX. Plan komunikacji</i>	52
<i>X. Zintegrowanie</i>	53
<i>XI. Monitoring i ewaluacja</i>	55
<i>XII. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko</i>	57
Spis rysunków	58
Spis tabel	58
Spis załączników:	59
Bibliografia.....	59
Załączniki:	60

I. Charakterystyka LGD

1. Forma prawna

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania (LGD) „Zielone Sąsiedztwo” z siedzibą w Podkowie Leśnej jest stowarzyszeniem posiadającym osobowość prawną, wpisanym do KRS dnia 23 grudnia 2008 roku pod numerem 0000320277. Działa na podstawie przepisów:

- ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2015r. poz. 1393);
- ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2015 r. poz. 378);
- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013);
- Statutu LGD „Zielone Sąsiedztwo”

Nadzór nad działalnością Stowarzyszenia sprawuje Marszałek Województwa Mazowieckiego.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Zielone Sąsiedztwo” jest dobrowolnym, samorządnym i trwałym zrzeszeniem osób fizycznych oraz osób prawnych, o celach niezarobkowych, którego działania ukierunkowane są na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów gmin Podkowa Leśna, Milanówek i Brwinów, aktywizowania mieszkańców, realizacji lokalnej strategii rozwoju. Stowarzyszenie jest otwarte na udział innych miast i gmin oraz ich mieszkańców w Stowarzyszeniu, w szczególności o podobnym charakterze i zbliżonych celach rozwoju.

2. Obszar

LGD „Zielone Sąsiedztwo” skupia przedstawicieli władz publicznych, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców z terenu trzech gmin należących administracyjnie do województwa mazowieckiego. Są to gminy: Podkowa Leśna, Milanówek (powiat grodziski) oraz Brwinów (powiat pruszkowski). Żadna z trzech wymienionych gmin nie jest członkiem innych Lokalnych Grup Działania, ani podmiotem (partnerem), który zobowiązał się do współpracy w zakresie realizacji LSR z innymi LGD. Łączna liczba mieszkańców LGD to 45 054 osoby (dane GUS na 31.12.2013). Gminę Brwinów zamieszkuje 24 775 mieszkańców, (Miasto Brwinów i 17 sołectw). Gminę Milanówek zamieszkuje 16 410 osób, a Podkowę Leśną 3 869 osób.

Tabela 1 Podstawowe dane na temat obszaru LGD „Zielone Sąsiedztwo” w 2013 roku

Gmina	Powiat	Liczba mieszkańców	Powierzchnia w km ²
Miejsko – wiejska Brwinów (miasto Brwinów i 17 sołectw)	pruszkowski	24 775	69
Miejska Milanówek	grodziski	16 410	13
Miejska Podkowa Leśna	grodziski	3 869	10
Łącznie;		45 054	93

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

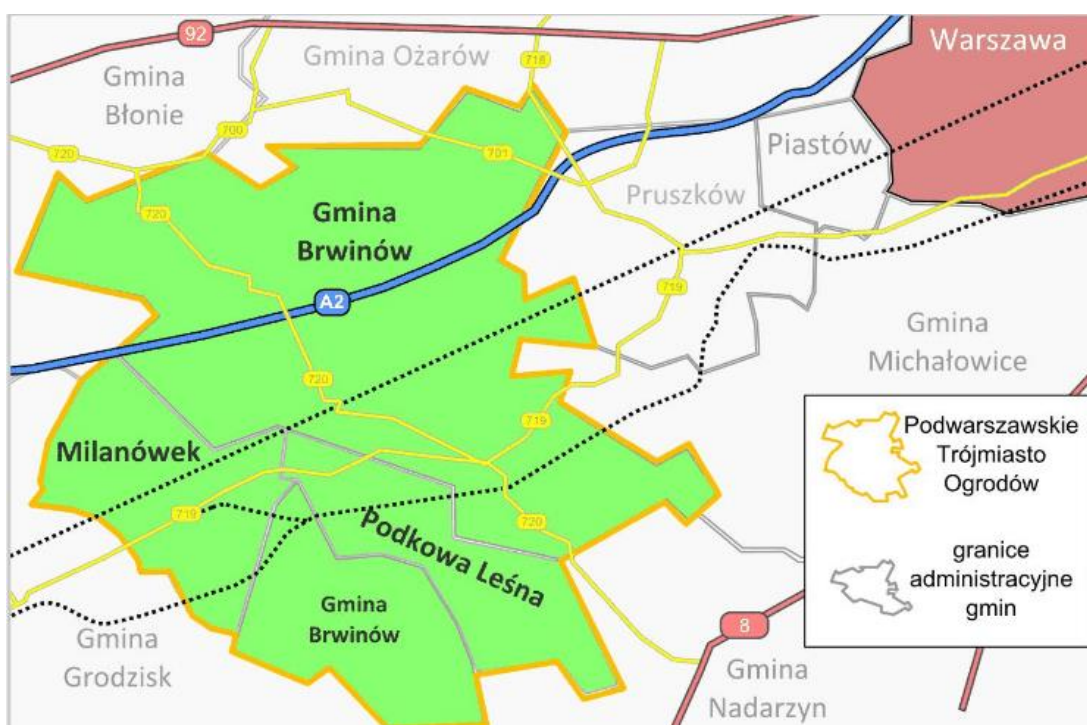
Obszar 3 gmin wchodzących w skład LGD Zielone Sąsiedztwo jest częścią powiatów pruszkowskiego i grodzkiego. Władze tych powiatów sprzyjają działaniom podejmowanym przez nasze społeczności lokalne, co jest dobrym przykładem zrozumienia dla współpracy trójsektorowej w obszarach funkcjonalnych przecinających granice administracyjne powiatów. Obszar LGD pokrywa się z terenem Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów, tj. obszaru funkcjonalnego utworzonego przez te 3 gminy na mocy dobrowolnego porozumienia Burmistrzów z roku 2010. Porozumienie zostało zawiązane w celu ochrony dziedzictwa

kulturowego i przyrodniczego tego terenu oraz podnoszenie jakości życia mieszkańców tych miejscowości, które od początku XX wieku mają wspólną lub bardzo podobną historię. Fakt, że obszar LGD jako partnerstwa podmiotów 3 sektorów pokrywa się z obszarem partnerskiej współpracy władz samorządowych jest okolicznością bardzo ułatwiającą planowanie LSR i realizację jej zapisów.

Na uwagę zasługuje także swego rodzaju ewenement – południowe obszary Gminy Brwinów (Owczarnia, Żółwin, Terenia) nie mają bezpośredniej styczności z pozostałą częścią gminy – oddziela je miasto Podkowa Leśna i Milanówek. Mieszkańcy Brwinowa nazywają obszary gminy na południe od Podkowy „terenami zamorskimi”. W kontekście wdrażania innowacyjnego podejścia LEADER najistotniejsze są społeczne i historyczne więzi między mieszkańcami obszaru, podobne potrzeby, wspólne cele, uzupełniające się potencjały, wreszcie wspólna tożsamość i dziedzictwo kulturowe.

W kontekście przestrzennym obszar działania LGD stanowi spójną pod względem funkcjonalnym i administracyjnym strukturę złożoną z trzech sąsiadujących ze sobą gmin, pozostających w jednym obrysie (rysunek 1).

Rysunek 1 Obszar działania LGD „Zielone Sąsiedztwo”

Źródło: Opracowanie własne PTO

3. Potencjał i doświadczenie LGD

Lokalna Grupa Działania została powołana dnia 13 października 2008 roku na zebraniu założycielskim jako Stowarzyszenie LGD „Zielone Sąsiedztwo” z siedzibą w Podkowie Leśnej przy ulicy Lilpopa 18, przyjęto statut i wybrano władze. Stowarzyszenie jest wynikiem współpracy mieszkańców i samorządów w zakresie utworzenia Lokalnej Grupy Działania na terenie dwóch gmin Podkowy Leśnej i Brwinowa. Inicjatywa mieszkańców powołania LGD została potwierdzona decyzjami podjętymi przez gminne organy uchwałodawcze. W dniu 31 lipca 2008 r. rada Miasta Podkowa Leśna podjęła uchwałę „W sprawie utworzenia Stowarzyszenia do realizacji lokalnej strategii rozwoju w ramach PROW 2007-2013 oś 4 LEADER”, wyrażając zgodę na podjęcie współpracy partnerskiej w ramach nowo powoływanego stowarzyszenia z Gminą Brwinów, którego Rada analogiczną uchwałę podjęła w dniu 3 września 2008r. Przyjęcie nowej ustawy o PROW na lata 2014-2020 umożliwiło w roku 2014 wstąpienie do niej miasta Milanówka a poprzez to poszerzenie działającej w latach 2008-2014 LGD z dwu gmin na trzy gminy, poprzez co granice LGD i granice oraz skład gmin wchodzących w skład PTO całkowicie

się pokrywają, co dodatkowo wzmacnia tę inicjatywę. Podjęcie uchwał poprzedzało proces konsultacji, spotkań informacyjnych i rozmów prowadzonych w każdej z zainteresowanych gmin. Od początku w procesie budowania partnerstwa uczestniczyli życzliwie burmistrzowie miast.

Zgodnie z wypracowaną zespołowo Misją Lokalnej Strategii Rozwoju dla terenu LGD „Zielone Sąsiedztwo” chcielibyśmy, aby za 10 lat Gmina Brwinów i Miasta-Ogrody Podkowa Leśna oraz Milanówek stanowiły najbardziej znany na Mazowszu zespół współpracujących społeczności lokalnych, zapewniających wysoką jakość życia mieszkańcom i rozwijających się zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Zgodnie z wypracowaną Wizją rozwoju obszaru LGD - teren naszych gmin, obejmujący miasta-ogrody oraz otaczające je obszary wiejskie, będzie przyjaznym miejscem zamieszkania i dogodnym miejscem prowadzenia działalności gospodarczej nieuciążliwej dla środowiska. Będzie zapewniał dobre warunki zamieszkiwania, szerokie możliwości aktywnego wypoczynku, uprawiania sportu i rekreacji oraz pozwalał na szeroki dostęp do dóbr kultury i warunki do edukacji przez całe życie. Cechą wyróżniającą obszar naszych gmin będzie wysoki poziom integracji społecznej i aktywność obywatelska mieszkańców. Nowym jakościowo wymiarem rozwoju będzie otwarcie się na turystykę kulturową dla mieszkańców obszaru metropolitalnego Warszawy - w oparciu o posiadane zasoby przyrodnicze i dziedzictwo kulturowo-historyczne - w taki sposób, aby podnosiło to jakość życia mieszkańców. Tak sprecyzowana Wizja wynika z uwarunkowań obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju oraz przeprowadzonych konsultacji społecznych.

Nazwa LGD „Zielone Sąsiedztwo” nawiązuje wprost do wspólnych wartości, jakimi są z jednej strony tereny zielone obszaru objętego LSR, a z drugiej znaczenie integracji mieszkańców sąsiadujących gmin. Nazwa „Zielone Sąsiedztwo” może zastąpić bardziej fachowe określenia używane przez urbanistów i ekologów w odniesieniu do szczególnie atrakcyjnych obszarów pod względem przyrodniczym, krajobrazowym i turystycznym okalających miasta, którym przypisuje się funkcję stabilizującą środowiskowe warunki życia w mieście, funkcję ochrony struktury przestrzennej oraz funkcję wypoczynku codziennego i świątecznego dla mieszkańców miast. Takim szczególnie atrakcyjnym obszarem o wysokich walorach krajobrazowych i przyrodniczych, a także (mamy nadzieję w bliskiej przyszłości) o uznanej marce turystycznej jest teren objęty działaniem niniejszej LGD. Za taki uznajemy obszar gmin należących do LGD „Zielone Sąsiedztwo”, wyróżniający się wysokimi walorami kulturowymi, historycznymi, przyrodniczymi i krajobrazowymi.

Doświadczenie

W ramach realizacji LSR na lata 2007-2013 beneficjenci projektów zrealizowani na terenie PTO szereg projektów wpisujących się w cele sformułowane w strategii a LGD ze środków na działania bieżące i aktywizację zrealizowała wiele działań, między innymi:

- działania aktywizujące - integrujące w tym szkolenia dla mieszkańców gmin objętych działaniem Stowarzyszenia (np. z zakresu produktu lokalnego – rzemiosła i rękodzieła, ekologii i ochrony środowiska, przedsiębiorczości i ekonomii społecznej, turystyki oraz wsparcia lokalnych liderów w tym w ramach Projektu Współpracy „Rękodzieło i rzemiosło artystyczne szansą rozwoju turystycznego i ochrony lokalnego dziedzictwa” akronim LOKART),
- ekspertyzy i badania w zakresie jakości życia mieszkańców obszaru objętego LSR
- promocja Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów oraz Stowarzyszenia ,
- udział członków LGD w szkoleniach z zakresu zarządzania finansami, zarządzania projektami i organizacji konkursów grantowych przez LGD, udział członków LGD w spotkaniach, seminariach i konferencjach,
- wydawnictwa, publikacje, konkursy, cykliczne wydarzenia kulturalne i edukacyjne, questy.

Na podstawie *Umowy o warunkach i sposobie realizacji lokalnej strategii rozwoju* zawartej pomiędzy LGD Stowarzyszenie „Zielone Sąsiedztwo” oraz Samorządem Województwa Mazowieckiego dnia 2 czerwca 2009 roku LGD wdrażała Lokalną Strategię Rozwoju. Dokument został tak skonstruowany, aby realizowane na jego podstawie przedsięwzięcia przyczyniły się do

osiągnięcia 4 celów ogólnych i 7 celów szczegółowych. Całkowity budżet LGD w ramach osi 4 Leader wynosił 3 723 680 zł, przy czym kwota przeznaczona na działanie „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” to 2 918 560zł. W okresie od 2009 roku do 2015 roku Stowarzyszenie „Zielone Sąsiedztwo” przeprowadziło łącznie 10 naborów wniosków na operacje w ramach *Małych projektów, Odnowy i rozwoju wsi, nierolniczej oraz Tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw*. Ze 133 złożonych wniosków organ decyzyjny wybrał do dofinansowania w sumie 104. Zrealizowane zostały wszystkie założone wskaźniki.

Według danych Urzędu Marszałkowskiego – stan na 7.05 2015 roku, LGD wykorzystała: 90% środków, co daje jej 7 miejsce na Mazowszu.

Od początku swej działalności LGD bierze czynny udział w życiu społecznym obszaru realizując liczne projekty na obszarze swojego działania, ponadto Zarząd LGD i jej aktywni działacze uczestniczą w szkoleniach w całej Polsce i za granicą poszerzając swoją wiedzę i nawiązując nowe kontakty. Podczas poszczególnych etapów budowania partnerstwa LGD cały czas przeprowadza akcje promocyjne mające na celu rozpowszechnianie wiedzy o działaniach Stowarzyszenia i zachęcenie miejscowej społeczności m.in. do uczestnictwa: w podejmowanych inicjatywach, realizacji projektów, włączania się do wspólnego działania na rzecz Podwarszawskiego Trójmieścia Ogrodów.

Zadania statutowe LGD realizuje także dzięki środkom pozyskiwanym w trybie konkursowym z innych źródeł niż PROW.

- Akademia dla NGO – 2009/10r. Projekt zrealizowany przy wsparciu udzielonym przez Islandię, Liechtenstein i Norwęgę ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz budżetu Rzeczypospolitej Polskiej w ramach Funduszu dla Organizacji Pozarządowych (cykl szkoleń z zakresu podstaw działania w organizacji pozarządowej, aspektów prawnych i finansowych, w tym pozyskiwania funduszy zewnętrznych oraz poradnictwo indywidualne w zakresie prawa i finansów w organizacji pozarządowej oraz omówienie przykładów wypełnienia wniosków o dotację).

- ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego -opracowanie dokumentu „Strategia rozwoju turystyki gmin Brwinów, Milanówek, Podkowa Leśna 2010-2015” – 2009/10r (Realizacja projektu stworzyła warunki dla realizacji długofalowych rezultatów strategicznych. W ramach projektu nawiązano współpracę międzygminną na polu rozwoju turystyki oraz scharakteryzowano zintegrowane lokalne produkty turystyczne pobudzając tym samym aktywności w tym zakresie co w perspektywie przyczyniło się do wzrostu ruchu turystycznego i podwyższenia jakości oferty).

- warsztaty Grundtviga Programu Uczenie się przez całe życie LLP, 2011r (Promocja produktu lokalnego tj. zintegrowanej ofert artystyczno/rzemieślniczych pracowni na terenie PTO)

- Projekty Partnerskie Programu Uczenie się przez całe życie - LLP Grundtvig „Forests for All, All for forests”2011-13 (działania aktywizujące – edukacyjne z zakresu ekologii realizowane we Współpracy z partnerami z 7 krajów Europy)

- w latach 2008-15 we Współpracy z Polsko Amerykańską Fundacją Wolności - projekty szkoleniowe podnoszące kompetencje pracowników i członków LGD oraz inne np. wspierające lokalne partnerstwa,

- od 2014r LGD jest ambasadorem w projekcie FIO Mazowsze Lokalnie.

Potencjał ludzki

W związku z faktem, iż LGD „Zielone Sąsiedztwo” uczestniczyła we wcześniejszej edycji podejścia LEADER, zarówno kadra, jak i członkowie LGD posiadają niezbędne doświadczenie oraz wiedzę w zakresie odpowiedniego zarządzania oraz realizacji operacji w ramach LSR.

Łącznie w biurze LGD zatrudnionych jest dwóch pracowników na umowę o pracę. Każdy z nich jest przygotowany do wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych, a więc również LSR. Na stanowiskach tych szczegółowy zakres zadań określa Regulamin Pracy Biura oraz opis stanowisk, stanowiący załącznik nr 16 do Wniosku o wybór LSR. Wiedza i udokumentowane doświadczenie poszczególnych pracowników, adekwatne do zakresu obowiązków, wynika

zarówno z odbytych szkoleń teoretycznych, jak również z zaangażowania w dotychczasowe działania prowadzone przez LGD. Kierownik biura LGD posiada m.in. doświadczenie związane z realizacją, opracowywaniem zmian i aktualizacją LSR w ramach PROW 2007–2013 oraz odbyte liczne szkolenia z zakresu tworzenia i wdrażania LSR. Kolejny pracownik biura zatrudniony był dotychczas na stanowisku Asystent Dyrektora Biura LGD w ramach osi 4 LEADER objętego PROW 2007–2013. Pracownik ten posiada udokumentowane doświadczenie w procesie opracowywania i aktualizacji LSR w okresie 2007–2013 oraz jej późniejszego wdrażania, a także ukończył w tym zakresie liczne szkolenia potwierdzone dyplomami, bądź zaświadczeniami.

Kompetencje jakie są wymagane na konkretnych stanowiskach zarówno w organie decyzyjnym, jak i Zarządzie oraz Biurze LGD zostały wskazane w poszczególnych regulaminach, tj. Regulaminie Pracy Rady, Regulaminie Zarządu, a także Regulaminie Pracy Biura.

Dla pracowników biura, jak również dla członków organu decyzyjnego przewidziano w okresie realizacji LSR dodatkowe szkolenia w celu dalszego podnoszenia ich wiedzy i kompetencji, a także szczegółowego zapoznania z zapisami strategii i dokumentów programowych oraz wynikającymi z nich obowiązkami. Informacje dotyczące zakresu, uczestników, budżetu i terminu realizacji poszczególnych szkoleń zawiera opracowany przez LGD Plan szkoleń, stanowiący załącznik nr 14 do wniosku o wybór LSR. Łącznie w latach 2016-2022 planuje się przeprowadzenie szkoleń obejmujących 10 tematów, z czego wszystkie obejmą pracowników biura, oraz 5 zakresów tematycznych szkoleń dla członków Rady Oceniającej. W Planie szkoleń uwzględniono zagadnienia niezbędne do prawidłowej realizacji LSR, takie jak przygotowanie do wdrażania LSR, procedury wyboru oraz oceny wniosków czy ewaluacji i monitorowania. Ponadto zaplanowane zostały szkolenia dla pracowników podnoszące ich wiedzę i umiejętności w zakresie sprawnego wdrażania LSR, zwłaszcza podnoszenia kompetencji w zakresie obsługi potencjalnych wnioskodawców/beneficjentów, udzielania doradztwa, funkcjonowania partnerstwa trójsektorowego oraz aktywizacji mieszkańców.

Efektywność udzielonego przez pracowników doradztwa będzie sprawdzana przede wszystkim za pośrednictwem ankiety badającej satysfakcję w sytuacji doradztwa bezpośredniego, w innym przypadku sporządzana będzie notatka z udzielonego doradztwa.

Reprezentatywność LGD

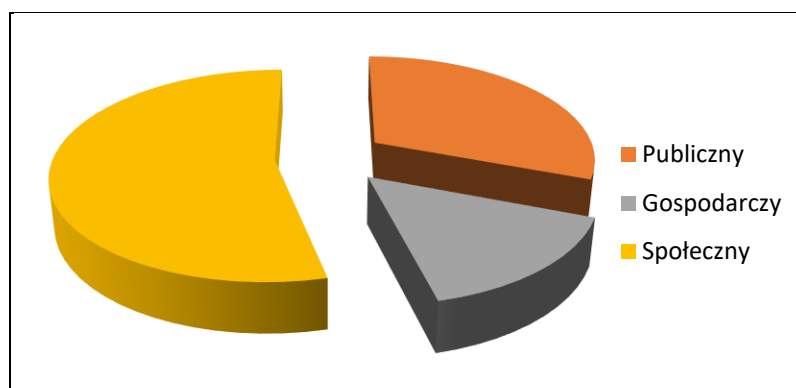
Na podstawie przepisów art. 32 ust. 2 lit. b rozporządzenia 1303/2013 w skład LGD „Zielone Sąsiedztwo” wchodzi przedstawiciele władz publicznych, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych, w tym kobiety oraz osoba poniżej 30 r. ż.

Lokalna Grupa Działań „Zielone Sąsiedztwo”, która przyjęła formę prawną stowarzyszenia, posiada otwartą formułę przyjmowania nowych członków. Oznacza to, że do LGD przystąpić może każdy, kto spełni kryteria określone statutem stowarzyszenia.

Członkami Stowarzyszenia są osoby fizyczne i osoby prawne zamieszkujące lub mające siedzibę na obszarze jednej z gmin LGD. Zgodnie ze Statutem członkowie dzielą się na: zwyczajnych, wspierających, honorowych. Według stanu na dzień 30.11.2015 r. w strukturze Stowarzyszenia „Zielone Sąsiedztwo” znajduje się 49 członków zwyczajnych, w tym: 9 reprezentujących władze publiczne (18,37%) 32 przedstawicieli lokalnych partnerów społecznych (65,31%), 8 przedstawicieli lokalnych partnerów gospodarczych (16,33%).

Niewielki udział reprezentantów sektora gospodarczego, odzwierciedla potrzebę wspierania tego sektora i wskazuje na właściwe ukierunkowanie LSR, której jednym z najważniejszych celów jest wspieranie przedsiębiorczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy.

Rysunek 2. Struktura członków Stowarzyszenia LGD „Zielone Sąsiedztwo”

Opracowanie własne.

Organ decyzyjny:

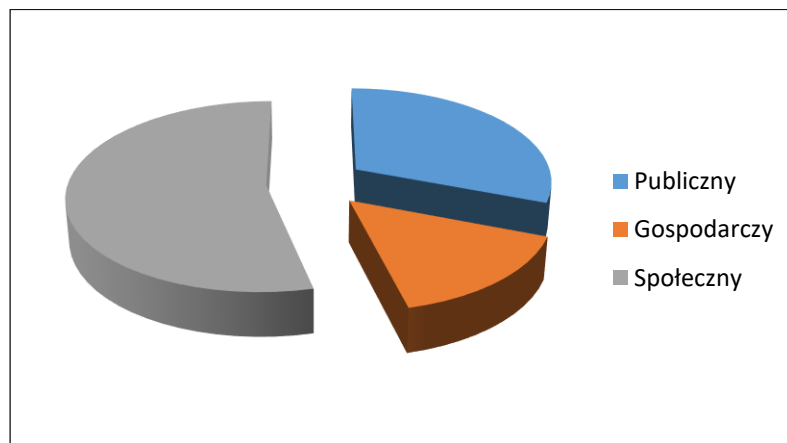
Organem decyzyjnym LGD jest Rada, do której wyłącznych kompetencji należy:

- wybór operacji w rozumieniu art. 2 pkt. 9 rozporządzenia 1303/2013, które mają być realizowane w ramach LSR,
- ustalenie kwoty wsparcia.

W myśl art. 32 ust. 2 lit. b wspomnianego rozporządzenia, w składzie Rady podczas podejmowania decyzji ani władze publiczne – określone zgodnie z przepisami krajowymi – ani żadna z grup interesu nie posiada więcej niż 49% praw głosu, co zostało zagwarantowane uregulowaniami zawartymi w Regulaminie Pracy Rady oraz w Statucie. Ponadto zgodnie z art. 34 ust. 3 lit. b, co najmniej 50% głosów w decyzjach dotyczących wyboru pochodzi od partnerów niebędących instytucjami publicznymi. Podstawowym narzędziem weryfikującym parytety podczas wyboru operacji jest deklaracja bezstronności.

Osobowy wykaz osób stanowi zał. nr 4 do formularza wniosku.

Rysunek 3 Struktura członków organu decyzyjnego Stowarzyszenia LGD „Zielone Sąsiedztwo”.

Opracowanie własne

Osoby będące członkami Rady dysponują odpowiednim doświadczeniem i wiedzą, aby móc pełnić powierzoną funkcję oraz zarządzać procesami rozwoju na poziomie lokalnym. Szczegółowe uregulowania dotyczące liczebności, składu, zasad powoływania i odwoływania oraz podziału kompetencji w ramach organu decyzyjnego zawarte są w Regulaminie Pracy Rady.

Zasady funkcjonowania LGD

Podstawowe dokumenty wewnętrzne regulujące działania LGD to Statut oraz Regulaminy Pracy: Zarządu, Rady, Komisji Rewizyjnej i Biura LGD. Zestawienie kwestii poruszanych przez te dokumenty wraz z opisem sposobu ich uchwalania i zmiany zawiera tabela 2.

Tabela 2 Dokumenty wewnętrzne regulujące działanie LGD

Lp.	Nazwa dokumentu	Regulowane kwestie	Sposób uchwalania i zmiany
1.	Statut Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zielone Sąsiedztwo”	- wskazanie organu nadzoru; - zasady działania, w tym cele statutowe i sposoby ich realizacji; - określenie zasad nabywania i utraty członkostwa w LGD; - charakterystyka poszczególnych organów, w tym: ich składu, kompetencji, sposobu pracy i podejmowania uchwał oraz zasad nabywania i utraty mandatu; - w odniesieniu do organu decyzyjnego uregulowania dotyczące zachowania bezstronności członków podczas wyboru operacji.	Uchwała Walnego Zebrania Członków przy obecności co najmniej 2/3 uprawnionych, w głosowaniu jawnym lub tajnym.
2.	Regulamin Pracy Rady	- skład i zasady reprezentatywności; - zasady nabywania i utraty mandatu; - kompetencje organu decyzyjnego; - szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu decyzyjnego; - rozwiązania dotyczące wyłączenia członka organu z oceny operacji; - zasady protokołowania posiedzeń organu decyzyjnego; - zasady wynagradzania członków organu decyzyjnego.	Uchwała Walnego Zebrania Członków przy obecności co najmniej połowy uprawnionych, w głosowaniu jawnym.
3.	Regulamin Pracy Zarządu	- skład i zasady reprezentatywności; - zasady nabywania i utraty mandatu; - kompetencje Zarządu; - sposób pracy i podejmowania uchwał.	Uchwała Walnego Zebrania Członków przy obecności co najmniej połowy uprawnionych, w głosowaniu jawnym.
4.	Regulamin Pracy Komisji Rewizyjnej	- skład i zasady reprezentatywności; - zasady nabywania i utraty mandatu; - kompetencje Komisji Rewizyjnej; - sposób pracy i podejmowania uchwał.	Uchwała Walnego Zebrania Członków przy obecności co najmniej połowy uprawnionych, w głosowaniu jawnym.
5.	Regulamin Pracy Biura	- zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników; - opis stanowisk wraz z wymaganymi kwalifikacjami obowiązującymi na każdym stanowisku; - uprawnienia kierownika biura; - zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD, uwzględniające zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych;	Uchwała Zarządu LGD przy obecności co najmniej połowy członków w głosowaniu jawnym.

II. Partycypacyjny charakter LSR

W proces opracowywania LSR włączyli się aktywnie przedstawiciele lokalnej społeczności z obszaru LGD „Zielone Sąsiedztwo”. Zadbano o to, aby na każdym etapie prac zapewnić jak najszerszą partycypację różnych środowisk i grup społecznych, również tych istotnych z punktu widzenia realizacji LSR. Proces opracowywania dokumentu obejmował 5 kluczowych etapów:

Etap I – opracowanie diagnozy i analizy SWOT, Etap II – określenie celów i wskaźników oraz opracowanie planu działania, Etap III – opracowanie zasad wyboru operacji i ustalenie kryteriów wyboru, Etap IV – opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji oraz Etap V – przygotowanie planu komunikacji.

Podczas wymienionych kluczowych etapów prac nad dokumentem wykorzystano łącznie ponad dziesięć różnych metod partycypacji, w tym: spotkania otwarte, wywiady z przedstawicielami wybranych grup społecznych, warsztaty tematyczne, badania ankietowe, biały wywiad, konsultacje on-line, fiszkę projektową, plakat interaktywny oraz spotkania z Zespołem ds. LSR. Na każdym kluczowym etapie zastosowano co najmniej cztery partycypacyjne metody konsultacji, które prezentuje tabela 3.

Autorami niniejszej Strategii są więc wszyscy uczestnicy różnorodnych form konsultacji społecznych prowadzonych podczas całego procesu opracowywania LSR. Ostateczny kształt dokumentu został natomiast przygotowany przez członków Zespołu ds. LSR będących członkami LGD a zarazem z racji wykonywanych zawodów ekspertami w dziedzinach powiązanych ze strategią oraz przez pracowników biura. Do uczestnictwa w pracach Zespołu zostały zaproszone za pośrednictwem strony internetowej wszystkie osoby zainteresowane rozwojem obszaru LGD „Zielone Sąsiedztwo”.

Podstawę do prac nad sformułowaniem celów realizacji dokumentu stanowi wiarygodna i rzetelna diagnoza, opisująca te obszary, na które mogą mieć wpływ działania LGD oraz powiązana z nią analiza SWOT. Opracowanie tej części LSR stanowiło I etap prac, podczas którego aktywnie włączono w prace lokalną społeczność. W dniach 8, 15 i 22 września, kolejno w gminach: Milanówek, Brwinów i Podkowa Leśna odbyły się konsultacyjne spotkania tematyczne. Poprzez ogłoszenia m.in. na stronie internetowej www.zielonesasiedztwo.pl zaproszono do włączenia się w proces budowy Strategii mieszkańców poszczególnych gmin, lokalnych liderów, przedstawicieli JST, ośrodków kultury, OSP, stowarzyszeń, lokalnych przedsiębiorców, regionalistów i innych zainteresowanych realizacją działań nakierowanych na rozwój obszarów wiejskich. Każde ze spotkań miało określony temat wiodący i preferowaną grupę odbiorców. W Milanówku – kobiety i osoby sprawujące opiekę nad dziećmi, w Brwinowie – przedsiębiorcy natomiast w Podkowie Leśnej – młodzież oraz seniorzy.

W spotkaniach wzięło udział łącznie 89 osób, będących przedstawicielami sektorów społecznego, gospodarczego i publicznego oraz mieszkańców. W trakcie warsztatów uczestnicy konsultacji określali mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia. Dzielili się swoimi oczekiwaniami, potrzebami oraz wizją rozwoju obszaru LGD. Tej samej tematyki dotyczyło również badanie ankietowe zrealizowane podczas prac nad I etapem LSR, podczas którego swoją opinię wyraziło łącznie 150 osób. Ponadto szeroką partycypację ogółu społeczeństwa zapewniono poprzez udostępnienie możliwości konsultacji on-line (w czasie rzeczywistym) z pracownikiem biura LGD. Dzięki profilowi na portalu społecznościowym Facebook wszyscy zainteresowani mogli zadawać pytania oraz wyrażać swoje opinie w kwestiach dotyczących powstającej Strategii oraz działalności LGD. Aktywizacja młodzieży i włączenie jej w proces konsultacji polegała na spotkaniach w szkołach oraz wykorzystaniu metody interaktywnego plakatu dającego możliwość swobodnego wypowiedziania się na określony temat.

Wszystkie otrzymane uwagi i propozycje zostały poddane analizie i uwzględnione w końcowej wersji opracowania.

W trakcie wspomnianych wyżej spotkań uczestnicy wskazywali również główne problemy występujące na obszarze LGD oraz określali cele do osiągnięcia w założonej perspektywie czasowej, co stanowi II kluczowy etap prac nad LSR.

Dodatkowo podjęto działania zmierzające do aktywizacji grup defaworyzowanych w pracach nad LSR. W tym celu wywiad fokusowy z mieszkankami obszaru LGD został przeprowadzony podczas wyjazdowych warsztatów kobiecych w dniu 26 października 2015 roku. Metodą wykorzystaną na tym etapie prac nad LSR był również tzw. biały wywiad czyli analiza danych m.in. zebranych w poprzednim okresie programowania oraz przegląd danych zawartych w opracowaniach dotyczących obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów, który jest tożsamy z obszarem LGD „Zielone Sąsiedztwo”.

Opracowane przez Biuro LGD fiski projektowe stanowiły propozycje projektów do realizacji na obszarze LGD. Odpowiedni formularz został udostępniony na stronie internetowej oraz można było pobrać go i wypełnić bezpośrednio w biurze LGD. Po przeprowadzeniu konsultacji z autorami wybranych projektów i zaakceptowaniu pomysłu na projekt przez Zespół ds. LSR, zostały one uwzględnione zbiorczo przy konstruowaniu dokumentu. Przez cały okres prac nad LSR istniała także możliwość konsultacji on-line z pracownikiem biura LGD.

Kolejny kluczowy etap prac dotyczył opracowania zasad (procedur) oraz kryteriów wyboru operacji. Konsultacje w tym zakresie prowadzono przede wszystkim podczas wywiadów grupowych z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorców i organizacji pozarządowych oraz w ramach zespołu ds. opracowywania LSR, którego członkami byli między innymi przedstawiciele partnerskich samorządów. Uczestnikom przedstawiono wstępne założenia wspomnianych elementów Strategii w celu poznania ich opinii i sugestii. Uzyskano wówczas wiele ważnych informacji oraz poznano punkt widzenia przedstawicieli poszczególnych sektorów, co pozwoliło na wypracowanie przejrzystych i niedyskryminujących zasad i kryteriów wyboru operacji. Wypracowane kryteria były również konsultowane z członkami Rady Oceniającej – w tym przypadku szczególnie cenne było doświadczenie członków z poprzedniego okresu programowania. Zbierano również opinie on-line.

Na IV etapie prac nad LSR wykorzystano cztery partycypacyjne metody konsultacji. W trakcie wspomnianych już wyżej wywiadów grupowych zostały omówione z ich uczestnikami kwestie dotyczące zasad monitorowania i ewaluacji, których wstępne założenia wypracował Zespół ds. LSR. Do dyskusji nad tymi zagadnieniami zaproszono również wszystkie inne zainteresowane osoby, umożliwiając im konsultacje z pracownikami biura LGD poprzez internetowe środki komunikacji oraz podczas indywidualnych spotkań z biurze LGD. Wnoszone uwagi i spostrzeżenia zostały wykorzystane do opracowania zasad monitoringu i ewaluacji we współpracy z ekspertem zewnętrznym.

Niezwykle ważnym był V etap prac, ponieważ dotyczył on przygotowania planu komunikacji. Dzięki zastosowanym metodom partycypacji mieszkańcy wypowiedzieli się na temat najbardziej pożądanых sposobów przekazywania im informacji, istotnych z punktu widzenia realizacji LSR. Wykorzystano tu ponownie badanie ankietowe, jako najlepszy środek uzyskania informacji zwrotnej ze strony społeczności lokalnej. Zbierano także opinie i uwagi mieszkańców wyrażone w trakcie warsztatów tematycznych i rozmów z pracownikami biura w trakcie konsultacji on-line. Wzięto także pod uwagę wyniki białego wywiadu oraz wnioski zgłaszane podczas zebrań Walnych Stowarzyszenia uwzględniające doświadczenia poprzedniej perspektywy.

Na tym etapie (19 października) przeprowadzony został również wywiad z członkami Zespołu ds. LSR, jako grupą osób zainteresowanych wypracowaniem najlepszych i najbardziej adekwatnych sposobów komunikacji.

Konsultacjom on-line zostały poddane również opracowane cele główne i szczegółowe LSR. Strategia została umieszczona na stronie internetowej z informacją o możliwości zapoznania się i wnoszenia uwag. Podobnie konsultacje ze społecznością lokalną przewidziano w przypadku aktualizacji dokumentu, w szczególności propozycje zmian muszą zostać umieszczone na stronie internetowej LGD. Procedura aktualizacji stanowi załącznik do LSR.

W trakcie całego procesu przygotowywania dokumentu Zespół ds. LSR prowadził konsultacje z innymi Lokalnymi Grupami Działania w zakresie wypracowania najbardziej optymalnych rozwiązań oraz podniesienia merytorycznej jakości poszczególnych elementów LSR. Ponadto wykorzystano analizy przeprowadzone przez zewnętrznych ekspertów wykonane w ramach projektu Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów – „poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”.

Wszystkie opisane powyżej metody partycypacji wskazują na oddolny charakter Strategii, która została wypracowana przy aktywnym udziale lokalnej społeczności.

Opracowując poszczególne elementy LSR wzięto pod uwagę zapisy zamieszczone w Poradniku dla LGD w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014–2020 (Wydanie III uzupełnione i zaktualizowane).

Poniżej znajduje się zestawienie wykorzystywanych metod partycypacyjnych na poszczególnych etapach prac nad LSR.

Tabela 3 Metody partycypacji zastosowane na kluczowych etapach prac nad LSR

Nazwa metody	Etap I Diagnoza i analiza SWOT	Etap II Określenie celów i wskaźników oraz opracowanie planu działania	Etap III Opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów	Etap IV Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji	Etap V Opracowanie planu komunikacji
Spotkania otwarte		x			x
Wywiad grupowy		x	x	x	
Zespół ds. LSR		x	x		
Badanie ankietowe	x	x			x
Dyżur w biurze LGD	x			x	
Fiszka projektowa		x			
Warsztaty tematyczne	x			x	
Konsultacje on-line	x	x	x	x	x
Interaktywny plakat	x				
Biały wywiad		x	x		x

Źródło: Opracowanie własne

III. Diagnoza – opis obszaru i ludności

1. Uwarunkowania przestrzenne i przyrodnicze

Obszar LGD „Zielone Sąsiedztwo” jest tożsamy z obszarem Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów i tworzą go trzy sąsiadujące ze sobą gminy: Brwinów, Milanówek i Podkowa Leśna. Położone są w odległości około 25 km na południowy-zachód od Warszawy, na styku powiatów pruszkowskiego i grodziskiego. Liczba ludności obszaru wynosi 45 tys. Mimo różnic w wielkości poszczególnych miast tworzących Trójmiasto, łączą je podobne uwarunkowania społeczne, gospodarcze i przestrzenne, wynikające z idei miast-ogrodów.

Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów jest przykładem współpracy miast, które łączy pewna unikalna cecha. Wszystkie są przywiązane do wartości, jakie wiążą się z ideą miast--ogrodów, akcentują jej wyjątkowość, odwołują się do uwarunkowań historycznych, pielęgnują zabytkowy charakter miejscowości, bliskość przyrody oraz podkreślają swoją tożsamość i genius loci trzech miast. Charakterystyczny jest także znaczący udział mieszkańców w życiu gmin. W Podkowie Leśnej 58,1%, a w Brwinowie 56,2% domostw zadeklarowało aktywne zaangażowanie w sprawy lokalne (Mantey, 2014).¹

Teren Miasta-Ogrodu Podkowa Leśna wraz z lasem Młochowskim, służącym mieszkańcom Podkowy, Brwinowa, Milanówka i sąsiadującego od południa Nadarzyna, w całości położony jest w granicach Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, zgodnie z rozporządzeniem wojewody warszawskiego z dnia 29 sierpnia 1997 roku. Układ urbanistyczny, zabudowa i zieleń Miasta-Ogrodu Podkowy Leśnej w granicach administracyjnych są od roku 1981 wpisane do rejestru zabytków i podlegają opiece Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Ponadto na terenach należących do miasta znajdują się 3 rezerваты ścisłe a na terenie PTO szereg pomników

¹ (Mantey, 2014).

przyrody wpisanych do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody. Na obszarze PTO znajdują się także stanowiska archeologiczne – dymarki.

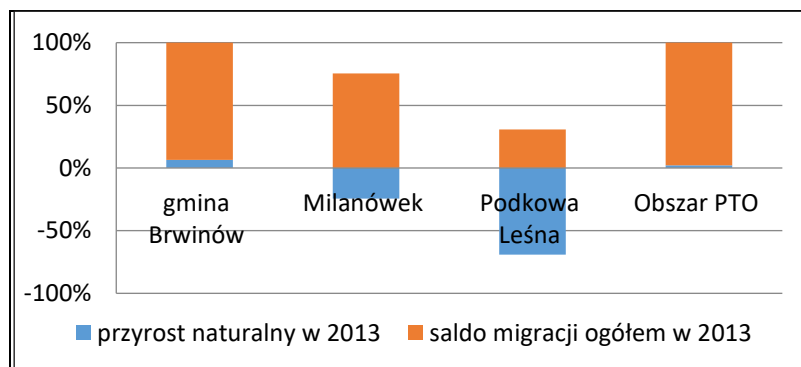
Miasta Milanówek i Podkowa Leśna nie posiadają w swoich granicach terenów rolnych. Na terenie PTO istnieje wyraźny system powiązanych ze sobą terenów zieleni tworzących lokalny ekosystem i tzw. korytarze ekologiczne. Las Młochowski – łączna powierzchnia ok. 800 ha (dawna nazwa obecnych Lasów Nadarzyńskich), stanowi część regionalnego ciągu ekologicznego łączącego obszary leśne Podkowy z położonymi w kierunku wschodnim obszarami Lasów Sękocińskich wokół Magdalenki. Jest to kompleks leśny o przewadze drzewostanu i roślinności charakterystycznej dla boru sosnowego, boru mieszanego dębowo-sosnowego i grądu. Uwarunkowania przyrodnicze, zabytkowy charakter miejscowości, położenie w bezpośredniej bliskości aglomeracji warszawskiej, dobre skomunikowanie, stanowią o potencjale obszaru i jego atrakcyjności turystycznej – szczególnie dla mieszkańców stolicy. W trakcie spotkań, ale również w trakcie konsultacji on-line, mieszkańcy wskazali zasoby przyrodnicze, czyste środowisko naturalne jako mocne strony obszaru, które można wykorzystać przede wszystkim do rozwoju turystyki a pośrednio dla rozwoju przedsiębiorczości opartej na tych zasobach. Wielu uczestników spotkań wskazywało w kontekście zagrożeń na niską świadomość społeczeństwa w zakresie ekologii i dbałości o środowisko jednocześnie podkreślając nieefektywne energetycznie budownictwo zarówno prywatne jak i publiczne co negatywnie wpływa na środowisko naturalne i klimat. Coraz więcej jednak działań podejmują organizacje pozarządowe związane z ochroną przyrody, wspierając w ten sposób proekologiczną politykę gmin wchodzących w skład LGD „Zielone Sąsiedztwo”.

2. Charakterystyka demograficzna

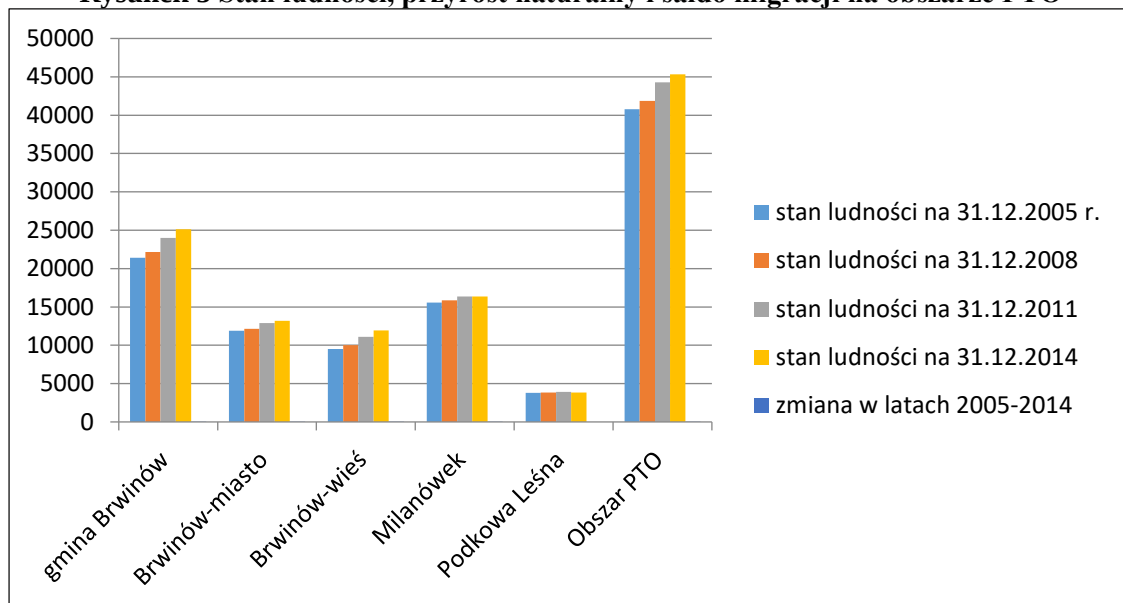
Liczba mieszkańców sąsiadujących gmin rośnie stabilnie, co jest charakterystyczne dla gmin wokół metropolii (napływ nowych mieszkańców z miasta), ale skala tych wzrostów nie jest wysoka. Szybciej pod tym względem rozwija się Brwinów, który ma wolne tereny pod budownictwo mieszkaniowe.

PTO i sytuacja demograficzna wpisuje się w ogólnoswiatowy trend tzw. Slow City oraz miast przyjaznych starzeniu się. Zjawisko starzenia się społeczeństwa występuje na całym obszarze PTO. Problem zapewnienia opieki dla ludzi starszych, samotnych narasta. Dotyczy to nie tylko osób korzystających z pomocy ośrodka, ale również rodzin o dobrej sytuacji materialnej. Ponadto zwiększa się ilość osób w wieku emerytalnym, co wymaga organizacji różnorodnych form wsparcia środowiskowego i z tego tytułu większego dofinansowywania przez miasto. Jedno z działań założonych w polityce społecznej Milanówka na podstawie diagnozy, to: „Utrzymanie osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym poprzez: usprawnianie osób starszych i zapewnienie im właściwej opieki, ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych”. Dotyczy to całego obszaru LGD. Struktura wiekowa obu miejscowości jest podobna i charakteryzuje się niskim i malejącym udziałem dzieci i młodzieży (tzw. przedprodukcyjnym), oraz wzrastającym udziałem osób w wieku emerytalnym (tzw. poprodukcyjnym wg GUS).

Rysunek 4 Stan ludności, przyrost naturalny i saldo migracji na obszarze LGD „Zielone Sąsiedztwo”

Źródło: Opracowanie na podstawie

Rysunek 5 Stan ludności, przyrost naturalny i saldo migracji na obszarze PTO

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS

Na koniec roku 2014 obszar PTO zamieszkiwało ponad 45 tys. osób, co stanowiło przeszło 0,8 proc. mieszkańców województwa mazowieckiego. Wyraźnie widać, że liczba ludności badanego terytorium zwiększa się w kolejnych latach (wzrost o przeszło 11 proc. w latach 2005-2014), na co wpływa dodatnie saldo migracji oraz przyrost naturalny. Największy wzrost – w liczbach bezwzględnych - odnotowany został w gminie Brwinów, zwłaszcza obszarach wiejskich, które są rejonem osiedlania się nowych mieszkańców i rozwoju zabudowy jednorodzinnej. Jedyną gminą, w której liczba mieszkańców utrzymuje się na podobnym poziomie jest Podkowa Leśna. Co ciekawe, w latach 2011-2014 odnotowano niewielki spadek liczby ludności w tym mieście.

Tabela 4 Powierzchnia, gęstość zaludnienia oraz powierzchnia obszarów chronionych – obszar LGD na tle województwa mazowieckiego i kraju

Jednostki terytorialne	powierzchnia w km kw.	gęstość zaludnienia w roku 2013 (liczba osób na 1 km kw.)
gmina Brwinów	69	363
Brwinów miasto	10	1305
Brwinów wieś	59	202
Milanówek	13	1217
Podkowa Leśna	10	380
Obszar PTO	92	492
województwo mazowieckie	35558	150
Polska	312679	123

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS

Obszar PTO zajmuje ok. 92 km kw., co stanowi przeszło 0,25 proc. powierzchni województwa mazowieckiego. Wskaźnik gęstości zaludnienia jest wysoki na tle regionu i zarazem wyższy od średniej ogólnopolskiej. Największą gęstość zaludnienia odnotowano w miastach: Brwinów i Milanówek. Warto dodać, że na relatywnie niski wskaźnik gęstości zaludnienia w Podkowie Leśnej wynika z przynależności dużych kompleksów leśnych do tej jednostki terytorialnej (Las Młochowski, który stanowi blisko 60 proc. powierzchni gminy). Najniższy poziom gęstości zaludnienia odnotowano na wiejskich obszarach gminy Brwinów, choć warto zaznaczyć, że wskaźnik ten jest wyższy niż średnie dla regionu i kraju.

Tabela 5. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w ludności ogółem w roku 2013 (w proc.)

Jednostki terytorialne	2005	2008	2011	2014
gmina Brwinów	19,2	18,1	19	19,4
Brwinów miasto	19,1	18,4	18,6	18,9
Brwinów wieś	19,3	17,8	19,5	19,9
Milanówek	18,8	18,6	17,6	17,8
Podkowa Leśna	18,7	17,6	18,5	17,9
Obszar PTO	19	18,2	18,4	18,7
województwo mazowieckie	19,7	18,8	18,6	18,5
Polska	20,6	19,3	18,5	18

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS

Tabela 6. Udział ludności w wieku produkcyjnym w ludności ogółem w roku 2013 (w proc.)

Jednostki terytorialne	2005	2008	2011	2014
gmina Brwinów	63,5	63,9	63,1	61,6
Brwinów miasto	63,3	63,1	62,4	60,9
Brwinów wieś	63,6	64,9	64	62,4
Milanówek	63,1	62,9	63,2	61
Podkowa Leśna	61,8	61,4	58,7	56,5
Obszar PTO	63,2	63,3	62,7	60,9
województwo mazowieckie	63,5	63,8	63,3	62
Polska	64	64,5	64,2	63

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS

Obszar PTO charakteryzuje się relatywnie niskim udziałem ludności w wieku produkcyjnym i zarazem wysokim odsetkiem osób w wieku poprodukcyjnym (na tle wskaźników regionalnych i ogólnokrajowych). Co istotne, obydwie te zjawiska charakteryzują się pewną dynamiką: udział osób w wieku produkcyjnym spada, natomiast odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym systematycznie zwiększa się w latach 2005-2014. Na tle pozostałych JST wyróżnia się populacja mieszkańców Podkowy Leśnej, o szczególnie niskim udziale osób w wieku produkcyjnym (56,5 proc. w roku 2014) i wysokim odsetku ludności w wieku poprodukcyjnym (25,5 proc. w roku 2014). Analizując powyższe dane warto zwrócić uwagę na specyficzną strukturę demograficzną terenów wiejskich gminy Brwinów, na których zamieszkuje szczególnie liczna grupa osób w wieku przedprodukcyjnym przy relatywnie niskim udziale ludności w wieku poprodukcyjnym. Powyższa obserwacja z pewnością wiąże się z charakterystyką tego obszaru, który posiada cechy „sypialni” dużego miasta. Jak można przypuszczać, wśród osób nabywających nieruchomości i osiedlających się na tym terenie przeważają ludzie w relatywnie młodym lub średnim wieku, w tym rodziny z dziećmi.

3. Charakterystyka gospodarki, przedsiębiorczości i sektora społecznego

Mieszkańców trzech gmin charakteryzuje wysoki wskaźnik przedsiębiorczości. Według danych z GUS za 2013 rok prawie co 4 mieszkaniec Podkowy Leśnej ma zarejestrowaną działalność gospodarczą (niecałe 23% ogółu mieszkańców). W Milanówku i w gminie Brwinów wskaźnik ten kształtuje się na poziomie około 17% ogółu mieszkańców, co oznacza, że co szósty mieszkaniec tych gmin prowadzi firmę.

Tabela 7. Ilość zarejestrowanych firm w każdej gminie:

Gmina	2009	2010	2011	2012	2013
Milanówek	2648	2769	2736	2770	2829
Podkowa Leśna	816	853	848	860	881
Brwinów	3321	3624	3698	3860	4020

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS

W obu gminach dynamicznie rozwija się aktywność gospodarcza. Ok. 80% podmiotów to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, a 20% spółki prawa handlowego lub spółdzielnie. Przyjmując na podstawie danych z urzędu Skarbowego (dane z 2008 roku), że część firm nie jest rzeczywiście aktywna i tylko około połowa z nich odprowadza regularnie podatki dochodowe od prowadzonej działalności to nadal te wartości należy uznać jako jedne z najwyższych w kraju.

Według danych GUS za 2015 rok podmioty gospodarcze w gminach tworzących LGD Zielone Sąsiedztwo (Brwinów, Milanówek i Podkowa Leśna) w większości świadczą usługi z zakresu przetwórstwa przemysłowego (sekcja C), budownictwa (sekcja F), handlu - (sekcja G), transportu i gospodarki magazynowej (sekcja H), działają w obszarze informacji i komunikacji (sekcja J) oraz prowadzą działalność profesjonalną naukową i techniczną (sekcja M). Na terenie wszystkich trzech miast dość dużą ilość przedsiębiorców działa w branży hotelowej i restauracyjnej (sekcja I), edukacji (sekcja P), ochrony zdrowia i pomocy społecznej (sekcja Q). Odnotowuje się także odnotowuje się także stosunkowo wysoki udział przedsiębiorców działających w branży finansowej i ubezpieczeń (sekcja K) oraz obsługi rynku nieruchomości (sekcja L). Działalność rolnicza jest prowadzona głównie na terenie gminy Brwinów (łącznie 90 podmiotów), także w Milanówku (14 podmiotów), tylko szczątkowo w Podkowie Leśnej (4 podmioty).

Szczegółowe dane według GUS, stan na 31 maja 2015 roku przedstawia poniższa tabela:

Tabela 8. Podmioty gospodarcze w gminach tworzących LGD Zielone Sąsiedztwo

kody PKD		A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U
	liczba podmiotów gosp. ogółem	rolnictwo, leśnictwo i rybactwo	górnictwo i wydobywanie	Przetwórstwo przemysłowe	wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną oraz wodę i gaz	dostarczanie wody, ścieki i odpady	budownictwo	handel	transport i gospodarka magazynowa	hotele i restauracje	informacja i komunikacja	działalność finansowa i ubezpieczenia	obsługa rynku nieruchomości	działalność profesjonalna naukowa i techniczna	usługi administracyjne	administracja publiczna i zabezpieczenie społeczne	edukacja	ochrona zdrowia i pomoc społeczna	kultura, rozrywka i rekreacja	pozostała działalność usługowa	gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	organizacje i zespoły eksterytorialne
Milanówek	2858	14	2	352	4	13	271	767	151	54	148	65	77	378	85	4	110	142	46	175	0	0
Podkowa Leśna	856	4	0	90	0	2	48	178	27	20	50	16	24	150	33	2	51	71	26	64	0	0
Brwinów	4063	45	5	421	5	19	428	1064	234	74	209	109	107	528	150	6	159	187	81	232	0	0
Brwinów miasto	2122	9	0	203	0	9	226	581	134	33	99	61	65	251	80	3	91	100	40	137	0	0
Brwinów obszar wiejski	1941	36	5	218	5	10	202	483	100	41	110	48	42	277	70	3	68	87	41	95	0	0

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS

Tabela 9. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON łącznie oraz w podziale na wybrane sektory, dane za rok 2013

Jednostki terytorialne	podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON	w tym w sektorze: rolniczym	w tym w sektorze: przemysłowym	w tym w sektorze: budowlanym
gmina Brwinów	4020	50	459	439
Milanówek	2829	17	376	280
Podkowa Leśna	881	5	97	47
Obszar PTO	7730	72	932	766

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS

Zdecydowanie najwięcej podmiotów gospodarki narodowej funkcjonuje w gminie Brwinów – 4020, co stanowi 52 proc. wszystkich podmiotów działających na obszarze PTO. Na kolejnych miejscach pod względem liczby przedsiębiorstw znalazły się gminy: Milanówek i Podkowa Leśna. 932 firmy funkcjonują w sektorze przemysłowym, co stanowi przeszło 12 proc. zbiorowości podmiotów gospodarczych badanego terytorium. Sektor rolniczy na obszarze PTO ma znaczenie peryferyjne i koncentruje się zwłaszcza na obszarze gminy Brwinów, w powierzchni której przeważają tereny wiejskie.

Dochody z działalności gospodarczej i dochody z pracy.

Relatywnie wysokie zarobki mieszkańców, tak z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej jak i z wykonywanej pracy przekładają się na wysokie dochody własne gminy, co najwyraźniej zarysowuje się w Podkowie Leśnej, której dochody podatkowe z PIT-u mieszkańców stanowią aż połowę jej budżetu.

Tabela 10. Podmioty w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności, dane za rok 2014

Jednostki terytorialne	podmioty w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności
gmina Brwinów	2610	127
Brwinów miasto	2620	126
Brwinów wieś	2600	129
Milanówek	2871	137
Podkowa Leśna	3985	171
Obszar LGD	2820	134
woj. mazowieckie	2246	93
Polska	1700	77

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS

Najwięcej podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. ludności funkcjonuje w Podkowie Leśnej. Warto zaznaczyć, że wskaźniki dla wszystkich gmin obszaru PTO są zdecydowanie wyższe w porównaniu do średnich dla województwa mazowieckiego oraz całego kraju. Kolejnym wskaźnikiem odzwierciedlającym poziom aktywności gospodarczej jest liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców. Po raz kolejny na pierwszym miejscu znalazła się Podkowa Leśna, zaś dwie pozostałe gminy również osiągają relatywnie wysokie parametry.

Jak pokazują powyższe dane, aktywność gospodarcza mieszkańców obszaru PTO jest relatywnie wysoka na tle województwa mazowieckiego, a także w porównaniu do wskaźników ogólnopolskich. Dotyczy to zarówno liczby podmiotów gospodarczych, jak i osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na liczbę ludności.

W tabeli poniżej przedstawiono wartość wpływu z PIT-u mieszkańców w dochodach ogółem w 2013 roku w poszczególnych gminach tworzących LGD:

Tabela 11. Udział dochodów gminy z PIT w dochodach ogółem w 2013 r. :

	wartość w danej gminie LGD Zielone	grupa porównawcza	w powiecie	w województwie	w Polsce
	Sąsiedztwo				
Brwinów	34,54%	17,10%	39,00%	22,77%	16,06%
Milanówek	47,30%	19,17%	41,26%	22,77%	16,06%
Podkowa Leśna	48,60%	13,47%	41,26%	22,77%	16,06%

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS

Poniższa tabela pokazuje ogromne zróżnicowanie między Podkową Leśną a innymi samorządami na podstawie wartości udziału gmin w podatku dochodowym za 2013 rok.

Tabela 12. Dochody gminy z PIT w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2013r. (według faktycznego miejsca zamieszkania):

	wartość w danej gminie LGD Zielone Sądztwo	grupa porównawcza	w powiecie	w województwie	w Polsce
Brwinów	1 223,38 zł	593,96 zł	1 128,69 zł	730,99 zł	487,69 zł
Milanówek	1 718,43 zł	665,59 zł	1 862,86 zł	730,99 zł	487,69 zł
Podkowa Leśna	2 886,74 zł	651,55 zł	1 862,86 zł	730,99 zł	487,69 zł

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS

W analizowanym roku 2013 jedynie 37,42% kwoty wpłaconego przez mieszkańców podatku PIT trafiło do budżetu gminy, a reszta finansowała inne wydatki budżetu państwa.

Poza dochodami z PIT i CIT, pozostałą część budżetu miasta stanowiły właściwe dochody własne (podatek od nieruchomości, opłaty lokalne, skarbowe, itp.) oraz subwencje i dotacje z budżetu państwa, szczególnie subwencja oświatowa.

Biorąc pod uwagę brak równoważenia dochodów gminy, wysoką zależność budżetu gminy od aktywności zarobkowej mieszkańców przy jednoczesnej wysokiej zależności budżetu gminy od polityki finansowej Państwa, należy zwrócić uwagę na konieczność wspierania tej aktywności i tworzenia warunków dla mieszkania w połączeniu z warunkami pracy i działalności gospodarczej.

W dokumentach strategicznych gmin wchodzących w skład LGD Zielone Sądztwo zapisano, że **kierunkiem rozwoju gospodarczego gmin jest rozwój post-przemysłowych branż gospodarki, tj. opartych na przetwarzaniu informacji i zastosowaniu wiedzy, jak również innych typów przedsiębiorczości nie zagrażającej środowisku i nie obciążającej dla sąsiadów a tworzących wartość społeczną i dochód dla mieszkańców. Tak zorientowana działalność zarobkowa mieszkańców, uwzględniająca także usługi socjalne oraz obsługę indywidualnej turystyki kulturowej i rekreacji, będzie w pełni dostosowana do zasad współżycia społecznego i wymogów ochrony środowiska.**²

Model przedsiębiorczości tzw. nieuciążliwej, post-przemysłowej, jaki jest preferowany na terenie gmin wchodzących w skład LGD Zielone Sądztwo obejmuje szeroki zakres działań gospodarczych i form zarobkowania, m.in. takich jak:

- usługi konsultingowe i szkoleniowe, biura rachunkowe, porady prawnicze, biura pośrednictwa handlowego, tłumaczeń, szeroki zakres usług komputerowych,
- usługi w zakresie sportu, rekreacji i turystyki (w tym małe rodzinne pensjonaty, wynajem kwater), gastronomia, wypożyczalnie sprzętu sportowego, parkingi, itd.,
- usługi zdrowotno-opiekuńcze – domy opieki, prywatne kliniki i gabinety medyczne, gabinety odnowy biologicznej, gabinety kosmetyczne, itp.
- usługi edukacyjne – prywatne przedszkola, szkoły, kursy doszkalcające w tym edukacja ustawiczna dla dorosłych, kursy/szkoły języków obcych, grafiki komputerowej, itp.
- szeroko rozumiane usługi kultury, szkoły artystyczne, biura projektowe, warsztaty i pracownie artystyczne, biura reklamy, wydawnictwa.

W interesie społecznym chronione być powinny istniejące podstawowe usługi dla ludności, które od lat służą mieszkańcom dając też mieszkańcom pracę na miejscu, w tym postrzega się duże znaczenie usług z zakresu opieki zdrowotnej, oświaty i wychowania oraz usług hotelowych

² Wspólne Kierunki Rozwoju Gmin Obszaru Funkcjonalnego Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów, 2015

i z zakresu gastronomii. Wspierać należy osoby przedsiębiorcze w szczególności osoby młode dopiero wchodzące na rynek pracy ale także matki i osoby sprawujące opiekę nad dziećmi powracające do pracy. Miejsca typu co-working oraz o charakterze inkubatorów przedsiębiorczości spełniałyby te oczekiwania.

Ze względu na swój charakter, miasta ogrody tworzące LGD Zielone Sąsiedztwo posiadają potencjał i atuty również o znaczeniu ponad lokalnym. Należałoby strategicznie wspierać i eksponować gminne zasoby ludzkie i rzeczowe budujące „produkt lokalny” starając się, aby była nim przyroda i rekreacja, architektura i układ urbanistyczny miast ogrodów a także atrakcje kulturalne i klimat społeczny. Ambitny, uwspólniony, sieciowy program ten jest możliwy do realizacji tylko przy założeniu współpracy trzech gmin, bo dopiero większy obszar daje odpowiedni zasób „atrakcji turystycznych”. Realizacji tego celu służy istniejące od 2010 roku partnerstwo gmin – „Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów” (PTO): Podkowa Leśna, Milanówek, Brwinów.

W kontekście celów LGD pożądany jest rozwój nieuciążliwych dla środowiska i mieszkańców nowoczesnych technologii, w tym głównie informacyjnych i telekomunikacyjnych, o najwyższej wartości dodanej. Ponadto sprzyjanie tworzeniu bazy dla turystyki (np. na bazie dziedzictwa kulturowego Brwinowa) – stymulującej rozwój sektora otoczenia biznesu, przyciągać będzie do gminy nie tylko przedsiębiorców, ale także mieszkańców aglomeracji spragnionych ciszy i komfortowego wypoczynku weekendowego.

Powinny być podejmowane działania z zakresu promocji aktywności gospodarczej, takie jak np. tworzenie produktów lokalnych (np. turystycznych, kulinarnych, kulturalnych, edukacyjnych), budowanie marki obszaru PTO czy prowadzenie kampanii wizerunkowych, skierowanych do wybranych grup docelowych. Należy kontynuować wsparcie dla integracyjnego, wyjątkowego w swojej prostocie przekazu wydarzenia kulturalnego, promującego obszar PTO jakim jest coroczny Festiwal Otwarte Ogrody – wydarzenie z ponad 10 letnią tradycją – wyrosłe oddolnie. W celu budowania marki wspólnej należałoby także zadbać o wzmocnienie i koordynację polityki informacyjnej (punkty informacyjne, wspólny portal internetowy, media społecznościowe).

Z analizy tendencji demograficznych i wewnętrznych uwarunkowań wynikają wnioski o konieczności podejmowania działań dwutorowych: Należy zwiększać atrakcyjność naszych gmin dla mieszkańców, w tym tych najbogatszych, aby sprowadzali się lub nie wyprowadzali się, jeśli już mieszkają, a z drugiej strony należy stwarzać możliwości rozwoju przedsiębiorczości i warunki do wydajnej pracy dla osób o niższych dochodach, aby przeciwdziałać sytuacji, że w obliczu wysokich kosztów życia a niskich dochodów będą sprzedawać domy i wyprowadzać się poza teren naszych gmin. Służyć temu będzie m.in. otwarcie się na rozwój turystyki kulturowej i rekreacyjnej. Absolutną koniecznością jest podejmowanie działań na rzecz integracji wszystkich grup społecznych i aktywizacji osób gorzej sobie radzących. M.in. w tym wyraża się polityka zrównoważonego rozwoju.

Przedsiębiorczość związana z usługami na rzecz osób w średnim i starszym wieku oraz osób niesamodzielnych.

W związku ze zmianami demograficznymi i starzeniem się społeczeństwa, gminy tworzące LGD Zielone Sąsiedztwo mogą wykorzystać tę tendencję i w najbliższej przyszłości stać się centrum usług zdrowotnych i opiekuńczych dla osób starszych lub chorych i niesamodzielnych.

Zwiększając się ilość seniorów sprzyjać może rozwojowi przedsięwzięć z zakresu tzw. srebrnej ekonomii a więc usług skierowanych do tej grupy odbiorców. Bliskość Warszawy i wzrost liczby emerytów - nadal mobilnej i wymagającej grupy społecznej jest postrzegana przez większość mieszkańców jako szansa na pozyskanie gości na pobyty weekendowe. Przełoży się to na wzrost usług turystycznych i agroturystycznych oraz rehabilitacyjnych związanych z ruchem na świeżym powietrzu.

Potencjał społeczny na terenie LGD – poziom aktywności społecznej

Porównanie liczby zarejestrowanych organizacji społecznych (na 10000 mieszkańców) na tle innych gmin województwa i w skali kraju wskazuje na bardzo wysoki poziom zainteresowania mieszkańców sprawami wspólnoty. Wartość tego wskaźnika (np. 5,26 w Podkowie) w praktyce przekłada się między innymi na dużą ilość inicjatyw społecznych, wystaw, a także na znacznie wyższą niż przeciętnie w kraju frekwencję w wyborach lokalnych i powszechnych. Na terenie LGD „Zielone Sąsiedztwo” działa szereg organizacji pozarządowych. Są one także licznie reprezentowane wśród członków stowarzyszenia. Potencjał formalnych i nieformalnych grup otwartych na lokalne potrzeby jest znaczący i warto wspierać lokalnych liderów a szczególnie te inicjatywy, które kierowane są do osób wykluczonych i znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej. Profesjonalizujące się organizacje społeczne postrzegać należy także jako potencjalnych pracodawców zwiększających możliwości zatrudnienia na lokalnych rynkach pracy.

Tabela 13. Liczba organizacji pozarządowych na 10 tys. mieszkańców, dane za rok 2014

Jednostki terytorialne	fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne
gmina Brwinów	27
Brwinów miasto	30
Brwinów wieś	25
Milanówek	34
Podkowa Leśna	78
Obszar LGD	34
województwo mazowieckie	41
Polska	33

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS

Doceniając poziom aktywności społecznej jednocześnie w trakcie spotkań z mieszkańcami oraz badań ankietowych dotyczących mocnych i słabych stron obszaru oraz szans i zagrożeń, zwracano dużą uwagę na niską aktywność mieszkańców o wysokim potencjale intelektualnym i finansowym, rozwarstwienie społeczne oraz problem „zakorzenienia” nowych mieszkańców. Jest to prawdopodobnie związane z brakiem kanałów wejścia w społeczność lokalną.

Natomiast niedostateczna współpraca między samorządem lokalnym, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi została wskazana jako największy problem obszaru LGD – zarówno przez respondentów badania ankietowego, jak również uczestników innych form konsultacji. Zwracali oni uwagę, że podejmowane przez poszczególne organizacje/instytucje działania nie uzupełniają się i nie wzmacniają się wzajemnie.

Cele LSR będą w dużej mierze realizowane poprzez projekty (operacje) przygotowane i wdrażane przez organizacje społeczne, wspólnoty sołeckie i przedsiębiorców, co spowoduje dalszy wzrost kapitału społecznego na obszarze naszych gmin. Istniejący już kapitał społeczny jest jednocześnie ważnym zasobem i silną stroną naszej LGD, ale równocześnie dostrzegamy, że jest on wykorzystany nadal w znikomym zakresie w stosunku do możliwości, zaś procesy dezintegracyjne w społecznościach obu gmin (ogromne różnice dochodowe) wymagają poważnej pracy nad integracją i aktywizacją społeczną.

4. Charakterystyka rynku pracy – zatrudnienie i bezrobocie

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych jest niska. Zarówno w analizie SWOT, jak i w dalszej części niniejszej analizy, zwrócono uwagę, że większym problemem jest rozwarstwienie dochodowe i obiektywnie niskie dochody części mieszkańców, niż liczba osób formalnie bezrobotnych. Przy wysokich kosztach życia na tym terenie bardzo znacząco obniża to jakość życia części mieszkańców i powoduje ryzyko ich społecznego wykluczenia. Przeciwdziałanie temu zjawisku będzie jednym z powodów przeznaczenia znacznej części budżetu LSR na wsparcie nowo otwieranych działalności o charakterze usługowym

i niskonakładowym oraz otwarcia się na turystykę kulturową, bowiem przy jej obsłudze może znaleźć zatrudnienie w sposób pośredni lub bezpośredni spora część osób o niskich dochodach.

Tabela 14. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminach należących do LGD „Zielone Sąsiedztwo”, dane na dzień 31.12.2014 r.

Jednostki terytorialne	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych
Gmina Brwinów	769
Milanówek	410
Podkowa Leśna	72
Obszar LGD	1251

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS

Na koniec roku 2014 w trzech gminach obszaru PTO zarejestrowanych było 1 251 bezrobotnych. Największą liczbę osób pozostających bez zatrudnienia odnotowano w gminie Brwinów. Wymieniona jednostka jest gminą miejsko-wiejską, która – na tle pozostałych – wyróżnia się najliczniejszą populacją mieszkańców. Najmniejsza grupa zarejestrowanych bezrobotnych (w liczbach bezwzględnych) zamieszkuje Podkowie Leśnej.

Tabela 15. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym i pracujący na 1000 ludności, dane za rok 2013

Jednostki terytorialne	udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2013 r.	Pracujący na 1000 ludności w 2013
gmina Brwinów	6%	126
Brwinów miasto	brak danych	105
Brwinów wieś	brak danych	149
Milanówek	4,6%	134
Podkowa Leśna	3,1%	172
Obszar LGD	5,2%	133
woj. mazowieckie	8,5%	272
Polska	8,8%	226

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na obszarze PTO jest znacznie niższy w porównaniu do analogicznych wskaźników regionalnych i ogólnokrajowych. Najbardziej korzystną sytuację odnotowano w Podkowie Leśnej, zaś na tle pozostałych JST negatywnie wyróżnia się gmina Brwinów. Liczba pracujących na 1000 mieszkańców na obszarze PTO jest zdecydowanie niższa w porównaniu do wskaźników dla regionu i kraju. Spośród porównywanych jednostek terytorialnych najbardziej korzystnie wypada pod tym względem Podkowa Leśna. Dodajmy, że powyższe dane są niepełne, ponieważ nie obejmują osób zatrudnionych w mikroprzedsiębiorstwach, a także pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych.

**Tabela 16. Struktura bezrobotnych w powiatach: grodziskim i pruszkowskim,
dane na dzień 31.12.2014 r.**

Jednostka terytorialna	powiat grodziski	powiat pruszkowski
bezrobotni zarejestrowani ogółem	2 163 osoby (100%)	4 701 osób (100%)
długotrwale bezrobotni	42,9%	54,2%
kobiety	51,8%	47,9%
bezrobotni powyżej 50. roku życia	33,4%	35,2%
bezrobotni do 25. roku życia	12,7%	8,6%
samotnie wychowujący co najmniej 1 dziecko do 18. roku życia	8,9%	8,2%
bezrobotni niepełnosprawni	5,9%	4,2%

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS

Struktura zarejestrowanych bezrobotnych w dwóch porównywanych powiatach jest nieco inna, choć występują. Udział bezrobotnych długotrwale w tej populacji jest znacznie wyższy w powiecie pruszkowskim (przeszło 54 proc.) w porównaniu z grodziskim (niespełna 43 proc.). Kobiety stanowią 48-52 proc. tej zbiorowości. Istotną zmienną wpływającą na sytuację na rynku pracy jest wiek osób pozostających bez pracy. Bezrobotni do 25. roku życia stanowią 8-13 proc. bezrobotnych ogółem, natomiast osoby w wieku powyżej 50 lat: 33-35 proc. Około 8-9 proc. zarejestrowanych bezrobotnych to osoby samotne, wychowujące przynajmniej jedno niepełnoletnie dziecko, natomiast 4-6 proc. to osoby niepełnosprawne (najwyższy udział odnotowano w powiecie grodziskim).

5. Pomoc społeczna

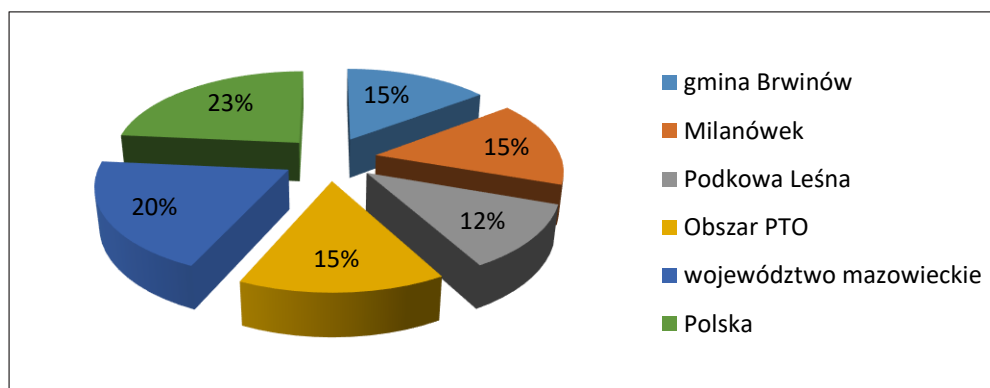
Analizując skutki procesów demograficznych w tym starzenia się społeczeństwa należy przewidzieć efekty zwiększającego się udziału seniorów w populacji.

W roku 2002 liczba osób w wieku poprodukcyjnym w Brwinowie wynosiła 3070, a w roku 2013 – 4540. Ma to wpływ na liczbę osób korzystających z usług opiekuńczych i kierowanych do stacjonarnych domów pomocy społecznej. Należy liczyć się jednak z nieuniknionym, stopniowym wzrostem kosztów i ilości osób, które muszą korzystać z opieki całodobowej. ŚOPS stara się również wyjść naprzeciw potrzeb ludzi starszych poprzez pomoc wolontariuszy i organizowanie imprez okolicznościowych i integracyjnych. W Milanówku liczba osób objętych pomocą społeczną w mieście w latach 2007-2009 ulegała wahaniom (od 1.269 osób w rodzinach w 2007 roku poprzez 1.024 w 2008 r. do 1.089 osób w rodzinach w 2009 roku).

Przeszkodą w aktywizacji i rozwiązywaniu problemów osób starszych jest **brak domu dziennego pobytu**, gdzie seniorzy mogliby skorzystać z oferty animacyjnej oraz dożywiania i wsparcia psychicznego.

Na obszarze PTO działają tzw. Uniwersytety Każdego Wieku - wychodzące z ofertą do starszych mieszkańców: zajęcia gimnastyczne, językowe, taneczne, informatyka, rękodzieło artystyczne wykłady dotyczące zdrowia, bezpieczeństwa etc. Działalność o charakterze edukacyjnym uwzględnia także częściowo funkcje integracyjne i opiekuńcze.

Rysunek 6. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem w 2013 r. (w proc.)

Źródło: Opracowanie własne

Udział klientów pomocy społecznej w strukturze ludności obszaru PTO jest znacząco niższy w porównaniu do danych regionalnych i ogólnokrajowych. Najmniej osób korzystających ze świadczeń z systemu pomocy społecznej jest w populacji mieszkańców Podkowy Leśnej. Zestaw informacji na temat pomocy społecznej i sytuacji wybranych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym zawiera raport z badania opinii mieszkańców, dotyczącego warunków życia i jakości usług publicznych, które zostało przeprowadzone w roku 2014 na zlecenie Urzędu Miasta Podkowa Leśna, Urzędu Gminy Brwinów oraz Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zielone Sąsiedztwo”. Co istotne, analogiczny pomiar zrealizowano również w roku 2011. Sondaż objął ówczesny obszar funkcjonowania LGD „Zielone Sąsiedztwo”, a więc gminę Brwinów i miasto Podkowa Leśna. Badanie zostało przeprowadzone na prostej próbie losowej adresów (w Brwinowie na próbie warstwowej). Liczebność zrealizowanej próby wyniosła 543 osoby (w Podkowie Leśnej: N=223 osoby, w Brwinowie: N=320 osób).

6. Dziedzictwo kulturowe

Zebrany w czasie opracowywania LSR materiał pokazuje, że w gminach obszaru PTO występuje napięcie między koniecznością zachowania dotychczasowych zasobów i dziedzictwa (np. kulturalnego, przyrodniczego) a potrzebami rozwojowymi. Wydaje się, że kluczowym wyzwaniem jest umiejętne pogodzenie troski o ochronę kultury, przestrzeni, przyrody i krajobrazu z rozwojem społecznym i gospodarczym. W tym celu konieczne są działania mediacyjne, zmierzające do zbudowania trwałego kompromisu między głównymi interesariuszami obszaru PTO. Ten dialog powinien obejmować jak najszersze spektrum lokalnych aktorów społecznych, reprezentujących różne sektory (publiczny, pozarządowy, prywatny), społeczności i środowiska.

Utrzymanie charakteru i rozwój trzech sąsiadujących gmin w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz budowanie wspólnej marki odnoszącej się do specyficznego wyróżnika obszaru jakim jest historyczny i współczesny kapitał społeczny są wyzwaniami dla strategii dysponującej stosunkowo niewielkimi środkami.

Na etapie konsultacji doprecyzowano katalog produktów lokalnych budujących dziedzictwo kulturowe. Wśród „bogactwa” obszaru LGD wymieniano:

- kapitał społeczny (w tym poziom aktywności społecznej)
- postacie historyczne i współczesne,
- zasoby przyrodnicze i zabytki,
- zbiory prywatne i instytucjonalne, muzea, galerie,
- Festiwal Otwarte Ogrody,
- potencjał pracowni rzemieślniczo-artystycznych,
- ofertę turystyki kwalifikowanej; np. stadniny jeździeckie,
- questy i szlaki turystyczne,
- miejsca integracji społecznej no UTW
- Matecznik Mazowsze, dymarki, jedwab,

- Warszawską Kolej Dojazdową
- obecność uchodźców w Ośrodku na Dębaku.

Produktem lokalnym charakterystycznym dla regionu „Zielone Sąsiedztwo” jest niewątpliwie społeczność, która na tle kraju wiedzie prym w inicjatywach oddolnych, demokratycznych działaniach (Podkowa Leśna uzyskała tytuł „Pępek Europy”).

Na całym obszarze organizowane są liczne imprezy kulturalne, niektóre odbywają się corocznie w każdej z miejscowości wchodzących w skład LGD. Przykładem takiej inicjatywy jest Festiwal Otwarte Ogrody, który już od 10 lat jest organizowany oddolnie przez mieszkańców.

7. Potencjał turystyczny

Możliwości do uprawiania turystyki w Podkowie Leśnej, Brwinowie, Milanówku i okolicach są potencjalnie duże. Tereny leżą na trasie szlaków turystycznych, a do naszych atutów zaliczyć należy charakter miast-ogrodów, liczne zabytki przyrodnicze, architektoniczne i urbanistyczne, oraz duży wspólny kompleks leśny Lasu Młochowskiego i dobry dojazd dzięki WKD. Sąsiadujące gminy także ze względów przestrzennych - tworzą spójny obszar o podobnym charakterze ze strefami parkowo-leśnymi, mieszkaniowymi oraz produkcji rolniczej.

Teren obejmujący obszar LGD jest płaski, rozcięty płytkimi dolinami rzek Utraty, Zimnej Wody i Rokitnicy. Rzeka Rokitnica Stara jest podstawowym odbiornikiem wód opadowych z terenu LGD z powierzchnią zlewni 207,80 km² czyli daleko większym niż jej obszar. Stanowi równocześnie zagrożenie, ponieważ w trakcie anomalii pogodowych w okresach wysokich opadów powoduje okresowe podtopienia terenów mieszkaniowych w Milanówku oraz upraw rolnych w Gminie Brwinów przez ciek wodny i rowy melioracyjne prowadzące przez teren 3 gmin. Natomiast w okresach suchych z powodu małej ilości wody w cieku negatywnie wpływa na wartościową roślinność obszaru LGD. Tereny biologicznie czynne LGD tworzą ponadlokalny system przyrodniczy. Podkowa Leśna i tereny Gminy Brwinów pełnią ważną, ze względu na niepowtarzalne walory przyrodnicze, rolę w przyrodniczym systemie Województwa Mazowieckiego, a jednocześnie pełnią rolę ważnego zasobu turystyki i rekreacji.

Obszar miejski Brwinowa obfituje w zabytki nieruchome oraz miejsca związane z lokalną historią a także w kilkanaście muzeów oraz miejsc związanych z kulturą. Nie bez znaczenia dla rozwoju turystyki będą rozwijające się obszary wiejskie (powstające wiejskie domy kultury, tereny rekreacji,) a także rozbudowująca się sieć ścieżek rowerowych, która docelowo połączy wszystkie trzy miejscowości.

Teren Miasta-Ogrodu Podkowa Leśna wraz z Lasem Młochowskim (62% powierzchni tego miasta), w całości położony jest w granicach Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, zgodnie z rozporządzeniem Wojewody Warszawskiego z 1997 r. Ponadto, w jej granicach administracyjnych znajdują się trzy rezerваты przyrody:

- "Parów Sójek" (3,8 ha). Rezerwat posiada wyjątkowe położenie, bo usytuowany jest w środku miasta. Wydłużone boki tego rezerwatu graniczą z zabudową miejską.
- "Zaborów" im. W. Tyrakowskiego (10,3 ha), zwany też rezerwatem ptasim
- Rezerwat im. B. Hryniewieckiego (24,7 ha),
- zespół przyrodniczo-krajobrazowy pod nazwą "Leśny Park Miejski w Mieście-Ogrodzie Podkowie Leśnej" .

Obok terenów prawnie chronionych pozostałe grunty na terenie trzech miast (tj. na terenach zurbanizowanych) są porośnięte podobnym starodrzewem, co w odbiorze mieszkańców i turystów zaciera granice administracyjne między gminami. Zarówno przyroda jak i architektura oraz zabytkowy układ urbanistyczny, tworzą razem niepowtarzalne warunki do uprawiania turystyki kulturowej, zarówno weekendowej, ale z potencjałem dla kilkudniowych pobytów.

Położenie i odległości pomiędzy sąsiednimi miejscowościami są właściwe dla rozwoju ruchu rowerowego i pieszego, co w istotny sposób może wpłynąć na ograniczenia ruchu samochodowego. Utrudnieniem dla rozwoju komunikacji rowerowej jest brak docelowej sieci dróg rowerowych lub szlaków dostosowanych do ruchu rowerowego zarówno na terenie miast, jak i pomiędzy poszczególnymi miejscowościami.

Informacje o atrakcjach turystycznych okolic można uzyskać z przewodników publikowanych przez lokalne stowarzyszenia oraz przewodników o szerszym zasięgu, dotyczących powiatów lub województwa. Miasta nie posiadają jednak zinstytucjonalizowanej formy promocji jako ośrodka turystyki, w szczególności nie posiadają zintegrowanej sieci punktów informacji turystycznej, nie publikują regularnie wspólnych folderów reklamowych ani przewodników, ani nawet nie tworzą wspólnego kalendarza wydarzeń kulturalnych. Istniejąca baza noclegowa jest niewielka i ma stosunkowo niski standard.

Analiza mocnych i słabych stron obszaru LGD, wypracowana przez mieszkańców podczas spotkań oraz wynikająca z badań ankietowych wskazuje walory turystyczne, w tym walory wynikające z położenia, zasobów naturalnych oraz dziedzictwa kulturowego jako najważniejszy potencjał obszaru LGD. Jednocześnie jednak społeczeństwo dostrzega, że ten posiadany potencjał nie jest w pełni wykorzystywany. Potwierdza to niewystarczająco rozwinięta infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna, zbyt mała ilość połączeń komunikacyjnych między atrakcjami turystycznymi i gminami oraz brak parkingów przy tych atrakcjach. Ponadto jako problem wskazywana jest niedostateczna promocja zasobów dziedzictwa lokalnego.

8. Podsumowanie i wnioski z części diagnostycznej – określenie grup docelowych, w tym defaworyzowanych oraz obszarów interwencji

Szczegółowa diagnoza obszaru wypracowana na podstawie danych statystycznych oraz prowadzonych konsultacji społecznych, pozwala na określenie grup docelowych i grup defaworyzowanych, które powinny być szczególnie wspierane w ramach realizacji LSR. Na podstawie danych zawartych w diagnozie można było określić grupy docelowe, oraz trzy grupy defaworyzowane, do których powinny być skierowane szczególne działania.

Mieszkańcy obszaru LGD a w szczególności osoby przedsiębiorcze stanowią pierwszą grupę docelową, ponieważ działania i cele realizowane w ramach LSR powinny służyć przede wszystkim zaspokajaniu potrzeb lokalnej społeczności.

Kolejną grupą docelową są turyści – obszar obejmujący LGD „Zielone Sąsiedztwo” odznacza się bardzo dobrymi warunkami do rozwoju turystyki kulturowej.

Trzecią grupą jaką można wskazać na podstawie przeprowadzonych analiz są liderzy lokalnych społeczności działający w strukturach sformalizowanych i w grupach nieformalnych, którzy powinni być objęci wsparciem ze względu na ogromny potencjał społeczny jaki sobą reprezentują.

Ostatnią grupę stanowią przedsiębiorcy oraz osoby wchodzące na rynek pracy planujące rozpoczęcie nieuciążliwej działalności gospodarczej/usługowej w zakresach określonych w LSR wybrani ze względu na ich istotną rolę w rozwoju gospodarczym obszaru. Wspieranie przedsiębiorców będzie wpływać na spadek bezrobocia, a co za tym idzie podniesienie jakości życia, co według mieszkańców powinno być najistotniejszym efektem wdrażania LSR.

W ramach grup docelowych zostały także określone **grupy defaworyzowane**:

- ❖ młodzież oraz osoby młode do 35r.ż,
- ❖ kobiety oraz osoby sprawujące opiekę nad dziećmi,
- ❖ seniorzy oraz osoby niesamodzielne.

Takie wskazania pojawiły się podczas prac Zespołu ds. LSR, są również wynikiem badań ankietowych.

Dosyć liczną grupę osób powracających na rynek pracy stanowią kobiety. Aktywność zawodowa i poziom zatrudnienia kobiet są niższe w porównaniu z mężczyznami, natomiast stopa bezrobocia pozostaje wyższa wśród kobiet. Co istotne, w grupie kobiet pozostających bez pracy bardziej rozpowszechnione jest bezrobocie długotrwale niż w analogicznej grupie mężczyzn. Kolejną różnicą są zarobki, które są zdecydowanie niższe w grupie kobiet. Na specyficzną sytuację kobiet na rynku pracy wpływają uwarunkowania związane z funkcjonowaniem w rodzinie. Na spotkaniach konsultacyjnych została zgłoszona potrzeba miejsc o charakterze szkoleniowo-doradczym dla kobiet poszukujących zarówno pracy jak i pracowników.

Biorąc pod uwagę dostępność do rynku pracy, wskazywano na potrzeby i potencjał młodych ludzi, którym należałoby stwarzać możliwości inwestowania i otwierania biznesów na

miejscu – lokalnie a jednocześnie pomagać w sieciowaniu i nawiązywaniu kontaktów z przedsiębiorcami lokalnymi z sukcesem funkcjonującymi na lokalnym rynku.

W grupie defaworyzowanej znalazły się także osoby starsze i niesamodzielne – co wynika z trendów demograficznych i lokalnej specyfiki.

Na terenie PTO aktywnie działa nieformalna grupa „Kobiety Przedsiębiorcze Milanówka” skupiająca przedsiębiorcze kobiety z obszaru całego LGD. Jest to prężnie rozwijająca się inicjatywa dająca nadzieję na wzrost zatrudnienia kobiet na obszarze LGD. Podobną funkcję spełnia Stowarzyszenie Przedsiębiorców Milanowskich, za pośrednictwem którego chętni mogą się sieciować i wymieniać dobrymi praktykami. Obie grupy niezależnie zainicjowały innowacyjne wykorzystanie przestrzeni publicznej dla inicjatyw /aktywności gospodarczej (Targi ”Przedsiębiorczość jest kobieca” oraz „Targi Dobrego Smaku”) obie inicjatywy spotkały się z ogromnym zainteresowaniem i uznaniem mieszkańców obszaru.

Wśród osób powracających do pracy po okresie zajmowania się małymi dziećmi wskazywano także ojców, stad w grupie określonej jako defaworyzowani znalazły się nie tylko kobiety ale i osoby sprawujące opiekę nad dziećmi.

Charakteryzując lokalny rynek pracy należałoby zwrócić uwagę na newralgiczne obszary z jednej strony możliwe do wspierania ze środków na LSR a z drugiej wymagające interwencji i rokujące na przyszłość. Ankietowani mieszkańcy zwracali szczególną uwagę na fakt bliskości aglomeracji warszawskiej jako potencjalnego rynku pracy oraz potrzebę zwiększania się mobilnych form samozatrudnienia oraz możliwości pracy zdalnej. Inwestowanie w kapitał ludzki tj. osoby przedsiębiorcze planujące działalność tzw. nieuciążliwą i stosunkowo niskonakładową było zakresem wskazywanym w procesie konsultacji.

Jedyna rozwijająca się, lokalna strefa przemysłowa znajduje się w Brwinowie. Pozostałe miejscowości nie mają tego typu potencjału. Wyzwaniem dla gmin jest podtrzymywanie przedsiębiorczości mieszkańców, ale w taki sposób aby nie kolidowała ona z charakterem „zielonych miast”, wymogami ochrony środowiska oraz zasadami współżycia społecznego. Trwały, zrównoważony wzrost gospodarczy można osiągnąć tylko poprzez rozwijanie umiejętności ludzi oraz posiadanie wysoko wykwalifikowanej i mobilnej kadry pracowników. Dlatego też inwestycje małych i średnich firm w kapitał ludzki, technologie innowacyjne, techniczne nośniki i źródła przesyłania oraz przetwarzania informacji, to najbardziej pożądane inwestycje na terenach przeznaczonych dla inwestorów w planach zagospodarowania przestrzennego szczególnie np. w brwinowskich sołectwach Moszna i Parzniew i na całym obszarze LGD.

Jako formę wsparcia osób przedsiębiorczych wskazywano także wszelkie inicjatywy polegające na sieciowaniu, szkoleniach, edukowaniu na rzecz przedsiębiorczości i tworzeniu miejsc sprzyjających rozwojowi postaw biznesowych.

Słabo wykorzystanym potencjałem są osoby i podmioty gospodarcze działające w strefie rzemiosła artystycznego. Stosunkowo liczna grupa lokalnych rękodzielników- artystów specjalizujących się w różnorodnych technikach ma szansę nie tylko na samozatrudnienie lecz także ich działalność może generować odczuwalny dochód dla regionu w którym tworzą poprzez współtworzenie rozpoznawalnej marki i przyciąganie klientów korzystających z innych lokalnych usług.

Dzięki przeprowadzonej pogłębionej analizie obszaru, obok grup docelowych można wyróżnić obszary, zdefiniowane jako branże gospodarcze/preferowane działalności wymagające szczególnego wsparcia i rozwoju, mające istotne znaczenie dla całego obszaru LGD „Zielone Sąsiedztwo”. Wybrane branże wynikają z potencjałów obszaru, przeprowadzonych konsultacji społecznych oraz badań ankietowych.

Tabela 17. Preferowane branże wskazane na etapie konsultacji LSR.

✓ usługi turystyczne ✓ usługi gastronomiczne i hotelowe ✓ lokalna twórczość ✓ produkcja i wprowadzanie na rynek produktów i usług lokalnych ✓ usługi mobilne ✓ usługi szkoleniowe, coachingowe, konsultingowe ✓ usługi ogrodnicze ✓ usługi IT	✓ szkoły, kursy językowe ✓ usługi zdrowotne, w tym rehabilitacyjne i opiekuńcze ✓ usługi opiekuńcze dla dzieci ✓ usługi sportowe, rekreacyjne ✓ usługi z zakresu mediacji ✓ usługi związane z ekologią, zdrową żywnością ✓ usługi wydawnicze
---	--

Źródło: Opracowanie własne

Model przedsiębiorczości tzw. nieuciążliwej, post-przemysłowej, jaki jest preferowany na terenie gmin wchodzących w skład LGD Zielone Sąsiedztwo obejmuje szeroki zakres działań gospodarczych i form zarobkowania, m.in. takich jak:

- usługi konsultingowe i szkoleniowe, biura rachunkowe, porady prawnicze, biura pośrednictwa handlowego, tłumaczeń, szeroki zakres usług komputerowych,
- usługi w zakresie sportu, rekreacji i turystyki (w tym małe rodzinne pensjonaty, wynajem kwater), gastronomia, wypożyczalnie sprzętu sportowego, parkingi, itd.,
- usługi zdrowotno-opiekuńcze – domy opieki, prywatne kliniki i gabinety medyczne, gabinety odnowy biologicznej, gabinety kosmetyczne, itp.
- usługi edukacyjne – prywatne przedszkola, szkoły, kursy doszkalające w tym edukacja ustawiczna dla dorosłych, kursy/szkoły języków obcych, grafiki komputerowej, itp.
- szeroko rozumiane usługi kultury, szkoły artystyczne, biura projektowe, warsztaty i pracownie artystyczne, biura reklamy, wydawnictwa.

W interesie społecznym chronione będą istniejące podstawowe usługi dla ludności, które od lat służą mieszkańcom dając też mieszkańcom pracę na miejscu, w tym postrzega się duże znaczenie usług z zakresu opieki zdrowotnej, oświaty i wychowania oraz usług hotelowych i z zakresu gastronomii.

Podstawową kwestią poruszaną przez mieszkańców zarówno w ankietach jak i na spotkaniach poświęconych przedsiębiorczości na obszarze LGD była kwestia wspierania działalności nieuciążliwych dla mieszkańców. Jest to bezpośrednio związane ze szczególnym charakterem miejscowości tworzących obszar LGD „Zielone Sąsiedztwo”. Wśród mieszkańców przeważa opinia, iż właściwym kierunkiem rozwoju przedsiębiorczości jest wspieranie działalności usługowej związanej z podnoszeniem jakości życia na obszarze LGD.

Rozwój turystyki i odpowiednie wykorzystanie istniejących walorów oraz zwiększenie oferty turystycznej, również w zakresie kulturalnym było tematem wielu spotkań w trakcie tworzenia LSR oraz wynikało z ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców.

Na obszarze objętym LSR działają liczne organizacje kulturalne i sportowe. Wspieranie branży związanej z tą działalnością wzmocni utożsamianie się lokalnej społeczności z obszarem LGD.

Oferta spędzania czasu wolnego dla seniorów jest postrzegana jako niewystarczająca. W ocenie mieszkańców brakuje przede wszystkim bezpłatnych lub dostępnych cenowo propozycji. Ze względu na rosnący udział osób starszych w populacji konieczne jest sformułowanie polityki senioralnej obszaru PTO i zapewnienie osobom należącym do tej grupy wiekowej dostępu do usług społecznych, które będą odpowiadać ich potrzebom. W odniesieniu do bardziej zamożnych

seniorów usługi te mogłyby być świadczone na zasadach rynkowych, w innych przypadkach można rozważyć stworzenie pewnych rozwiązań opartych na pracy wolontariuszy. Do istotnych wyzwań należy również usprawnienie komunikacji społecznej, w tym dotarcie do tych seniorów, którzy przeżywają swoją starość w samotności i nie korzystali z dotychczasowej oferty.

Niektóre z wskazanych branż mogą być rozwijane przez podmioty ekonomii społecznej. Tego rodzaju przedsiębiorstwa społeczne powinny być wspierane, ponieważ są one unikatowym narzędziem aktywizacji społecznej i zawodowej osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Według uczestników badania ankietowego, najistotniejszym efektem wdrażania LSR powinno być zwiększenie ilości miejsc pracy (27% odpowiedzi), czego rezultatem byłby spadek bezrobocia (24% odpowiedzi). Wszystkie wskazane proponowane aktywności wzajemnie się uzupełniają, a ich integracja przyniesie znaczne korzyści dla gospodarczego rozwoju obszaru LGD.

IV. Analiza SWOT

Analiza SWOT dla obszaru LGD „zielone Sąsiedztwo” (tabela 18) została przeprowadzona w oparciu o dostępne dane uzyskane podczas prac nad diagnozą obszaru, w tym dane GUS, a przede wszystkim z wykorzystaniem zróżnicowanych metod partycypacji społecznej, opisanych w odniesieniu do tego etapu w rozdziale II. W analizie starano się uwzględnić możliwie najwięcej rekomendacji i opinii lokalnej społeczności. Biorąc pod uwagę wyniki badań ankietowych, mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia wskazywane w części warsztatowej spotkań tematycznych, a także sugestie zgłaszane pracownikom biura on-line. Zespół ds. LSR wybrał te najczęściej powtarzające się i jego zdaniem najbardziej kluczowe dla obszaru. Wstępną propozycję analizy SWOT zamieszczono następnie na stronie internetowej wraz z formularzem zgłaszania uwag. Przesłane uwagi zostały szczegółowo przeanalizowane i decyzją Zespołu ds. LSR uwzględnione w kolejnej wersji opracowania.

Tabela 18. Analiza SWOT obszaru LGD „Zielone Sąsiedztwo”

<i>Mocne strony</i>	<i>Odniesienie do diagnozy</i>	<i>Słabe strony</i>	<i>Odniesienie do diagnozy</i>
Statystycznie wysoki poziom przedsiębiorczości mieszkańców oraz możliwość do innowacyjnego wykorzystania przestrzeni publicznej do inicjatyw/ aktywności gospodarczej	III.3 III.8	Braki w infrastrukturze służącej aktywizacji i rozwojowi gospodarczemu obszaru LGD, wspierającej przedsiębiorców, wymiany lokalnych i ponadlokalnych doświadczeń.	III.2 III.5 III.8
Duża aktywność kobiet w środowisku przedsiębiorców	III.8		
Mieszkańcy o wysokim potencjale - intelektualnym/finansowym w tym liczna grupa rękodzielników	III.6 III.8	Niezadowalający poziom aktywności i integracji społecznej, wzajemnego zaufania oraz warunków do rozwoju wspólnoty lokalnej, produktów i usług pod marką Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów, w tym uboga oferta działań edukacyjnych kierowanych do osób w różnym wieku oraz wsparcia seniorów	III.2 III.5 III.7 III.8
Marka PTO (Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów)	III.2 III.6		
Tradycja aktywnego społeczeństwa, duża liczba organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych	III.2 III.8	Zagrożenie utrzymania zrównoważonej struktury społecznej (wszystkie przekroje społeczne i dochodowe) i	III.2 III.4

Lokalizacja w centrum Polski umożliwiającą pracę zdalną i bliskość Warszawy jako potencjalnego rynku m.in. usług	III.8	niewystarczająca ilość lokalnych i trwałych miejsc zatrudnienia.	
Potencjał do funkcji uzdrowiska dzięki atmosferze i specyfice miejsc charakterystycznych dla Slow food, slow life, slow City, miasto sprzyjające starzeniu się	III.2	Wyraźny trend starzenia się społeczności lokalnej oraz związany z tym deficyt oferty i usług dla osób w starszym wieku; liczne bariery w integracji społecznej i zawodowej osób pozostających czasowo bez pracy.	III.2 III.5 III.8
Wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe gmin (w tym rezerваты przyrody, liczne pomniki przyrody ożywionej i nieożywionej)	III.1 III.7	Niewykorzystane walory przyrodniczo-krajobrazowe, kulturowe obszaru LGD, słaba i rozproszona promocja lokalnych wartości i usług wobec obecnych i przyszłych mieszkańców	III.1 III.4 III.7
Potencjał dla propagowania indywidualnej turystyki weekendowej, kulturowej oraz zdrowego/aktywnego trybu życia	III.1 III.7	Niedostateczne wykorzystanie walorów środowiskowych oraz kulturowych do budowania miejsc integracji mieszkańców, uprawiania turystyki i rekreacji oraz do różnorodnej aktywności sportowej.	III.1
Proekologiczna polityka gmin wspierana przez aktywne NGO związane z ochroną przyrody	III.1	Nieefektywne energetycznie budownictwo prywatne i publiczne wraz z brakiem proekologicznych postaw, edukacji w tym zakresie oraz dominujące postawy konsumpcyjne prowadzą do degeneracji środowiska naturalnego i klimatu.	III.1
Istnienie tras turystycznych PTTK o ponadregionalnym znaczeniu oraz rozbudowująca się sieć ścieżek rowerowych, która docelowo połączy wszystkie trzy miejscowości.	III.7	Słabo rozwinięta i nieprzyjazna środowisku i klimatowi sieć komunikacyjna w obrębie LGD oraz braki w infrastrukturze mogącej wspierać rozwój aktywnego wypoczynku i rekreacji i utrzymaniu dobrego zdrowia i ogólnej kondycji osób w każdej grupie wiekowej.	III.7
Strefa przemysłowa w Brwinowie	III.8		
SZANSE	Odniesienie do diagnozy	ZAGROŻENIA	Odniesienie do diagnozy
Położenie w centrum Polski- dobra komunikacja drogowa, kolejowa, bliskość lotniska	III.4	Bliskość Warszawy – odpływ młodych ludzi do stolicy.	III.4
		Niedostosowanie kierunków kształcenia w szkołach lokalnych do potrzeb rynku	
Bliskość Warszawy - jako źródło zatrudnienia oraz usług społecznych dla mieszkańców PTO oraz jako	III.4	Zewnętrzny negatywny wpływ na środowisko(zanieczyszczenie powietrza, choroby drzew,	III.1

potencjalny rynek klientów usług m.in. turystyczno-rekreacyjnych		obniżenie się poziomu wód gruntowych)	
Rozwój przedsiębiorczości post-przemysłowej (różnorodne usługi oparte na wiedzy)	III.3	Niedostępność środków UE z nowej perspektywy 2014-2020 (np. z uwagi na zbyt duże wymagania stawiane potencjalnym beneficjentom, nadmierną biurokracją etc.)	
Osiedlanie się w gminie Brwinów młodych ludzi	III.2	Brak środków na poprawę dróg lokalnych	
Starzenie się społeczeństwa w dużych miastach (np. Warszawa) i powiększanie się liczby emerytów jako mobilnej i wymagającej grupy społecznej jest szansą na pozyskanie gości na pobyty weekendowe	III.2 III.3		
Ogólnoswiatowy trend tzw. Slow city oraz Miasta przyjazne starzeniu się spowoduje rozwój usług dla tej grupy odbiorców tzw. srebrnej gospodarki	III.2 III.3		
Wykorzystanie walorów przyrodniczych do rozwoju nowych form turystyki oraz sportów (np. park linowy etc.)	III.7		
Wzrastająca zamożność społeczeństwa – poziom życia i związane z tym zmiany potrzeb np. zapotrzebowanie na zdrową i ekologiczną żywność			

Źródło: Opracowanie własne

Wnioski z analizy SWOT

Wykorzystując posiadany potencjał społeczny i przywiązanie do miejsca zamieszkania należy podejmować działania w kierunku jeszcze większego integrowania społeczeństwa, zwłaszcza między pokoleniami, co wpłynie na wzmocnienie poczucia jedności i tożsamości. Szansą na rozwój obszaru jest wzrost popularności inicjatyw oddolnych, odpowiedzialności społecznej i tworzenia wielosektorowych partnerstw, co wymaga aktywnych lokalnych liderów.

Znaczna część osób bezrobotnych na obszarze LGD posiada zbyt niskie wykształcenie i nieodpowiednie kwalifikacje, aby móc z powodzeniem szukać zatrudnienia. Bezrobocie jest z kolei najczęstszą przyczyną wykluczenia i ubożenia, które zmusza do korzystania z pomocy społecznej. Rozwarstwienie społeczeństwa wynikające z sytuacji ekonomicznej jest jednym z zagrożeń, którym należy przeciwdziałać.

Rekomendowane jest podjęcie działań wspierających przedsiębiorczość na obszarze LGD. Oznacza to zarówno edukację i promocję tego rodzaju postaw wśród młodych ludzi, którzy chcieliby podjąć działalność gospodarczą, ale również wsparcie już istniejących firm. W związku z powyższym rekomendowane jest podjęcie działań zmierzających do kreowania społecznej aktywności i obywatelskiej partycypacji, z wykorzystaniem lokalnych liderów i organizacji pozarządowych.

Działalność gospodarcza na obszarze LGD może być skierowana do trzech grup odbiorców: dotychczasowych mieszkańców, nowych osiedleńców, a także mieszkańców aglomeracji warszawskiej. Zwłaszcza ta ostatnia grupa potencjalnych klientów wydaje się szczególnie atrakcyjna, ze względu na bliskość geograficzną i zamożność mieszkańców stolicy. Innymi słowy, obszar LGD powinien w większym stopniu niż dotychczas wykorzystywać szanse związane z sąsiedztwem Warszawy. Oznacza to m.in. potrzebę rozszerzenia i podniesienia standardu dotychczasowej oferty. Chodzi tu nie tylko o atrakcyjne formy spędzania czasu wolnego, ale również inne rodzaje usług skierowanych do warszawiaków

V. Cele i wskaźniki

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy i wniosków z analizy SWOT obszaru LGD sformułowano dwa cele ogólne oraz osiem celów szczegółowych w ramach LSR. Ich realizacja wpłynie na zniwelowanie problemów dotyczących lokalną społeczność dzięki wykorzystaniu wskazanych potencjałów. Wyznaczone cele realizowane będą zgodnie z wyznaczonym przez Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 celem szczegółowym 6B *wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich* w ramach priorytetu 6 *wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich* i wyznaczonych celów przekrojowych: innowacyjności, ochrony środowiska, łagodzenia zmian klimatu. Cele ogólne oraz szczegółowe prezentują poniższe Rysunki:

Rysunek 7 Cel Ogólny 1

Cel ogólny I <i>Rozwój społeczno-gospodarczy poprzez udostępnienie infrastruktury i świadczenie usług z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań i współpracy międzysektorowej</i>			
Cel szczegółowy 1.1 Powstawanie innowacyjnych i wyspecjalizowanych centrów lokalnego rozwoju gospodarczego, aktywności obywatelskiej i integracji oraz wymiany doświadczeń na terenie gmin tworzących LGD	Cel szczegółowy 1.2 Innowacyjna współpraca międzysektorowa budująca kapitał społeczny i gospodarczy	Cel szczegółowy 1.3 Wspieranie powstawania nowych firm i rozwoju lokalnego rynku pracy	Cel szczegółowy 1.4 Rozbudowanie oferty komplementarnych usług o charakterze społecznym, skierowanych do osób z różnych grup wiekowych oraz znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 8 Cel Ogólny 2

Cel ogólny II <i>Ochrona środowiska i klimatu oraz wykorzystanie potencjału przyrodniczego i krajobrazu kulturowego wpływa na wysoką jakość życia mieszkańców, przyciąga nowych mieszkańców oraz turystów.</i>			
Cel szczegółowy 2.1 Kompleksowa promocja walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych obszaru LGD oraz oferty i usług na nich bazujących wobec obecnych i przyszłych mieszkańców oraz gości i turystów	Cel szczegółowy 2.2 Tworzenie miejsc integracji oraz rozwoju kultury, turystyki, rekreacji i sportu z wykorzystaniem działań służących zachowaniu środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz ochronie klimatu	Cel szczegółowy 2.3 Budowa świadomości ekologicznej i postaw proekologicznych lokalnej społeczności	Cel szczegółowy 2.4 Rozwój publicznej infrastruktury komunikacyjnej i promocja ekologicznych środków transportu

Źródło: Opracowanie własne

Cel główny I LSR wskazuje, że dla rozwoju obszaru LGD największe znaczenie ma rozwój społeczno-gospodarczy z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań oraz współpracy, przy czym musi to być współpraca na różnych płaszczyznach i włączająca różne środowiska. Te założenia będą realizować cele szczegółowe, wyznaczone na podstawie przeprowadzonej diagnozy obszaru i analizy SWOT.

Cele LSR realizowane będą również dzięki dwóm **projektom współpracy**. Projekty zostaną zrealizowane we współpracy krajowych Lokalnych Grup Działania. Jeden będzie dotyczył edukacji finansowej i integracji lokalnych przedsiębiorców z osobami poszukującymi zatrudnienia w szczególności z grup de faworyzowanych. będzie realizował wskaźniki przedsięwzięcia 1.4.2

Drugi projekt współpracy będzie miał na celu zintegrowaną promocję produktów lokalnych materialnych i dziedzictwa lokalnego w tym kapitału społecznego i będzie realizował wskaźniki przedsięwzięcia 1.2.2

Opis przedsięwzięć z przypisanymi im wskaźnikami

Cel ogólny 1; Rozwój społeczno – gospodarczy poprzez udostępnienie infrastruktury i świadczenie usług z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań i współpracy międzysektorowej.

Cel szczegółowy 1.1

Powstanie innowacyjnych i wyspecjalizowanych centrów lokalnego rozwoju gospodarczego, aktywności obywatelskiej i integracji oraz wymiany doświadczeń na terenie gmin tworzących LGD.

Wskaźniki rezultatu:

Liczba osób korzystających z centrów lokalnego rozwoju społecznego i/lub gospodarczego.

Liczba osób korzystających z nowej lub ulepszonej infrastruktury kulturalnej.

1.1.1 Przedsięwzięcie: Wspieranie powstawania nowych i rozwój istniejących innowacyjnych przedsięwzięć gospodarczych i społecznych.

W ramach przedsięwzięcia wspierane będą operacje które przyczyniają się do wzmocnienia kapitału ludzkiego oraz wspierać będą rozwój osób przedsiębiorczych poprzez wspieranie powstawania takich miejsc obywatelskiej aktywności jak inkubatory lokalnej przedsiębiorczości, miejsca integrująco/aktywizujące typu biura co-working, łączące aktywne osoby działające w różnych sektorach.

Wspierane projekty będą ukierunkowane na powstawanie i rozwój istniejących i nowych, innowacyjnych przedsięwzięć gospodarczych i społecznych oraz kulturalnych, w tym m.in. biblioteki plenerowe i miejsca aktywności społecznej oraz lokalne centra integracji środowiskowej.

Projekty będą kierowane w szczególności do następujących grup docelowych: osoby przedsiębiorcze zamieszkujących obszar LGD, w szczególności kobiety i osoby młode wchodzące na rynek pracy, liderów lokalnych społeczności działający w strukturach sformalizowanych i w grupach nieformalnych, aktywnych mieszkańców obszaru LGD.

Wskaźnik produktu:

Liczba projektów ukierunkowanych na innowacje społeczne i gospodarcze.

Liczba operacji obejmujących budowę, przebudowę i wyposażenie obiektów należących do podmiotów działających w sferze kultury i lokalnej gospodarki .

Cel szczegółowy 1.2

Innowacyjna współpraca międzysektorowa budująca kapitał społeczny i gospodarczy.

Wskaźniki rezultatu:

Liczba osób uczestnicząca w wydarzeniach integracyjnych, kulturalnych, edukacyjnych, szkoleniowych i innych wzmacniających kapitał społeczny.

1.2.1 Przedsięwzięcie: Projekty innowacyjne w zakresie organizacji i zarządzania, usług szkoleniowych, doradczych w tym dla mieszkańców i lokalnych przedsiębiorców

W ramach przedsięwzięcia wspierane będą operacje które poprzez innowacyjną współpracę międzysektorową przyczyniają się do wzmocnienia lokalnego kapitału ludzkiego i gospodarczego oraz wspierać będą rozwój i kompetencje osób przedsiębiorczych . Wspierane projekty będą pozwalały nabyć nowe umiejętności przydatne na rynku pracy i przy poszukiwaniu alternatywnych źródeł dochodów oraz poszerzające lokalną ofertę w zakresie produktów lokalnych, charakterystycznych dla potencjału i zasobów lokalnych. Realizowane projekty integrować będą branże i wspierać sieciowanie działań oraz budowanie wspólnej marki.

Innowacyjne działania projektowe tj. realizowane w nowych formach szkolenia, doradztwo będą kierowane w szczególności do następujących grup docelowych: osoby przedsiębiorcze w tym przedsiębiorcy zamieszkujących obszar LGD, w szczególności kobiety i osoby młode wchodzące na rynek pracy, liderów lokalnych społeczności działający w strukturach sformalizowanych i w grupach nieformalnych, aktywnych mieszkańców obszaru LGD.

Wskaźnik produktu:

Liczba operacji o charakterze szkoleniowo – doradczym.

1.2.2 Przedsięwzięcie: Wzmocnienie kapitału społecznego oraz rozwój produktów lokalnych.

W ramach przedsięwzięcia wspierane będą operacje pozwalające nabyć nowe umiejętności przydatne na rynku pracy i przy poszukiwaniu alternatywnych źródeł dochodów oraz poszerzających lokalną ofertę w zakresie produktów lokalnych, charakterystycznych dla potencjału i zasobów lokalnych. Projekty będą wzmocniały poczucie tożsamości i przynależności do społeczności lokalnej oraz budowały lokalne dziedzictwo kulturowe. Realizowane przedsięwzięcia aktywizując różne grupy mieszkańców, promować będą obszar, produkty i usługi lokalne.

Projekty będą kierowane w szczególności do następujących grup docelowych: osoby przedsiębiorcze w tym przedsiębiorcy zamieszkujących obszar LGD, w szczególności kobiety i osoby młode wchodzące na rynek pracy, liderów lokalnych społeczności działający w strukturach sformalizowanych i w grupach nieformalnych, aktywnych mieszkańców obszaru LGD.

Wskaźnik produktu:

Liczba operacji z zakresu integracji społecznej.

Liczba projektów ukierunkowanych na rozwój produktów lokalnych.

Liczba projektów z zakresu aktywizacji mieszkańców obszaru LGD w tym z wykorzystaniem narzędzi promocyjno aktywizujących z planu komunikacji.

Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej.

Cel szczegółowy 1.3

Wspieranie powstawania nowych firm i rozwoju lokalnego rynku pracy.

Wskaźniki rezultatu:

Liczba utworzonych miejsc pracy, oraz Liczba przedsiębiorstw rozwijających działalność gospodarczą.

1.3.1 Przedsięwzięcie: Wspieranie rozwoju i powstawania nowych przedsiębiorstw

Działania w ramach przedsięwzięcia służyć będą pobudzaniu przedsiębiorczości mieszkańców, wspieraniu rozwoju istniejących i powstawania nowych, lokalnych działalności o charakterze nieuciążliwym, wykorzystujących lokalny potencjał gospodarczy i ludzki w zgodzie z charakterem miejscowości i kulturą obszaru. Wspierana będzie działalność usługowa w preferowanych obszarach wskazanych w analizie SWOT jako budujące potencjał regionu i odpowiadające na oczekiwania mieszkańców.

Projekty będą kierowane w szczególności do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy lokalni i osoby przedsiębiorcze zamieszkujące obszar LGD, w szczególności kobiety i osoby młode wchodzące na rynek pracy, osoby planujące rozpoczęcie nieuciążliwej działalności gospodarczej/usługowej w zakresach określonych w LSR

Wskaźnik produktu:

Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa.

Liczba operacji dotyczących rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa.

Cel szczegółowy 1.4

Rozbudowanie oferty komplementarnych usług o charakterze społecznym, skierowanych do osób z różnych grup wiekowych oraz znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej.

Wskaźniki rezultatu:

Liczba osób przeszkolonych, które nabyły nowe umiejętności w tym osoby z grup defaworyzowanych.

1.4.1 Przedsięwzięcie: Projekty realizowane w ramach rozwoju tzw. srebrnej ekonomii

W ramach przedsięwzięcia wspierane będą operacje które przyczyniają się do integracji mieszkańców z różnych grup wiekowych a szczególnie wsparcia osób starszych i niesamodzielnych. Wspierane będą projekty dzięki którym likwidowane będą bariery architektoniczne, rozbudowywane miejsca dziennej aktywności dla seniorów oraz osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej. Przedsięwzięcia z zakresu tzw. srebrnej ekonomii wykorzystywać będą takie innowacyjne narzędzia integracji środowiskowej jak banki czasu lub nowe formy szkoleń i warsztatów dla seniorów.

Projekty w sposób innowacyjny wzmacniające ofertę komplementarnych usług o charakterze społecznym będą kierowane w szczególności do następujących grup docelowych: osoby starsze i niesamodzielne oraz z tzw. grup defaworyzowanych.

Wskaźnik produktu:

Liczba operacji skierowanych do grupy osób starszych i niesamodzielnych.

Liczba operacji polegających na likwidacji barier architektonicznych

1.4.2 Przedsięwzięcie: Działania kierowane do grup defaworyzowanych wykorzystujące lokalny potencjał i rynek pracy.

Odbiorcami działań będą osoby z różnych grup wiekowych oraz znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej w szczególności z grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy – młodzież wchodząca na rynek pracy, - kobiety oraz osoby sprawujące opiekę nad dziećmi, - seniorzy i osoby niesamodzielne. Wspierane będą działania integrujące różne sektory np. spotkania przedsiębiorców z młodzieżą, szkolenia i warsztaty, integracyjne akcje społeczne, powstawanie miejsc integrujących i wspomagających nabywanie nowych umiejętności zwiększających szanse na rynku pracy, np. klubów inteligencji finansowej.

Wskaźniki produktu:

Liczba operacji skierowanych do grup defaworyzowanych oraz Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej.

Cel ogólny 2; Ochrona środowiska i klimatu oraz wykorzystanie potencjału przyrodniczego i krajobrazu kulturowego wpływa na wysoką jakość życia mieszkańców, przyciąga nowych mieszkańców oraz turystów.

Cel szczegółowy 2.1

Kompleksowa promocja walorów przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych obszaru LGD oraz oferty i usług na nich bazujących wobec obecnych i przyszłych mieszkańców oraz gości i turystów.

Wskaźniki rezultatu:

Liczba osób które zapoznały się z wydawnictwami promocyjnymi, lub wzięły udział w wydarzeniu promocyjnym.

2.1.1 Przedsięwzięcie: Projekty służące promocji i rozwojowi kultury, turystyki, rekreacji i sportu, w tym promocja zasobów i potencjału obszaru LGD wobec mieszkańców i partnerów zewnętrznych.

W ramach przedsięwzięcia wspierane będą operacje które przyczyniają się do kompleksowej promocji obszaru LGD oraz wspierać będą rozwój oferty turystycznej i rekreacyjnej wspierane będzie powstawanie i wydawanie materiałów i publikacji promujących potencjał gospodarczy, ludzki, kulturowy, przyrodniczy. Poprzez organizowane akcje i wydarzenia oraz wydawane albumy, przewodniki lub funkcjonujące strony internetowe, przedsięwzięcia będą skierowane na zachowanie lokalnego dziedzictwa.

Projekty będą kierowane w szczególności do następujących grup docelowych: osoby przedsiębiorcze zamieszkujących obszar LGD, w szczególności kobiety i osoby młode wchodzące na rynek pracy, liderów lokalnych społeczności działający w strukturach sformalizowanych i w grupach nieformalnych, aktywni mieszkańcy obszaru LGD, w szczególności nowi, turyści i goście odwiedzający obszar LGD.

Wskaźniki produktu:

Liczba projektów z zakresu promocji walorów środowiska naturalnego i przyrodniczego.

Liczba projektów z zakresu aktywizacji mieszkańców obszaru LGD.

Cel szczegółowy 2.2

Tworzenie miejsc integracji oraz rozwoju kultury, turystyki, rekreacji i sportu z wykorzystaniem działań służących zachowaniu środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz ochronie klimatu.

Wskaźniki rezultatu:

Liczba osób korzystających z nowej lub ulepszonej infrastruktury kulturalnej, turystycznej, rekreacyjnej i sportowej.

2.2.1 Przedsięwzięcie: Tworzenie warunków do rozwoju kultury, turystyki, rekreacji i sportu.

W ramach przedsięwzięcia wspierane będą operacje które przyczyniają się do tworzenia warunków do rozwoju kultury, turystyki, rekreacji i sportu na obszarze LGD oraz wspierać będą rozwój zintegrowanej oferty kulturalno- turystycznej i rekreacyjnej opartej na lokalnych zasobach. Przedsięwzięcia pozwalać będą zaspokoić oczekiwania zgłaszane na etapie konsultacji LSR tj wspierać inwestycje w ogólnodostępne place zabaw, zewnętrzne siłownie, miejsca rekreacji, ścieżki zdrowia, miejsca do uprawiania sportu i rekreacji.

Projekty będą kierowane w szczególności do następujących grup docelowych: osoby przedsiębiorcze zamieszkujących obszar LGD, w szczególności kobiety i osoby młode wchodzące na rynek pracy, liderów lokalnych społeczności działający w strukturach sformalizowanych i w grupach nieformalnych, aktywnych mieszkańców obszaru LGD, gości i turystów.

Wskaźnik produktu:

Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej.

2.2.2 Przedsięwzięcie: Przedsięwzięcia inwestycyjne służące ochronie walorów przyrodniczych, zachowaniu ekosystemów, ochronie zabytkowej miejscowości.

W ramach przedsięwzięcia wspierane będą inwestycyjne operacje służące zachowaniu wyjątkowych, lokalnych walorów kulturowych, przyrodniczych, świadczących o charakterze miejscowości np. poprzez inwestycje w renowację i konserwację zabytków lokalnych oraz miejsc stanowiących o zabytkowym charakterze miejscowości z obszaru LGD. Wspierane będą działania informacyjno- promocyjne promujące obszar; powstawanie tablic edukacyjnych, informacji o pomnikach przyrody, inwestycje w tzw. mała architekturę, miejskie, edukacyjne warzywniki.

Projekty będą kierowane w szczególności do następujących grup docelowych: osoby przedsiębiorcze zamieszkujących obszar LGD, w szczególności kobiety i osoby młode wchodzące na rynek pracy, liderów lokalnych społeczności działający w strukturach sformalizowanych i w grupach nieformalnych, aktywnych mieszkańców obszaru LGD, turystów.

Wskaźnik produktu:

Liczba zabytków oraz miejsc stanowiących o zabytkowym charakterze miejscowości z obszaru LGD poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii.

Cel szczegółowy 2.3

Budowa świadomości ekologicznej i postaw proekologicznych lokalnej społeczności

Wskaźniki rezultatu:

Liczba osób biorących udział w przedsięwzięciach proekologicznych i prozdrowotnych.

2.3.1 Przedsięwzięcie: Inicjatywy proekologiczne i prozdrowotne.

W ramach przedsięwzięcia wspierane będą inicjatywy lokalne służące promocji i stworzeniu warunków do zdrowego i aktywnego trybu życia. Prozdrowotne i proekologiczne działania realizowane będą poprzez organizację lokalnych festynów, zawodów sportowych, zajęć edukacyjnych, szkoleń i warsztatów.

Projekty będą kierowane w szczególności do następujących grup docelowych: liderów lokalnych społeczności działający w strukturach sformalizowanych i w grupach nieformalnych, nowych, aktywnych mieszkańców obszaru LGD, gości, turystów.

Wskaźniki produktu:

Liczba operacji mających pozytywny wpływ na ochronę środowiska i/lub łagodzenie zmian klimatu, promowanie postaw ekologicznych i prozdrowotnych.

Liczba projektów z zakresu aktywizacji mieszkańców obszaru LGD.

Cel szczegółowy 2.4

Rozwój publicznej infrastruktury komunikacyjnej i promocja ekologicznych środków transportu.

Wskaźniki rezultatu:

Liczba odbiorców działań promujących alternatywne sposoby komunikacji.

2.4.1 Przedsięwzięcie: Dobra jakość i dostępność komunikacyjna na obszarze LGD.

W ramach przedsięwzięcia wspierane będą inicjatywy lokalne służące promocji transportu zbiorowego i alternatywnych sposobów komunikacji oraz inwestycje w estetykę wiat przystankowych, stacji rowerowych i dostępność informacji o zbiorowym transporcie.

Projekty będą kierowane w szczególności do następujących grup docelowych: liderów lokalnych społeczności działający w strukturach sformalizowanych i w grupach nieformalnych, aktywnych mieszkańców obszaru LGD, gości i turystów.

Wskaźnik produktu:

Liczba operacji z zakresu promocji transportu zbiorowego i alternatywnych sposobów komunikacji.

W efekcie zrealizowania celów ogólnych oraz odnoszących się do nich celów szczegółowych i przedsięwzięć oraz osiągnięcia wyznaczonych wartości wskaźników nastąpi zniwelowanie problemów zidentyfikowanych na pierwszym etapie prac nad LSR. W tabeli 19 zaprezentowane zostało powiązanie celów z problemami oraz wyzwaniem społecznym, wskazanymi na podstawie danych statystycznych i wyników konsultacji społecznych, które posłużyły opracowaniu analizy SWOT. Tabela zawiera także produkty będące bezpośrednim wynikiem planowanych w LSR przedsięwzięć, których osiągnięcie stanowić będzie wyznacznik zrealizowania przyjętych celów.

Zestawienie w postaci macierzy celów ogólnych, szczegółowych, przedsięwzięć oraz przypisanych do nich wskaźników oddziaływania, produktu i rezultatu wraz ze sposobem ich pomiaru i stanem początkowym oraz końcowym przedstawia tabela 20.

Typy działań oraz potencjalni beneficjenci, którzy będą mogli je realizować w ramach wdrażania LSR zostały przedstawione w tabeli 22. Więcej informacji na temat wdrażanych operacji zawierają procedury i kryteria wyboru operacji, będące załącznikiem do wniosku o wybór LSR.

Tabela 19. Tabelaryczna matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
Braki w infrastrukturze służącej aktywizacji i rozwojowi gospodarczemu obszaru LGD, wspierającej przedsiębiorców, wymiany lokalnych i ponadlokalnych doświadczeń.	I. Rozwój społeczno-gospodarczy poprzez udostępnienie infrastruktury i świadczenie usług z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań i współpracy międzysektorowej.	I.1 Powstanie innowacyjnych i wyspecjalizowanych centrów lokalnego rozwoju gospodarczego, aktywności obywatelskiej i integracji oraz wymiany doświadczeń na terenie gmin tworzących LGD.	I.1.1 Wspieranie powstawania nowych i rozwój istniejących innowacyjnych przedsięwzięć gospodarczych i społecznych.	Liczba projektów ukierunkowanych na innowacje społeczno-gospodarcze ----- Liczba operacji obejmujących budowę, przebudowę i wyposażenie obiektów należących do podmiotów działających w sferze kultury i lokalnej gospodarki	Liczba osób korzystających z centrów lokalnego rozwoju społecznego i/lub gospodarczego ----- - Liczba osób korzystających z nowej lub ulepszonej infrastruktury kulturalnej.	Wzrost liczby w (%) mieszkańców wysoko i bardzo wysoko oceniających poziom świadczenia usług społecznych na obszarze PTO Wzrost liczby (w %) mieszkańców wysoko i bardzo wysoko oceniających warunki życia na obszarze PTO	Skomplikowane procedury zakładania działalności gospodarczej oraz aplikowania o środki finansowe.
Niezadawalający poziom aktywności i integracji społecznej, wzajemnego zaufania oraz warunków do rozwoju wspólnoty lokalnej, produktów i usług pod marką Podwarszawskiego Trójkąta Ogrodów, w tym uboga oferta działań edukacyjnych kierowanych do osób w różnym wieku oraz wsparcia seniorów.		I.2 Innowacyjna współpraca międzysektorowa budująca kapitał społeczny i gospodarczy.	I.2.1 Projekty innowacyjne w zakresie organizacji i zarządzania, usług szkoleniowych, doradczych w tym dla mieszkańców i lokalnych przedsiębiorców.	Liczba operacji o charakterze szkoleniowo – doradczym Liczba operacji innowacyjnych w zakresie organizacji i zarządzania	Liczba osób uczestnicząca w wydarzeniach integracyjnych, kulturalnych, edukacyjnych, szkoleniowych i innych wzmacniających kapitał społeczny.		Zniechęcenie mieszkańców, zanikanie więzi społecznych i tożsamości regionalnej. Wzrost popularności inicjatyw oddolnych. Rozwarstwienie społeczne

	I. Rozwój społeczno-gospodarczy poprzez udostępnienie infrastruktury i świadczenie usług z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań i współpracy międzysektorowej.		I.2.2 Wzmocnienie kapitału społecznego oraz rozwój produktów lokalnych.	Liczba operacji z zakresu integracji społecznej. Liczba projektów ukierunkowanych na rozwój produktów lokalnych. Liczba projektów z zakresu aktywizacji mieszkańców obszaru LGD w tym z wykorzystaniem narzędzi promocyjno aktywizujących z planu komunikacji. Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej		Zniechęcenie mieszkańców, zanikanie więzi społecznych Wzrost zainteresowania produktami lokalnymi
Zagrożenie utrzymania zrównoważonej struktury społecznej (wszystkie przekroje społeczne i dochodowe) i niewystarczająca ilość lokalnych i trwałych miejsc zatrudnienia.		I.3 Wspieranie powstawania nowych firm i rozwoju lokalnego rynku pracy.	I.3.1 Wspieranie rozwoju i powstawania nowych przedsiębiorstw.	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa. Liczba operacji dotyczących rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa.	Liczba utworzonych miejsc pracy. Liczba przedsiębiorstw w rozwijających działalność gospodarczą.	Skomplikowane procedury zakładania działalności gospodarczej oraz aplikowania o środki finansowe.
Wyraźny trend starzenia się społeczności lokalnej oraz związany z tym deficyt oferty i usług dla osób w starszym wieku; liczne bariery w integracji		I.4 Rozbudowanie oferty komplementarnych usług o charakterze	I.4.1 Projekty realizowane w ramach rozwoju tzw. srebrnej ekonomii	Liczba operacji skierowanych do grup osób starszych i niesamodzielnych.	Liczba osób przeszkolonych, które nabyły nowe umiejętności w tym osoby z	Rozwarstwienie społeczne Wzrost popularności inicjatyw oddolnych.

społecznej i zawodowej osób pozostających czasowo bez pracy.		społecznym skierowanych do osób z różnych grup wiekowych oraz znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej.		Liczba operacji polegających na likwidacji barier architektonicznych.	grup defaworyzowanych.		Coraz większa popularność tzw. Słow Citi i miast sprzyjających starzeniu się
			I.4.2 Działania kierowane do grup defaworyzowanych wykorzystujące lokalny potencjał i rynek pracy.	Liczba operacji skierowanych do grup defaworyzowanych. Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej.			
Niewykorzystane walory przyrodniczo-krajobrazowe oraz kulturowe obszaru LGD, słaba i rozproszona promocja lokalnych wartości i usług wobec obecnych i przyszłych mieszkańców.	II. Ochrona środowiska i klimatu oraz wykorzystanie potencjału przyrodniczego i krajobrazu kulturowego wpływa na wysoką jakość życia mieszkańców, przyciąga nowych mieszkańców oraz turystów.	II.1 Kompleksowa promocja walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych obszaru LGD oraz oferty i usług na nich bazujących wobec obecnych i przyszłych mieszkańców oraz gości i turystów.	II.1.1. Projekty służące promocji i rozwojowi kultury, turystyki, rekreacji i sportu w tym promocja zasobów i potencjału obszaru LGD wobec mieszkańców i partnerów zewnętrznych.	Liczba projektów z zakresu promocji walorów środowiska naturalnego i przyrodniczego. Liczba projektów z zakresu aktywizacji mieszkańców obszaru LGD..	Liczba osób które zapoznały się z wydawnictwa mi promocyjnymi lub wzięły udział w wydarzeniu promocyjnym.		Coraz większa popularność tzw. Słow Citi i miast sprzyjających starzeniu się Rozwój internetu i nowoczesnych dróg komunikacji i promocji. Wzrost zainteresowania produktami lokalnymi
Niedostateczne wykorzystanie walorów środowiskowych oraz kulturowych do budowania miejsc integracji mieszkańców, uprawiania turystyki i rekreacji oraz do		II.2 Tworzenie miejsc integracji oraz rozwoju kultury, turystyki, rekreacji i sportu z wykorzystaniem	II.2.1 Tworzenie warunków do rozwoju kultury, turystyki, rekreacji i sportu.	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej.	Liczba osób korzystających z nowej lub ulepszonej infrastruktury kulturalnej, turystycznej,		Wzrost zainteresowania produktami lokalnymi Wzrost świadomości na temat zdrowego trybu życia

różnorodnej aktywności sportowej		działań służących zachowaniu środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz ochronę klimatu.	II.2.2 Przedsięwzięcia inwestycyjne służące ochronie walorów przyrodniczych, zachowaniu ekosystemów, ochronie zabytkowej miejscowości.	Liczba zabytków oraz miejsc stanowiących o zabytkowym charakterze miejscowości z obszaru LGD poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii	rekreacyjnej i sportowej.	
Nieefektywne energetycznie budownictwo prywatne i publiczne wraz z brakiem proekologicznych postaw oraz edukacji w tym zakresie oraz dominujące postawy konsumpcyjne prowadzą do degeneracji środowiska naturalnego i klimatu.		II.3 Budowa świadomości ekologicznej i postaw proekologicznych lokalnej społeczności.	II.3.1 Inicjatywy proekologiczne i prozdrowotne	Liczba operacji mających pozytywny wpływ na ochronę środowiska i/lub łagodzenie zmian klimatu, promowanie postaw ekologicznych i prozdrowotnych. Liczba projektów z zakresu aktywizacji mieszkańców obszaru LGD.	Liczba osób biorących udział w przedsięwzięciach proekologicznych i prozdrowotnych	Wzrost popularności inicjatyw oddolnych. Wzrost świadomość ekologicznej –moda na eco
Słabo rozwinięta i nieprzyjazna środowisku i klimatowi sieć komunikacyjna w obrębie LGD oraz braki w infrastrukturze mogącej wspierać rozwój aktywnego wypoczynku i rekreacji i utrzymaniu dobrego zdrowia i ogólnej kondycji osób w każdej grupie wiekowej.		II.4 Rozwój publicznej infrastruktury komunikacyjnej i promocja ekologicznych środków transportu.	II.4.1.Dobra jakość i dostępność komunikacyjna na obszarze LGD	Liczba operacji z zakresu promocji transportu zbiorowego i alternatywnych sposobów komunikacji.	Liczba odbiorców działań promujących alternatywne sposoby komunikacji.	Skomplikowane procedury aplikowania o środki finansowe.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 20. Cele i wskaźniki LSR

1.0	CEL OGÓLNY I	<i>Rozwój społeczno-gospodarczy poprzez udostępnienie infrastruktury i świadczenie usług z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań i współpracy międzysektorowej.</i>				
1.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Powstanie innowacyjnych i wyspecjalizowanych centrów lokalnego rozwoju gospodarczego, aktywności obywatelskiej i integracji oraz wymiany doświadczeń na terenie gmin tworzących LGD.				
1.2		Innowacyjna współpraca międzysektorowa budująca kapitał społeczny i gospodarczy.				
1.3		Wspieranie powstawania nowych firm i rozwoju lokalnego rynku pracy.				
1.4		Rozbudowanie oferty komplementarnych usług o charakterze społecznym, skierowanych do osób z różnych grup wiekowych oraz znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej				
		<i>Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego</i>	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2015 rok	plan 2023 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>
W1.0	Wzrost liczby w (%) mieszkańców wysoko i bardzo wysoko oceniających poziom świadczenia usług społecznych na obszarze PTO		Udział procentowy	0%	3%	Badanie ankietowe
		<i>Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych</i>	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2015 rok	plan 2023 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>
w1.1	Liczba osób korzystających z centrów lokalnego rozwoju społecznego i/lub gospodarczego		osoby	0	450	Dane Biura LGD/ankiety porealizacyjne
	Liczba osób korzystających z nowej lub ulepszonej infrastruktury kulturalnej		osoby	0	3 000	Dane Biura LGD/ankiety porealizacyjne
w1.2	Liczba osób uczestnicząca w wydarzeniach integracyjnych, kulturalnych, edukacyjnych, szkoleniowych i innych wzmacniających kapitał społeczny		osoby	0	5 000	Dane Biura LGD/ankiety porealizacyjne
w1.3	Liczba utworzonych miejsc pracy		szt.	0	49 .	Dane Biura LGD/ankiety porealizacyjne

	Liczba przedsiębiorstw rozwijających działalność gospodarczą		szt.	0	13	Dane Biura LGD/ankiety porealizacyjne		
w1.4	Liczba osób przeszkolonych, które nabyły nowe umiejętności, w tym osoby z grup defaworyzowanych.		szt.	0	120	Dane Biura LGD/ankiety porealizacyjne		
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
						początkowa 2015 rok	końcowa 2023 rok	
1.1.1	Wspieranie powstawania nowych i rozwój istniejących innowacyjnych przedsięwzięć gospodarczych i społecznych.	Osoby przedsiębiorcze zamieszkujące obszar LGD, w szczególności kobiety i osoby młode wchodzące na rynek pracy, liderzy lokalnych społeczności działający w strukturach sformalizowanych i w grupach nieformalnych, aktywni mieszkańcy obszaru LGD	Konkurs	Liczba projektów ukierunkowanych na innowacje społeczno-gospodarcze	Szt.	0	1	Dane Biura LGD/ankiety porealizacyjne
				Liczba operacji obejmujących budowę, przebudowę i wyposażenie obiektów należących do podmiotów działających w sferze kultury i lokalnej gospodarki	Szt.	0	3	
1.2.1	Projekty innowacyjne w zakresie organizacji i zarządzania, usług szkoleniowych,	Przedsiębiorcy lokalni i osoby przedsiębiorcze zamieszkujące obszar LGD, w szczególności kobiety i osoby młode	Konkurs	Liczba operacji o charakterze szkoleniowo – doradczym	Szt.	0	1	Dane Biura LGD/ankiety porealizacyjne

	doradczych w tym dla mieszkańców i lokalnych przedsiębiorców	wchodzące na rynek pracy, liderzy lokalnych społeczności działający w strukturach sformalizowanych i w grupach nieformalnych, aktywni mieszkańcy obszaru LGD						
1.2.2	Wzmocnienie kapitału społecznego oraz rozwój produktów lokalnych	Osoby przedsiębiorcze zam. obszar LGD, w szczególności kobiety i osoby młode wchodzące na rynek pracy, liderzy lokalnych społeczności działający w strukturach sformalizowanych i w grupach nieformalnych, aktywni mieszkańcy obszaru LGD, podmioty wspierające rozwój produktów lokalnych	Konkurs	Liczba projektów ukierunkowanych na rozwój produktów lokalnych	Szt.	0	2	Dane Biura LGD/ankiety porealizacyjne
			Konkurs	Liczba operacji z zakresu integracji społecznej	Szt.	0	2	
			Aktywizacja	Liczba projektów ukierunkowanych na rozwój produktów lokalnych	Szt.	0	6	
				Liczba projektów z zakresu aktywizacji mieszkańców obszaru LGD w tym z wykorzystaniem narzędzi promocyjno-aktywizujących z planu komunikacji	Szt.	0	12	
			Projekt współpracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	Szt.	0	1	
1.3.1	Wspieranie rozwoju i powstawania nowych przedsiębiorstw	Przedsiębiorcy lokalni i osoby przedsiębiorcze zam. obszar LGD, w szczególności kobiety i	Konkurs	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Szt.	0	36	Dane Biura LGD/ankiety porealizacyjne

		osoby młode wchodzące na rynek pracy, osoby planujące rozpoczęcie nieuciążliwej działalności gospodarczej/ usługowej w zakresach określonych w LSR		Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Szt.	0	13	
1.4.1	Projekty realizowane w ramach rozwoju tzw. srebrnej ekonomii.	Osoby starsze, niesamodzielne oraz z grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy,	Konkurs	Liczba operacji skierowanych do grup osób starszych i niesamodzielných	Szt.	0	1	Dane Biura LGD/ankiety porealizacyjne
			Konkurs	Liczba operacji polegających na likwidacji barier architektonicznych	Szt.	0	1	Dane Biura LGD/ankiety porealizacyjne
1.4.2	Działania kierowane do grup defaworyzowanych wykorzystujące lokalny potencjał i rynek pracy.	Osoby z grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy – młodzież wchodząca na rynek pracy, - kobiety oraz osoby sprawujące opiekę nad dziećmi, - seniorzy i osoby niesamodzielne	Konkurs	Liczba operacji skierowanych do grup defaworyzowanych	Szt.	0	1	Dane Biura LGD/ankiety porealizacyjne
			Projekt współpracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	Szt.	0	1	

2.0	CEL OGÓLNY II	<i>Ochrona środowiska i klimatu oraz wykorzystanie potencjału przyrodniczego i krajobrazu kulturowego wpływa na wysoką jakość życia mieszkańców, przyciąga nowych mieszkańców oraz turystów.</i>				
2.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Kompleksowa promocja walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych obszaru LGD oraz oferty i usług na nich bazujących wobec obecnych i przyszłych mieszkańców oraz gości i turystów.				
2.2		Tworzenie miejsc integracji oraz rozwoju kultury, turystyki, rekreacji i sportu z wykorzystaniem działań służących zachowaniu środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz ochronie klimatu.				
2.3		Budowa świadomości ekologicznej i postaw proekologicznych lokalnej społeczności.				
2.4		Rozwój publicznej infrastruktury komunikacyjnej i promocja ekologicznych środków transportu.				
		<i>Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego</i>	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2015 rok	plan 2023 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>
W2.0	Wzrost liczby (w %) mieszkańców wysoko i bardzo wysoko oceniających warunki życia na obszarze PTO		procent	0%	3%	Badanie ankietowe
		<i>Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych</i>	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2015 rok	plan 2023 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>
w2.1	Liczba osób które zapoznały się z wydawnictwami promocyjnymi lub wzięły udział w wydarzeniu promocyjnym		osoby	0	2000	Dane Biura LGD/ankiety porealizacyjne
w2.2	Liczba osób korzystających z nowej lub ulepszonej infrastruktury kulturalnej, turystycznej, rekreacyjnej i sportowej		osoby	0	500	Dane Biura LGD/ankiety porealizacyjne
w2.3	Liczba osób biorących udział w przedsięwzięciach proekologicznych i prozdrowotnych		osoby	0	250	Dane Biura LGD/ankiety porealizacyjne
w2.4	Liczba odbiorców działań promujących alternatywne sposoby komunikacji.		osoby	0	2000	Dane Biura LGD/ankiety porealizacyjne
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy,	Wskaźniki produktu		
				nazwa		wartość

			operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)		Jednostka miary	początkowa 2015 rok	końcowa 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
II.1.1	Projekty służące promocji i rozwojowi kultury, turystyki, rekreacji i sportu, w tym promocja zasobów i potencjału obszaru LGD wobec mieszkańców i partnerów zewnętrznych.	osoby przedsiębiorcze zamieszkujące obszar LGD, w szczególności kobiety i osoby młode wchodzące na rynek pracy, seniorzy, liderzy lokalnych społeczności działający w strukturach sformalizowanych i w grupach nieformalnych, aktywni mieszkańcy obszaru LGD, w szczególności nowi mieszkańcy, turyści i goście odwiedzający obszar LGD.	Konkurs	Liczba projektów z zakresu promocji walorów środowiska naturalnego i przyrodniczego	szt.	0	1	Dane biura LGD
			Aktywizacja	Liczba projektów z zakresu aktywizacji mieszkańców obszaru LGD	szt.	0	5	
II.2.1	Tworzenie warunków do rozwoju kultury, turystyki, rekreacji i sportu	osoby przedsiębiorcze zamieszkujące obszar LGD, w szczególności kobiety i osoby młode wchodzące na rynek pracy, liderzy lokalnych społeczności działający w strukturach sformalizowanych i w grupach nieformalnych, aktywni mieszkańcy obszaru LGD, gości i turystów.	Konkurs	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej	szt.	0	3	Dane biura LGD

II.2.2	Przedsięwzięcia inwestycyjne służące ochronie walorów przyrodniczych, zachowaniu ekosystemów, ochronie zabytkowej miejscowości	osoby przedsiębiorcze zamieszkujące obszar LGD, w szczególności kobiety i osoby młode wchodzące na rynek pracy, liderzy lokalnych społeczności działający w strukturach sformalizowanych i w grupach nieformalnych, aktywni mieszkańcy obszaru LGD, turyści.	Konkurs	Liczba zabytków oraz miejsc stanowiących o zabytkowym charakterze miejscowości z obszaru LGD poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii	szt.	0	3	Dane biura LGD
II.3.1	Inicjatywy proekologiczne i prozdrowotne.	liderzy lokalnych społeczności działający w strukturach sformalizowanych i w grupach nieformalnych, nowi, aktywni mieszkańcy obszaru LGD, goście, turyści.	Projekt grantowy	Liczba operacji mających pozytywny wpływ na ochronę środowiska i/lub łagodzenia zmian klimatu, promowanie postaw ekologicznych i prozdrowotnych	szt.	0	1	Dane biura LGD
			Aktywizacja	Liczba projektów z zakresu aktywizacji mieszkańców obszaru LGD	szt.	0	5	
II.4.1	Dobra jakość i dostępność komunikacyjna na obszarze LGD.	liderzy lokalnych społeczności działający w strukturach sformalizowanych i w grupach nieformalnych, aktywni mieszkańcy obszaru LGD goście, turyści.	Konkurs	Liczba operacji z zakresu promocji transportu zbiorowego i alternatywnych sposobów komunikacji	Szt.	0	1	Dane biura LGD

Źródło: Opracowanie własne

VI. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

Kryteria wyboru operacji zostały opracowane w oparciu o materiały uzyskane w trakcie konsultacji społecznych, opracowanej diagnozy i analizy SWOT z uwzględnieniem zdiagnozowanych problemów i potrzeb społeczności lokalnej. Kryteria będą narzędziem służącym realizacji celów LSR poprzez zapewnienie realizacji poszczególnych wskaźników produktu i rezultatu.

Kryteria wyboru operacji oraz ich procedury zostały opracowane z uwzględnieniem obowiązujących uregulowań prawnych dotyczących Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (RLKS):

1. Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.
2. Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. – zwane dalej Rozporządzeniem.
3. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) NR 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego.
4. Ustawa z dnia 11 listopada 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. z 2014 r. poz. 1146, z poz. zm.)
5. Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z dnia 18 marca 2015 r. poz. 378)

Głównym celem opracowania kryteriów wyboru operacji we współpracy z lokalną społecznością było określenie, jakie typy operacji oraz z jakiego zakresu powinny być szczególnie premiowane w ramach przyznawanego wsparcia. Dzięki takiemu podejściu już na początku drogi w tworzeniu LSR mogliśmy określić działania priorytetowe, których zadaniem jest rozwiązanie problemów na obszarze LGD.

Opracowane kryteria są ściśle powiązane z celami i grupami docelowymi, do których jest kierowane wsparcie, w zależności od rodzaju beneficjenta, z uwzględnieniem wyników diagnozy i analizy SWOT, określony został poziom maksymalnego dofinansowania jaki może uzyskać wnioskodawca.

Procentowa wysokość środków na realizację LSR pozostała na maksymalnych poziomach dofinansowania określonych przepisami tj. 70% w przypadku rozwoju przedsiębiorczości, natomiast w przypadku projektów grantowych 100%.

W przypadku konkursów z zakresu rozwoju przedsiębiorczości określono wartość przewidzianych dofinansowań w wysokości 100 000 zł. i 1 w wysokości 200 000 zł. Przewiduje się, że ze wsparcia będą korzystały firmy stabilne, funkcjonujące na lokalnym rynku od dłuższego czasu. Pojedyncze dofinansowanie w wysokości 200 000 zł jest ze wskazaniem na przedsięwzięcie z zakresu, sport, turystyka, rekreacja.

W ramach przedsięwzięć związanych z podejmowaniem działalności gospodarczej, wysokość premii (100%) określono na poziomie 50 000 zł. Wysokość kwoty została określona na podstawie rozeznania przeprowadzonego wśród mieszkańców obszaru za pomocą fiszki projektowej oraz prowadzonych wywiadów grupowych, z których wynikało iż kwota 50 000 zł jest wystarczająca na potrzeby mieszkańców związane z zakładaniem niskonakładowych, nieuciążliwych działalności o charakterze usługowym w zakresach wskazanych w LSR jako preferowane. Dodatkowo zmniejszenie maksymalnej możliwej kwoty jest spowodowane chęcią wsparcia jak największej liczby osób chcących założyć działalność gospodarczą. Zespół ds. LSR po przeprowadzonych analizach i konsultacjach wyszedł z założenia, że jeżeli ktoś ma dobry pomysł to przy preferencyjnym wsparciu 100% i kwocie 50 000 zł ma możliwość skutecznie

założyć działalność gospodarczą na terenie LGD. Na operacje związane z tworzeniem miejsc pracy w zakresie przedsiębiorczości przeznaczono 2 900 000 zł. Dodatkowo zarezerwowano 100 000zł na 4 operacje po max 25 000zł dofinansowania dla przedsiębiorców kontynuujących działalność ale nie przewidujących tworzenia nowych miejsc pracy.

W kryteriach wyboru operacji przewidziano premiowanie operacji z zatrudnieniem wyższym niż wymagane. Dodatkowo przewidziano premiowanie działalności w zakresie zdefiniowanych w diagnozie branż kluczowych dla rozwoju obszaru oraz działań ukierunkowanych na innowacje. Innowacyjność określona została jako *wdrożenie nowego (nie istniejącego na obszarze LGD w okresie 12 miesięcy poprzedzających złożenie wniosku) lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów ludzkich, przyrodniczych bądź kulturowych na poziomie całej LGD*

W LSR zaplanowano do realizacji 1 projekt grantowy, w ramach których będą udzielane granty. W przypadku wszystkich projektów grantowych minimalna i maksymalna wielkość zadania została określona na tym samym poziomie, od 5 000 do 10 000 zł. Zaplanowane w LSR projekty grantowe dedykowane są głównie organizacjom pozarządowym, które bardzo często nie posiadają środków na realizację celów statutowych oraz pokrycia wkładu własnego, co było wielokrotnie podkreślane w trakcie spotkań gminnych, warsztatowych jak również w ankietach. W związku z czym poziom dofinansowania określono na poziomie 100%, co sprzyjać będzie wzmocnieniu potencjałów jak największej liczby podmiotów, a co za tym idzie aktywizacji społecznej jak największej liczby osób w ramach grup docelowych. W ramach grantów punktowane będzie przede wszystkim doświadczenie i kompetencje podmiotów niezbędne do realizacji zadań, wykorzystanie w realizacji operacji dostępnych zasobów obszaru oraz liczba odbiorców działań prowadzonych w ramach udzielonego grantu. Zachętą w przypadku grantów do zwiększenia zaangażowania osób realizujących operację w jej wykonanie będzie możliwość uzyskania dodatkowych punktów przy ocenie wniosku za wkład własny finansowy lub niefinansowy. Przewiduje się, że nieobowiązkowe ale premiowane poniesienie kosztów własnych w tym przypadku, wpłynie korzystnie na realizację całego projektu grantowego i tym samym osiągnięcie zaplanowanych w LSR wskaźników, a przez to celów LSR. Maksymalną kwotę dofinansowania w przypadku zadania grantowego określono na 10 000 zł. A całość budżetu przeznaczonego na operacje grantowe na 50 000 zł.

Szczegółowy opis kryteriów wraz z możliwymi do uzyskania punktami za ich spełnienie, zawierają Karty oceny operacji

Oceny oraz wyboru operacji dokonywać będzie Rada LGD na podstawie przyjętych procedur oraz kryteriów stanowiących załączniki nr 11,12 do wniosku o wybór LSR. Opracowane procedury zawierają uregulowania w zakresie organizacji posiedzeń Rady, zasad wyboru operacji z uwzględnieniem zachowania parytetów oraz ewentualnych konfliktów interesów, poprzez wypełnianie deklaracji bezstronności (wykluczenie z wyboru osób mogących wpływać na jakość oceny poprzez powiązania rodzinne, sektorowe, biznesowe itd.) oraz wpisywaniem się każdorazowo przed wyborem operacji w ramach danego konkursu do przygotowanego uprzednio rejestru interesów. Wykluczenie z oceny i wyboru operacji osób stronnictw, zagwarantuje obiektywność oceny. Zarówno deklaracja jak i rejestr stanowią załączniki do Regulaminu Rady i procedur wyboru operacji.

W procedurze wyboru i oceny określone zostały zasady postępowania w przypadku realizacji konkursów przeprowadzanych w ramach wdrażania LSR. Osobno, ze względu na specyfikę, została wypracowana procedura dotycząca wyboru operacji w ramach realizowanych przez LGD projektów grantowych. Wszystkie wypracowane procedury są mierzalne, przejrzyste, pozwalające uniknąć ryzyka konfliktu interesów.

Ocena operacji przez Radę dokonywana będzie w dwóch etapach, poprzedzonych przygotowaniem przez Biuro LGD analizy złożonych w ramach konkursu wniosków pod względem formalnym jak i zawartości merytorycznej. Pierwszy etap wyboru pozwoli określić, czy operacja wpisuje się w cele LSR oraz czy spełnia kryteria dostępu, a więc główne założenia konkursu poprzez wpisanie się w zakres tematyczny operacji oraz czy przyczyni się do realizacji założonych wskaźników produktu, rezultatu oraz oddziaływania. W drugim etapie, wnioskowi złożonym na realizację operacji przyznane zostaną punkty

Kryteria są przyjmowane przez Walne Zebranie Członków, wszelkie zmiany w kryteriach mogą być zgłaszane na wniosek Rady bądź Zarządu i przyjmowane Walnym Zebraniem Członków lub przez inny organ wskazany przez Walne Zgromadzenia Członków stosowną uchwałą.

VII. Plan działania

W ramach wdrażania LSR ogłoszonych zostanie 22 naborów na realizację przedsięwzięć przedstawionych w rozdziale V niniejszej Strategii. Nabory rozpoczną się w IV kwartale 2016 roku. Plan działania skonstruowano w taki sposób, aby jego realizacja umożliwiła osiągnięcie założonych celów.

Równolegle zaplanowano realizację działań aktywizująco/informacyjnych pobudzających inicjatywy z zakresu przedsiębiorczości wśród mieszkańców poprzez spotkania informacyjno-konsultacyjne, które mają zaktywizować i przygotować lokalną społeczność do podejmowania działań związanych z rozpoczynaniem bądź rozwijaniem działalności gospodarczej. Przedsięwzięcie to będzie realizowane przez cały okres wdrażania LSR. Ogłoszony będzie konkurs grantowy w roku 2019. Także raz do roku ogłaszane będą nabory na przedsięwzięcia zakładające tworzenie i rozwój miejsc pracy (w latach 2016-2020). Jedynie operacje z zakresu aktywizacji będą realizowane w całym okresie, na pozostałe będą ogłaszane pojedyncze nabory tematyczne w zakresach wynikających z zapisów LSR a także uwzględniających wyniki monitoringu i ewaluacji.

Dokładny plan działania wraz z czasowym przedziałem osiągania wskaźników oraz planowanymi kwotami wsparcia przedstawia załącznik nr 3 do LSR.

VIII. Budżet LSR

Realizacja LSR współfinansowana jest ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Zgodnie z PROW na lata 2014–2020 jednolita wielkość wkładu EFRROW to 63,63%, w związku z czym wymagany wkład krajowy środków publicznych, pochodzący z budżetu państwa, wynosi 36,37%. Wsparcie finansowe przeznaczone jest na realizację poszczególnych poddziałań w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER”, w tym: poddziałanie 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”, poddziałanie 19.3 „Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania”, poddziałanie 19.4 „Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji”.

Wielkość budżetu jest uzależniona od liczby mieszkańców obszaru LSR według danych Głównego Urzędu Statystycznego na dzień 31 grudnia 2013 roku. Maksymalna kwota środków przewidzianych w LSR przeznaczonych na poddziałanie 19.2 wynosi 1 425 000 euro, co stanowi 5 700 000 zł. Wkład EFRROW wynosi w tym przypadku 3 626 910 zł. Maksymalna kwota środków na poddziałanie 19.3 stanowi z kolei równowartość 2% kwoty przewidzianej na poddziałanie 19.2, a więc 114 tys. zł. Natomiast maksymalna kwota środków na poddziałanie 19.4 to 344 375 euro, co stanowi 1 377 500 zł, w tym koszty bieżące 1 185 500 zł, a aktywizacja 192 tys. zł

W ramach dostępnego na wdrażanie LSR budżetu planowana jest realizacja przedsięwzięć wskazanych jako niezbędne do rozwiązania zidentyfikowanych problemów i wzmocnienia potencjałów, a więc osiągnięcia celu szczegółowego Strategii: wspieranie powstawania nowych firm i rozwoju lokalnego rynku pracy. W związku z tym z całkowitej kwoty dostępnej na poddziałanie 19.2, zgodnie z zapisami PROW na lata 2014–2020, co najmniej 50% musiało zostać przeznaczonych na przedsięwzięcia związane z tworzeniem lub utrzymaniem miejsc pracy. Poprzez ustalone kryteria wyboru, gwarantujące, że dofinansowanie uzyskają operacje zakładające co najmniej jedno miejsce pracy oraz premiowanie punktowe tych operacji, w których beneficjenci będą gwarantować większe zatrudnienie, przedsięwzięcia uwzględnione w Strategii przyczynią się do poprawy sytuacji na rynku pracy. Dodatkowo zaplanowano znaczne

środki na przedsięwzięcia konkursowe, i projekt współpracy, które będą oddziaływać na wzmocnienie potencjału obszaru oraz integrację.

Należy również zaznaczyć, że wspomniane wyżej kryteria wyboru będą premiować operacje o wkładzie własnym przekraczającym intensywność pomocy określoną w konkursie zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 roku w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”. Przyjęcie takiego kryterium przyczyni się do osiągnięcia celów wskazanych w LSR.

IX. Plan komunikacji

Głównym czynnikiem warunkującym skuteczne zaangażowanie społeczności lokalnej w realizację LSR jest obustronna komunikacja. Przedstawione działania komunikacyjne skierowane do lokalnej społeczności, w tym grup docelowych, którymi są: mieszkańcy, turyści, przedsiębiorcy i działacze społeczni oraz grupy defaworyzowane, mają za zadanie zwiększyć zaangażowanie mieszkańców w działania prowadzone przez LGD. Ich aktywne uczestnictwo w bieżącym wdrażaniu oraz kreowaniu LSR może przyczynić się w znaczącym stopniu do osiągnięcia założonych celów, a przez to do rozwoju całego obszaru. Strategia ma charakter partycypacyjny, dlatego szeroko rozumiany udział mieszkańców jest bardzo ważny nie tylko podczas opracowania LSR, ale również w trakcie jej realizacji.

W odniesieniu do planu komunikacji przeprowadzone zostały szerokie konsultacje społeczne. Opinie na temat sposobu komunikacji z Biurem LGD oraz o możliwości przekazywania informacji zwrotnej zbierano on-line, poprzez badanie ankietowe oraz bezpośrednio na spotkaniach z mieszkańcami. Po przeanalizowaniu wyników konsultacji okazało się, że najchętniej wskazywaną formą była możliwość otrzymywania informacji za pośrednictwem stron internetowych: LGD oraz urzędów gmin wchodzących w skład LGD. Informacje zwrotne od lokalnej społeczności najchętniej przekazywane byłyby bezpośrednio na profilu FB oraz poprzez stronę internetową.

W odpowiedzi na zidentyfikowane potrzeby mieszkańców opracowano Plan komunikacji, stanowiący załącznik do LSR, który zawiera ilość oraz rodzaj planowanych do realizacji działań komunikacyjnych, sposób mierzenia i środki przekazu wraz z określeniem grup docelowych, w tym grup defaworyzowanych. W dokumencie Plan komunikacji wskazane zostały ponadto docelowe efekty planowanych działań.

Doradztwo udzielane w Biurze LGD realizowane będzie bezpośrednio jak również telefonicznie oraz poprzez kontakt on-line.

Prowadzone będą regularne badania i monitorowanie skuteczności i efektywności przeprowadzonych działań. Monitorowanie będzie odbywać się w sposób ciągły i bieżący. Wyniki działań realizowanych za pomocą Planu komunikacji będą na bieżąco upubliczniane za pomocą internetowych środków przekazu, a aktualne informacje na ten temat będą publikowane na stronie internetowej LGD.

W dokumencie Plan komunikacji przewidziane zostały działania, które mają na celu pozyskanie informacji od przedstawicieli poszczególnych grup docelowych o funkcjonowaniu LGD oraz realizacji LSR. Będą one zbierane w formie informacji zwrotnej dotyczącej oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD, pod kątem wprowadzenia ewentualnych środków naprawczych, np. szkolenia osób udzielających doradztwa w ramach działań LGD w zakresie komunikacji interpersonalnej czy pomocy w pisaniu wniosków aplikacyjnych. Wszystkie wnioski dotyczące działań LGD, jak i wdrażania LSR zgłaszane przez mieszkańców, a także przygotowywane w tym zakresie raporty będą archiwizowane i analizowane, a na ich podstawie podejmowane będą również decyzje w zakresie zmiany sposobu wdrażania LSR.

Tabela 21. Środki naprawcze

Potencjalne zagrożenie:	Wdrażane środki zaradcze
Różnorodność adresatów komunikatów, co może prowadzić do trudności w komunikacji	Wprowadzenie jasnych zasad podziału pomiędzy działaniami typowo promocyjnymi i aktywizującymi LGD a informacyjnymi i doradczymi realizowanymi przez biuro LGD bądź podmioty działające na rzecz LGD
Brak zaufania do instytucji wdrażających LSR (LGD oraz Samorząd Województwa) i przekonanie o ich niedostępności	Spotkania informacyjne z beneficjentami. Indywidualne konsultacje w biurze LGD. Systematyczna komunikacja z SW.
Brak zrozumienia przekazów	Formułowanie komunikatów w sposób spójny i przejrzysty. Badanie opinii adresatów przekazu (badania ankietowe)

Przeprowadzona dokładna analiza pozwoli zarządzającym procesem wdrażania LSR na bieżąco obserwować poziom zgodności działań z celami określonymi w Strategii i w razie konieczności podejmować decyzje o zmianach w sposobie działania lub jeśli to będzie konieczne, nawet wprowadzać zmiany w LSR.

X. Zintegrowanie

Zgodnie ze specyfiką podejścia RLKS (Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność) LSR ma charakter zintegrowany. Zintegrowane podejście dla przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach jej wdrażania dotyczy dwóch aspektów:

1. Zintegrowania celów i przedsięwzięć zaplanowanych w ramach LSR zapewniających spójne i kompleksowe rozwiązanie zidentyfikowanych w analizie SWOT problemów, zachowując przy tym odpowiednią kolejność realizacji przedsięwzięć oraz współpracę różnych podmiotów.
2. Zgodności celów głównych i szczegółowych LSR z dokumentami strategicznymi/planistycznymi na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym oraz zgodności co do celów przekrojowych (środowisko, łagodzenie zmian klimatu, innowacje) PROW na lata 2014–2020.

Poszczególne cele LSR oraz planowane w ramach ich realizacji konkretne przedsięwzięcia są spójne, powiązane ze sobą i wzajemnie się uzupełniają. Tworzą logiczne związki i wzajemnie na siebie oddziałują, dając efekt synergii. Przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji w LSR będą wpływać na osiągnięcie wskaźników przypisanych do 3 celów przekrojowych PROW. Zapewnienie ich realizacji będzie się odbywać poprzez kryteria dostępu oraz kryteria punktowe przyznawane wnioskodawcom w trakcie oceny operacji. W przypadku środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu i przystosowywanie się do nich, będzie mieć to miejsce w przedsięwzięciach dedykowanych przedsiębiorcom, w projektach grantowych poprzez projekty infrastrukturalne wykorzystujące odnawialne źródła energii oraz projektach podnoszących świadomość i promowanie postaw pro-środowiskowych oraz pro-klimatycznych. Innowacyjność realizowana będzie w szczególności poprzez przedsiębiorców wybierających działania nowoczesne i niestandardowe, o innowacyjnym charakterze w różnych sektorach gospodarki, również dzięki promowaniu takich działań przez LGD.

Lokalna Strategia Rozwoju obszaru LGD „Zielone Sąsiedztwo” jest spójna z następującymi dokumentami strategicznymi:

1. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku
2. Strategia Rozwoju Powiatu Pruszkowskiego do 2015 roku
3. Strategia Rozwoju Powiatu Grodziskiego na lata 2014-2023
4. Dokument strategiczny określający Wspólne Kierunki Rozwoju Gmin Obszaru Funkcjonalnego Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów

Tabela 22. Zgodność celów LSR w odniesieniu do dokumentów strategicznych przedstawia tabela

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego – cele strategiczne
1. Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii /obszar działań -gospodarka 2. Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki/ obszar działań – społeczeństwo
Strategia Rozwoju Powiatu Pruszkowskiego do 2015 roku
Cel strategiczny nr I: Rozwój gospodarczy, rozbudowa infrastruktury i rynku pracy Cel operacyjny 4: Tworzenie warunków dla przyciągania kapitału inwestycyjnego Cel operacyjny 5: Wspieranie przedsiębiorczości Cel operacyjny 6: Aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu Cel strategiczny nr II: Poprawa stanu bezpieczeństwa, ochrony zdrowia i pomocy społecznej Cel operacyjny 4: Wsparcie dla rodzin i osób w kryzysie Cel operacyjny 5: Poprawa sytuacji osób niepełnosprawnych Cel operacyjny 6: Przeciwdziałanie marginalizacji grup społecznych Cel strategiczny nr III: Rozwój edukacji, kultury, rekreacji i turystyki Cel operacyjny 2 : Tworzenie warunków do aktywnego i zorganizowanego wypoczynku dzieci i młodzieży Cel operacyjny 5: Zachowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego Cel operacyjny 6: Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury kulturalnej przyczyniającej się do aktywnego udziału społeczeństwa w kulturze Cel strategiczny nr IV: Zrównoważony rozwój środowiska Cel operacyjny 2: Zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego mieszkańcom Cel operacyjny 3: Wykorzystania alternatywnych źródeł energii Cel strategiczny nr V: Rozwój samorządności i społeczeństwa obywatelskiego Cel operacyjny 2: Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi przy realizacji wspólnych projektów dla dobra społeczności powiatu
Strategia Rozwoju Powiatu Grodziskiego na lata 2014-2023
Cel strategiczny V. Ochrona i poprawa stanu zabytków oraz rozwój kultury na terenie powiatu grodziskiego Cel strategiczny VII. Przeciwdziałanie bezrobociu i promowanie aktywnej polityki rynku pracy
Wspólne Kierunki Rozwoju Gmin Obszaru Funkcjonalnego Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów
a. Strategia zagospodarowania przestrzennego OF PTO b. Ochrona środowiska c. Strategia w obszarze wsparcia osób w trudnej sytuacji życiowej, ochrony i promocji zdrowia oraz profilaktyki zdrowotnej, porządku publicznego i bezpieczeństwa d. Strategia w zakresie kultury fizycznej i rekreacji, oświaty, wychowania i edukacji dorosłych oraz kultury i aktywizacji społecznej e. Strategia w obszarze rozwoju gospodarczego PTO

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentów podanych w tabeli³

³ Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego, Strategia Rozwoju Powiatu Grodziskiego na lata 2014-23, Strategia Rozwoju Powiatu Pruszkowskiego do 2015 roku, Wspólne Kierunki Rozwoju Gmin Obszaru Funkcjonalnego Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów

XI. Monitoring i ewaluacja

Dla poprawnego funkcjonowania i zadawalającej mieszkańców obszaru LGD realizacji LSR niezbędne jest prowadzenie ciągłego jej monitoringu, a także przeprowadzanie okazjonalnych ewaluacji w celu dokonywania ewentualnej aktualizacji oraz dbania o poprawność i efektywność wdrażania.

Monitoring jest procesem zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji na temat funkcjonowania LGD oraz etapu realizacji Strategii w kwestii finansowej i rzeczowej. Celem monitoringu jest pozyskanie informacji zwrotnych na temat skuteczności i wydajności wdrażanej Strategii oraz weryfikacja tempa i kierunku, w którym zmierza realizacja LSR. Monitoring LSR pozwala na bieżącą jej modyfikację. Dane pozyskiwane w ramach monitoringu są podstawą do wykorzystania w procesie ewaluacji. Proces monitoringu LSR na lata 2014-202 będzie wspierany narzędziami informatycznymi pozwalającymi znacznie usprawnić pracę osób monitorujących. W tabeli 23 przedstawione zostały elementy, które będą poddawane monitoringowi w trakcie wdrażania LSR z wyszczególnieniem podmiotów odpowiedzialnych za wykonanie badania, metod i źródeł pozyskiwania informacji, a także czasu wykonywania badań oraz ich celu.

Tabela 23. Elementy podlegające monitorowaniu

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Wskaźniki realizacji LSR	Zarząd LGD	Sprawozdania beneficjentów, ankiety beneficjentów, rejestr danych LGD	Na bieżąco	Stopień realizacji wskaźnika.
Harmonogram ogłaszanych konkursów	Zarząd LGD	Rejestr ogłoszonych konkursów	Na bieżąco	Zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem konkursów LSR, ocena stopnia realizacji zadań wdrażanych w ramach LSR.
Budżet LGD	Zarząd LGD	Rejestr danych	Na bieżąco	Stopień wykorzystania środków finansowych w odniesieniu do środków zakontraktowanych.
Zainteresowanie stroną internetową LGD	Zarząd LGD	Licznik odwiedzin strony internetowej, dane od administratora strony internetowej	Na bieżąco	Skuteczność przekazywania/uzyskiwania informacji na temat działalności LGD.
Pracownicy Biura LGD, funkcjonowanie Biura Zarządu	Zarząd LGD	Anonimowe ankiety	Na bieżąco	Ocena pracy pracowników, sposób przekazywania istotnych informacji potencjalnym beneficjentom, pomoc w rozwiązywaniu problemów, efektywność świadczonego doradztwa.

Źródło: Opracowanie własne

Ewaluacja jest badaniem, które pozwala odpowiedzieć na pytanie czy udało się osiągnąć zamierzone cele, postawione w LSR. Jest to działanie, które może obniżyć ryzyko błędu popełnionego podczas procesu planowania oraz jego ewentualne skutki.

Ewaluacja będzie prowadzona zgodnie z 5 kryteriami ewaluacyjnymi⁴:

1. Trafności – będzie określać, w jakim stopniu przyjęte do realizacji zadania odpowiadają na określone przez beneficjentów problemy na obszarze LGD.
2. Efektywności i wydajności – będzie określać jak duże są nakłady: finansowe, czasu, kapitału ludzkiego na uzyskane wyniki i osiągnięte rezultaty zrealizowanego przedsięwzięcia.
3. Skuteczności – będzie oceniać stopień osiągniętych celów w odniesieniu do założeń.
4. Trwałości – będzie dostarczać informacji czy osiągnięte efekty realizacji projektu będą wpływać w dłuższym okresie niż do zakończenia finansowania na rozwój danego sektora, regionu.
5. Użyteczności – będzie dostarczać informacji o tym czy realizowana LSR odpowiada na faktyczne potrzeby mieszkańców.

Tabela 24 zawiera wskazanie, jakie elementy LSR zostaną poddane ewaluacji, z wyszczególnieniem podmiotów odpowiedzialnych za jej wykonanie, metod i źródeł pozyskiwania informacji oraz czasu i częstotliwości ich wykonania wraz z celem jej przeprowadzenia.

Tabela 24. Elementy podlegające ewaluacji

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Działalność LGD, pracownicy i funkcjonowanie biura	Zarząd LGD	Badania ankietowe, opinie beneficjentów, rozmowy z mieszkańcami na otwartych spotkaniach, wywiady z wnioskodawcami, opinie dyrektora i członków Stowarzyszenia.	Ocena roczna za lata 2016–2022, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego.	Ocena poprawności działalności prowadzonej przez Stowarzyszenie, określająca skuteczność realizowanych zadań w odniesieniu do założeń LSR.
Skuteczność promocji i aktywizacji społeczności lokalnej	Zarząd LGD	Badania ankietowe wśród mieszkańców, prowadzone bezpośrednio oraz za pośrednictwem strony internetowej Stowarzyszenia.	Ocena roczna za lata 2016–2022, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego.	Ocena skuteczności promocji LGD oraz działań wdrażanych w ramach LSR, mierzona, jako liczba osób, które uzyskały informację na temat LGD oraz skuteczność animacji społeczności.
Stopień realizacji celów LSR – stopień realizacji wskaźników	Podmiot niezwiązany z LGD	Ankiety beneficjentów, sprawozdania beneficjentów, rejestr danych LGD.	Ocena dwuletnia, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego, z wyłączeniem roku, 2023 gdy wykonywana na dzień 31 marca.	Ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR; określenie stopnia realizacji poszczególnych celów.
Harmonogram rzeczowo-finansowy LSR	Zarząd LGD	Rejestr danych.	Raz na kwartał.	Ocena zgodności ogłaszanych i realizowanych

⁴M. Łotys, *Ewaluacja i rozliczanie projektów*, Fundacja Wspomagania Wsi.

				projektów z harmonogramem określonym w LSR.
Budżet LSR	Zarząd LGD	Rejestr danych.	Raz na miesiąc.	Ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne zadania

Źródło: Opracowanie własne

Podmiotem odpowiedzialnym za monitoring i ewaluację LSR będzie Zarząd LGD. Do zadań Zarządu należeć będzie akceptacja wszystkich raportów wynikających z monitoringu. W zależności od rodzaju potrzebnych do wprowadzenia w LSR oraz w działalności LGD zmian, wynikających z przeprowadzonych ewaluacji, zajmować się tym będzie Rada LGD bądź Walne Zebranie Członków.

Szczegółową procedurę dokonywania ewaluacji i monitoringu opisano w Załączniku nr 2.

XII. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest konieczne dla dokumentów wymienionych w art. 46 *Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2013 r. poz. 1235 z późn. zm.). *Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność* nie jest dokumentem o charakterze gminnym. Dodatkowo zakres działania LSR dotyczy kilku dziedzin obejmujących turystykę, rozwój społeczności lokalnej oraz wsparcie przedsiębiorczości. Dokument LSR nie wpisuje się w art. 46 ust. 2 i 3 ww. ustawy, ponieważ realizacja założeń projektu dokumentu nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko, w tym na obszary Natura 2000. Zadania zaplanowane w dokumencie obejmować będą obszary zabudowane i nie będą realizowane na obszarach Natura 2000.

W świetle zapisów art. 47 i 57 ww. ustawy zwrócono się do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z zapytaniem zawartym we wniosku z dnia 20 listopada 2015 r., znak LGDSP/131/2015, czy istnieje konieczność przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu LSR. Przy opracowywaniu uzgodnienia posłużono się uwarunkowaniami zawartymi w art. 49.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie w nadesłanym piśmie z dnia 27 listopada 2015 r., znak: WOOŚ-I.410.834.2015.DC (załącznik nr.19 do wniosku) wydał decyzję o braku konieczności przeprowadzenia odrębnej procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla przedłożonego dokumentu. W uzasadnieniu podano, iż *Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność* jest instrumentem finansowym realizacji założeń Strategii rozwoju woj. mazowieckiego do roku 2030 poprzez wykorzystanie środków m.in. z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Zakres planowanych działań nie będzie wykraczał poza ramy Strategii Rozwoju Regionalnego Województwa Mazowieckiego i Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa mazowieckiego 2014-2020, czyli dokumentów które zostały poddane strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko.

Spis rysunków

<i>Rysunek 1 Obszar działania LGD „Zielone Sądztwo”</i>	4
<i>Rysunek 2. Struktura członków Stowarzyszenia LGD „Zielone Sądztwo”</i>	8
<i>Rysunek 3 Struktura członków organu decyzyjnego Stowarzyszenia LGD „Zielone Sądztwo”.</i>	8
<i>Rysunek 4 Stan ludności, przyrost naturalny i saldo migracji na obszarze LGD „Zielone Sądztwo”</i>	13
<i>Rysunek 5 Stan ludności, przyrost naturalny i saldo migracji na obszarze PTO</i>	14
<i>Rysunek 6. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem w 2013 r. (w proc.)</i>	23
<i>Rysunek 7 Cel Ogólny 1</i>	31
<i>Rysunek 8 Cel Ogólny 2</i>	31

Spis tabel

<i>Tabela 1 Podstawowe dane na temat obszaru LGD „Zielone Sądztwo” w 2013 roku</i>	3
<i>Tabela 2 Dokumenty wewnętrzne regulujące działanie LGD</i>	9
<i>Tabela 3 Metody partycypacji zastosowane na kluczowych etapach prac nad LSR</i>	12
<i>Tabela 4 Powierzchnia, gęstość zaludnienia oraz powierzchnia obszarów chronionych – obszar LGD</i>	14
<i>Tabela 5. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w ludności ogółem w roku 2013 (w proc.)</i>	15
<i>Tabela 6. Udział ludności w wieku produkcyjnym w ludności ogółem w roku 2013 (w proc.)</i>	15
<i>Tabela 7. Ilość zarejestrowanych firm w każdej gminie:</i>	15
<i>Tabela 8. Podmioty gospodarcze w gminach tworzących LGD Zielone Sądztwo</i>	16
<i>Tabela 9. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON łącznie oraz w podziale na wybrane sektory, dane za rok 2013</i>	16
<i>Tabela 10. Podmioty w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności, dane za rok 2014</i>	17
<i>Tabela 11. Udział dochodów gminy z PIT w dochodach ogółem w 2013 r. :</i>	17
<i>Tabela 12. Dochody gminy z PIT w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2013r. (według faktycznego miejsca zamieszkania):</i>	18
<i>Tabela 13. Liczba organizacji pozarządowych na 10 tys. mieszkańców, dane za rok 2014</i>	20
<i>Tabela 14. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminach należących do LGD „Zielone Sądztwo”, dane na dzień 31.12.2014 r.</i>	21
<i>Tabela 15. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym i pracujący na 1000 ludności, dane za rok 2013</i>	21
<i>Tabela 16. Struktura bezrobotnych w powiatach: grodziskim i pruszkowskim,</i>	22
<i>Tabela 17. Preferowane branże wskazane na etapie konsultacji LSR.</i>	27
<i>Tabela 18. Analiza SWOT obszaru LGD „Zielone Sądztwo”</i>	28
<i>Tabela 19. Tabelaryczna matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników</i>	38
<i>Tabela 20. Cele i wskaźniki LSR</i>	42
<i>Tabela 21. Środki naprawcze</i>	53
<i>Tabela 22. Zgodność celów LSR w odniesieniu do dokumentów strategicznych przedstawia tabela</i>	53
<i>Tabela 23. Elementy podlegające monitorowaniu</i>	55
<i>Tabela 24. Elementy podlegające ewaluacji</i>	56
	58

Tabela 25 Metody komunikacji w zależności od grupy docelowej, w tym grupy defaworyzowanej wraz z efektami działań	70
Tabela 26 Metody komunikacji planowane do wykonania na różnych etapach wdrażania LSR	73

Spis załączników:

Załącznik 1. Procedura aktualizacji LSR	60
Załącznik 2. Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu	60
Załącznik 3. Plan działania wskazujący harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu	63
Załącznik 4. Załącznik 5 Budżet LSR	69
Załącznik 6. Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014–2020	69
Załącznik 7. Plan komunikacji	70

Bibliografia

1. Kondracki J., *Geografia regionalna Polski*, PWN, Warszawa 2013.
2. M. Łotys, *Ewaluacja i rozliczanie projektów*, Fundacja Wspomagania Wsi.
3. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. z 2015 r. poz. 1570).
4. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013);
5. Statut LGD „Zielone Sąsiedztwo”
6. Strategia Rozwoju Powiatu Grodziskiego na lata 2014-2020
7. Strategia Rozwoju Powiatu Pruszkowskiego do 2025 roku
8. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2023
9. Strona internetowa Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl.
10. Wspólne Kierunki Rozwoju Gmin Obszaru Funkcjonalnego Podwarszawskiego Trójkąta Ogrodów
11. Strona internetowa Lokalnej Grupy Działania Zielone Sąsiedztwo, www.zielonesasiedztwo.pl
12. Strona internetowa Narodowego Instytutu Dziedzictwa, www.nid.pl.
13. Ustawa z dnia 13 listopada 2003 roku o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2015 r. poz. 513 z późn. zm).
14. Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2015 r. poz. 378).
15. Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2015r. poz. 1393)

Załączniki:

Załącznik 1. Procedura aktualizacji LSR

§1

Aktualizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność zwanej dalej LSR, może nastąpić w związku z:

1. zmianą danych dotyczących obszaru LSR;
2. zmianą przepisów dotyczących LSR;
3. potrzebą zastosowania zaleceń z kontroli, oceny, monitoringu i/lub ewaluacji LSR / LGD.

§2

Aktualizacja LSR może nastąpić na wniosek:

1. Rady LGD,
2. Komisji Rewizyjnej LGD,
3. Zarządu LGD,
4. grupy liczącej powyżej 10% wszystkich członków LGD.

§3

Organem LGD uprawnionym do aktualizacji LSR jest Walne Zebranie Członków, chyba że dokonało delegowania tych uprawnień na inny organ LGD.

§4

Wniosek o aktualizację LSR składa się do Zarządu LGD, który zobowiązany jest przedstawić go na najbliższym Walnym Zebraniu Członków.

§5

W terminie 30 dni Zarząd LGD przyjmuje stanowisko w sprawie zgłoszonego wniosku o aktualizację LSR oraz określa zakres i harmonogram dalszych działań.

§6

Projekt zmiany LSR musi zostać poddana konsultacjom społecznym, poprzez zamieszczenie zmienianych części LSR wraz z uzasadnieniem na stronie internetowej LGD na co najmniej 14 dni.

Załącznik 2. Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu

§1 Wprowadzenie

Warunkiem efektywnego wdrażania Strategii jest stworzenie procedur, które umożliwią obserwację efektów realizacji Strategii oraz pozwolą na ich ewentualną korektę. Prowadzenie takich działań umożliwi efektywne planowanie, okresową ocenę i aktualizację zapisów dokumentu zgodnie ze zmieniającymi się warunkami społeczno-gospodarczymi i zdiagnozowanymi potrzebami społeczności lokalnej. Dokument obejmuje działania związane z bieżącym monitorowaniem realizacji Strategii oraz jej okresowej ewaluacji.

§2 Definicje i skróty

W celu określenia zakresu prowadzonych badań przyjęto następujące skróty i definicje:

- a. **Ewaluacja** – to obiektywna ocena działań na wszystkich etapach prac. Powinna dostarczać rzetelnych i przydatnych informacji pozwalając wykorzystać zdobytą w ten sposób wiedzę w procesie decyzyjnym. Ewaluacja to działanie prowadzone okresowo. Ewaluacja ma służyć do weryfikacji sposobu wdrażania LSR.
- b. **Monitoring** – to regularne jakościowe i ilościowe pomiary lub obserwacje zjawisk. Zgromadzone dane umożliwiają podjęcie działań w kierunku osiągnięcia założonych celów. Monitoring to działanie bieżące, uwzględnione w zapisach Strategii, pozwalające ją realizować.
- c. **Procedura** – określona reguła postępowania.
- d. **Raport z ewaluacji Strategii** – Raport z ewaluacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.
- e. **Raport z monitoringu Strategii** – Raport z monitoringu Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.
- f. **Strategia** – Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.
- g. **Strona internetowa** – strona internetowa Lokalnej Grupy Działania.

§3 Opis procedury monitoringu

1. Monitoring LSR prowadzony jest na bieżąco.
2. Organem uprawnionym do realizacji procedury monitoringu jest Zarząd LGD, chyba, że dokonano delegowania tych zadań na inny organ LGD/pracowników Biura Zarządu.
3. Monitoring przeprowadza się na podstawie: sprawozdań beneficjentów, ankiet beneficjentów, anonimowych badań ankietowych, rejestrów danych prowadzonych przez LGD, w tym rejestrów ogłoszonych konkursów oraz licznika odwiedzin strony internetowej na podstawie danych uzyskanych od jej administratora.
4. Proces monitoringu może być wspierany narzędziami informatycznymi pozwalającymi znacznie usprawnić pracę osób monitorujących
5. Monitoring obejmuje:
 - a. Zebranie danych na temat: wskaźników realizacji LSR, harmonogramu ogłaszanych konkursów, budżetu LGD, liczby osób odwiedzających stronę internetową, pracowników biura LGD oraz funkcjonowania Biura Zarządu.
 - b. Ocenę zebranych informacji w stosunku do założonych wartości.
 - c. Opracowanie Raportów z monitoringu Strategii w okresie kwartalnym zawierających podsumowanie danych wraz z wygenerowanymi wnioskami dotyczącymi wpływu podejmowanych działań na realizację założeń Strategii.
6. Monitoring prowadzony będzie w oparciu o następujące zasady: cykliczność obserwacji, ujednolicenie metod pomiaru i obserwacji, unifikacja interpretacji wyników.

§4 Opis procedury ewaluacji

1. Organem uprawnionym do realizacji procedury ewaluacji jest Zarząd LGD, chyba, że dokonano delegowania tych zadań na inny organ LGD/pracowników Biura Zarządu.
2. Do skoordynowania i wykonania prac związanych z ewaluacją Strategii powołuje się Zespół ds. Ewaluacji Strategii liczący co najmniej 3 osoby. Zarząd wskaże Przewodniczącego Zespołu, który kierować będzie jego pracami.
3. Zarząd LGD może zlecić wykonanie ewaluacji podmiotom zewnętrznym.
4. Ewaluacja będzie prowadzona:
 - a. Corocznie w okresie 2016–2022, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego i dotyczyć ona będzie: oceny działalności LGD, pracowników i funkcjonowania biura; skuteczności promocji i aktywizacji społeczności lokalnej; harmonogramu rzeczowo-finansowego LSR.
 - b. W okresie dwuletnim w zakresie stopnia realizacji celów LSR – stopnia realizacji wskaźników.
 - c. W roku 2019 – ewaluacja *interim*, w roku 2023 – ewaluacja *ex-post* (wykonana na dzień 31 marca) w zakresie oceny działalności LGD, pracowników i funkcjonowania biura; skuteczności promocji i aktywizacji społeczności lokalnej; stopnia realizacji celów LSR (stopienia realizacji wskaźników); harmonogramu rzeczowo-finansowego LSR oraz budżetu LSR.
5. Ewaluacje przeprowadza się w oparciu o: badania ankietowe, opinie mieszkańców, wywiady grupowe/indywidualne w tym wywiady IT, badania ankietowe, rejestry danych LGD, dane własne LGD.
6. Raport z ewaluacji Strategii obejmuje przede wszystkim:
 - a. Ocenę funkcjonowania LGD, w tym: działalność Zarządu, działalność Komisji Rewizyjnej, sprawność przeprowadzania naborów, wizerunek LGD wśród mieszkańców obszaru, działalność informacyjną, promocyjną oraz edukacyjną, procedury związane z wyborem przedsięwzięć oraz kompetencje pracowników.
 - b. Ocenę stopnia wdrażania celów LSR, w tym stopnia osiągnięcia wskaźników.
 - c. Podsumowanie działalności LGD w badanym okresie, wnioski i rekomendacje.
7. Ewaluacja prowadzona będzie w oparciu o kryteria ewaluacji tj.: trafności, efektywności i wydajności, skuteczności, trwałości, użyteczności.
8. Zatwierdzenia Raportu z ewaluacji Strategii dokonuje się uchwałą Walnego Zebrania Członków.

Załącznik 3. Plan działania wskazujący harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu

CEL OGÓLNY nr1	Lata	2016-2018			2019-2021			2022 -2023			RAZEM 2016-2023		Program	Podziałanie/zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy 1													PROW /RPO	
Przedsięwzięcie 1.1	Liczba projektów ukierunkowanych na innowacje społeczno-gospodarcze	0 szt.	0	0	1 szt.	100	100 000	0szt.	100	0	1	100 000	PROW	Realizacja LSR/ konkurs
	Liczba operacji obejmujących budowę, przebudowę i wyposażenie obiektów należących do podmiotów działających w sferze kultury i lokalnej gospodarki	1 szt.	33	500 000	2 szt.	100	300 000	0 szt.	100	0	3	800 000		Realizacja LSR/ konkurs
Razem cel szczegółowy 1				500 000			400 000			0	4	900 000		
Wskaźnik rezultatu 1⁵		osoby												
Cel szczegółowy 2														
Przedsięwzięcie 2.1	Liczba operacji o charakterze szkoleniowo – doradczym	1 szt.	100	50 000	0	100	0	0szt.	100	0	1	50 000	PROW	Realizacja LSR/ konkurs

⁵ Dotyczy funduszu EFRR i EFS.

Przedsięwzięcie 2.2	Liczba projektów ukierunkowanych na rozwój produktów lokalnych	2 szt.	100	100 000	0	100	0	0	100	0	2	100 000	PROW	Realizacja LSR/ Konkurs
	Liczba operacji z zakresu integracji społecznej	1szt.	50	50 000	1szt.	100	50 000	0	100	0	2	100 000		Realizacja LSR/ konkurs
	Liczba projektów ukierunkowanych na rozwój produktu lokalnego	2 szt.	33,33	5 400	3 szt.	83,33	8 100	1szt.	100	2 700	6	16 200		Aktywizacja
	Liczba projektów z zakresu aktywizacji mieszkańców obszaru LGD w tym z wykorzystaniem narzędzi promocyjno aktywizujących z planu komunikacji .	4szt.	35,81	36 000	5szt.	78,57	43 200	3szt.	100	21 600	12	100 800		Aktywizacja
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	0szt	0	0	1 szt.	100	57 000	0szt.	100	0	1	57 000		Projekt współpracy
Razem cel szczegółowy 2				241 400			158 300			24 300	24	424 000		
Wskaźnik rezultatu 2⁶		osoby												
Cel szczegółowy 3														
Przedsięwzięcie 2.1	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	21 szt.	58,33	1 050 000	15 szt.	100	750 000	0	100	0	36	1 800 000	PROW	Realizacja LSR Konkurs

⁶ Dotyczy funduszu EFRR i EFS.

	Liczba operacji dotyczących rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	7 szt.	53,85	500 000	6 szt.	100	600 000	0	100	0	13	1 100 000		Realizacja LSR Konkurs
Razem cel szczegółowy 3				1 550 000			1 350 000			0	49	2 900 000		
Wskaźnik rezultatu 3⁷		osoby												
Cel szczegółowy 4														
Przedsięwzięcie 4.1	Liczba operacji skierowanych do grupy osób starszych i niesamodzielnych	0	0	0	1 szt.	100	50 000	0	100	0	1	50 000	PROW	Realizacja LSR konkurs
	Liczba operacji polegających na likwidacji barier architektonicznych	1 szt.	100	100 000	0	100	0	0	100	0	1	100 000	PROW	Realizacja LSR konkurs
Przedsięwzięcie 4.2	Liczba operacji skierowanych do grup defaworyzowanych	1 szt.	100	50 000	0	100	0	0	100	0	1	50 000	PROW	Realizacja LSR konkurs
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	1 szt.	100	57 000	0	100	0	0	100	0	1	57 000	PROW	Projekt współpracy
Razem cel szczegółowy 4				207 000			50 000			30 000	4	257 000		
Wskaźnik rezultatu 4⁸		osoby												
Razem cel ogólny nr 1												4481 000		

⁷ Dotyczy funduszu EFRR i EFS.

⁸ Dotyczy funduszu EFRR i EFS.

CEL OGÓLNY nr2	Lata	2016-2018			2019-2021			2022 -2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźnikó	Razem planowane wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy 1													PROW/RPO	
Przedsięwzięcie 1.1	Liczba projektów z zakresu promocji walorów środowiska naturalnego i przyrodniczego	1 szt.	100	50 000	0	100	0	0	100	0	1	50 000	PROW	Realizacja LSR konkurs
	Liczba projektów z zakresu aktywizacji mieszkańców obszaru LGD	2 szt.	40	20 000	2 szt.	80	20 000	1 szt.	100	10 000	5	50 000		Aktywizacja
Razem cel szczegółowy 1				70 000			20 000			10 000	6	100 000		
Wskaźnik rezultatu 1⁹		osoby												
Cel szczegółowy 2														
Przedsięwzięcie 2.1	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej	0szt	0	0	3 szt.	100	650 000	0szt	100	0	3	650 000	PROW	Realizacja LSR konkurs

⁹ Dotyczy funduszu EFRR i EFS.

Przedsięwzięcie 2.2	Liczba zabytków oraz miejsc stanowiących o zabytkowym charakterze miejscowości z obszaru LGD poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii	0szt.	0	0	3 szt.	100	650 000	0szt	100	0	3	650 000	PROW	Realizacja LSR konkurs
Razem cel szczegółowy 2				0			1 300 000			0	6	1 300 000		
Wskaźnik rezultatu 2¹⁰		osoby												
Cel szczegółowy 3													PROW /RPO	
Przedsięwzięcie 3.1	Liczba operacji mających pozytywny wpływ na ochronę środowiska i/lub łagodzenie zmian klimatu, promowanie postaw ekologicznych i prozdrowotnych.	0	0	0	1 szt.	100	50 000	0	100	0	1	50 000	PROW	Realizacja LSR granty
	Liczba projektów z zakresu aktywizacji mieszkańców obszaru LGD	2 szt.	40	10 000	2 szt.	80	10 000	1 szt.	100	5 000	5	25 000		Aktywizacja
Razem cel szczegółowy 3				10 000			60 000			5 000	6	75 000		
Wskaźnik rezultatu 3¹¹		osoby												

¹⁰ Dotyczy funduszu EFRR i EFS.

¹¹ Dotyczy funduszu EFRR i EFS.

Cel szczegółowy 4														
Przedsięwzięcie 4.1	Liczba operacji z zakresu promocji transportu zbiorowego i alternatywnych sposobów komunikacji	1 szt.	100	50 000	0	100	0	0	100	0	1	50 000	PROW	Realizacja LSR konkurs
Razem cel szczegółowy 4				50 000			0			0	1	50 000		
Wskaźnik rezultatu 4 ¹²		osoby												
Razem cel ogólny 2												1 525 000		
Razem LSR												6 006 000		
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW													% budżetu poddziałania Realizacja LSR	
											2 900 000		50,87	

¹² Dotyczy funduszu EFRR i EFS.

Załącznik 4. Załącznik 5 Budżet LSR

Tabela 1 Budżet LSR

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe (PLN)					
	PRO W	RPO		PO RYBY	Fundusz wiodący	Razem EFSI
		EFS	EFRR			
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	5700 000					5700 000
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	114 000					114 000
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	1 185 500					1 185 500
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	192 000					192 000
Razem	7 191 500					7 191 500

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik 6. Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014–2020

	Wkład EFRROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych	RAZEM
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	2 027 050	737 250		2 764 300
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	1 490 750		1 444 950	2 935 700
Razem	3 517 800	737 250	1 444 950	5 700 000

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik 7. Plan komunikacji

Tabela 25 Metody komunikacji w zależności od grupy docelowej, w tym grupy defaworyzowanej wraz z efektami działań

Cel działań komunikacyjnych	Działania i środki przekazu Sposób dotarcia do grupy docelowej/defaworyzowanej	Grupa docelowa/ defaworyzowana działań komunikacyjnych	Efekty działań komunikacyjnych
Poinformowanie o rozpoczęciu realizacji LSR, planowanych działaniach i możliwościach dofinansowania	- Przekazanie materiałów informacyjno-promocyjnych do umieszczenia na tablicach informacyjnych w siedzibach instytucji użyteczności publicznej oraz na stronach www gmin. - Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w sołectwach obszaru LGD. - Artykuły na stronie internetowej LGD, na profilu LGD na portalu społecznościowym. - Newsletter – wysyłanie informacji. - Prezentacja informacji podczas wydarzeń na obszarze LGD oraz spotkań informacyjnych otwartych w każdej gminie LGD. - Ulotka informacyjna w wersji papierowej i elektronicznej dystrybuowane na obszarze LGD.. - Elektroniczna ankieta oceniająca poziom zadowolenia z działań informacyjnych i doradczych. - Prowadzenie doradztwa i informowanie w siedzibie LGD. - Materiały informacyjne prezentowane w radiu, prasie, portalach internetowych, obejmujących obszar LSR. - Przekazanie aktualnych informacji Przewodniczącym Rad oraz Radnym poszczególnych Gmin. - Spotkanie dla grupy defaworyzowanej.	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, działacze społeczni, kobiety.	- Wzrost wiedzy grup docelowych na temat założeń LSR, - wzrost wiedzy grup docelowych na temat możliwości pozyskania środków na realizację projektów, przygotowanie się do ogłaszanych konkursów.
Podsumowanie dotychczas zrealizowanych działań oraz przedstawienie działań planowanych	- Przekazanie materiałów informacyjno-promocyjnych do umieszczenia na tablicach informacyjnych w siedzibach instytucji użyteczności publicznej oraz na stronach www gmin - Artykuły na stronie internetowej LGD, na profilu LGD na portalu społecznościowym. - Newsletter – wysłanie informacji. - Prezentacja informacji podczas wydarzeń na obszarze LGD oraz spotkań informacyjnych otwartych w każdej gminie LGD.	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, działacze społeczni, kobiety.	- Podnoszenie wiedzy w zakresie realizacji projektów oraz planowanych dalszych działań, - poprawa funkcjonowania LGD dzięki informacjom zwrotnym, - kontrola, sprawniejsze i efektywniejsze, adekwatne do potrzeb grup docelowych, w tym

	- Ulotka informacyjna w wersji papierowej i elektronicznej dystrybuowane na obszarze LGD. - Elektroniczna ankieta oceniająca poziom zadowolenia z działań informacyjnych i doradczych. - Prowadzenie doradztwa i informowanie w siedzibie LGD. - Materiały informacyjne prezentowane w radiu i prasie obejmujących obszar LSR. - Przekazanie aktualnych informacji Przewodniczącym Rad oraz Radnym poszczególnych Gmin. - Spotkanie dla grupy defaworyzowanej.		defaworyzowanej, wdrażanie LSR poprzez uzyskanie informacji zwrotnych, - dostosowane do potrzeb prowadzenie działań informacyjnych.
Podsumowanie realizacji LSR	- Przekazanie materiałów informacyjno-promocyjnych do umieszczenia na tablicach informacyjnych w siedzibach instytucji użyteczności publicznej oraz na stronach www gmin - Artykuły na stronie internetowej LGD, na profilu LGD na portalu społecznościowym. - Newsletter – wysłanie informacji. - Prezentacja informacji podczas wydarzeń na obszarze LGD oraz spotkań informacyjnych otwartych w każdej gminie LGD. - Ulotka informacyjna w wersji papierowej i elektronicznej dystrybuowane na obszarze LGD. - Elektroniczna ankieta oceniająca poziom zadowolenia z działań informacyjnych i doradczych. - Materiały informacyjne prezentowane w radiu i prasie obejmujących obszar LSR. - Przekazanie aktualnych informacji Przewodniczącym Rad oraz Radnym poszczególnych Gmin. - Wydawnictwo	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, działacze społeczni, kobiety.	- Wzrost świadomości grup docelowych na temat wdrożonej LSR, - poznanie opinii wszystkich grup na temat poprawnej realizacji LSR oraz działalności LGD.
Poinformowanie o planowanym konkursie	- Przekazanie materiałów informacyjno-promocyjnych do umieszczenia na tablicach informacyjnych w siedzibach instytucji użyteczności publicznej oraz na stronach www gmin - Artykuły na stronie internetowej LGD, na profilu LGD na portalu społecznościowym. - Newsletter – wysłanie informacji. - Spotkanie informacyjne dla potencjalnych beneficjentów (grupy docelowej) konkursu w każdej gminie LGD.	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, działacze społeczni, kobiety.	- Przygotowanie grup docelowych w tym defaworyzowanej do realizacji planowanych operacji, - przygotowanie LGD do efektywniejszego planowania kolejnych konkursów i prowadzenia niezbędnych działań informacyjno-edukacyjnych,

	- Szkolenie dla potencjalnych beneficjentów. - Materiały informacyjne na portalach internetowych obejmujących obszar LSR. - Spotkanie dla grupy defaworyzowanej.		- zweryfikowanie stosowanych metod komunikacji.
Poinformowanie o wynikach konkursu	- Informacja na stronie internetowej LGD, na profilu LGD na portalu społecznościowym. - Newsletter – wysłanie informacji.	Wnioskodawcy, mieszkańcy, przedsiębiorcy, działacze społeczni, kobiety.	- Przygotowanie grup docelowych, w tym defaworyzowanej do realizacji planowanych operacji, - przygotowanie LGD do efektywniejszego planowania kolejnych konkursów i prowadzenia niezbędnych działań informacyjno-edukacyjnych, - zweryfikowanie stosowanych metod komunikacji.
Poinformowanie o planowanych i dokonanych zmianach	- Artykuły na stronie internetowej LGD, , na profilu LGD na portalu społecznościowym. - Newsletter – wysłanie informacji.	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, działacze społeczni, kobiety.	- Aktualizacja dokumentu dostosowana do potrzeb grup docelowych, - poznanie aktualnych potrzeb i problemów, - dostosowanie elementów LSR do bieżącej sytuacji społeczno-gospodarczej grup docelowych.

Tabela 26 Metody komunikacji planowane do wykonania na różnych etapach wdrażania LSR

Lp.	Metody komunikacji	Osiągany wskaźnik	ETAP					
			2016 – Rozpoczęcie realizacji LSR	Raz w roku w latach 2017–2022	2022–2023 Zakończenie realizacji LSR	Przed każdym konkursem	Po każdym konkursie	Przy zmianie zapisów LSR i dokumentów powiązanych
1.	Przekazanie materiałów informacyjno-promocyjnych do umieszczenia na tablicach informacyjnych w siedzibach instytucji użyteczności publicznej oraz na stronach www gmin.	Liczba instytucji, w których umieszczono ogłoszenie	x	x	x	x	-	-
2.	Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w sołectwach obszaru LGD.	Liczba sołectw, w których umieszczono ogłoszenie	x	-	-	-	-	-
3.	Artykuły na stronie internetowej LGD.	Liczba wejść na stronę internetową z artykułem	x	x	x	x	x	x
4.	Artykuły na profil LGD na portalu społecznościowym.	Liczba osób, które zobaczyły artykuł	x	x	x	x	x	x
5.	Newsletter – wysłanie informacji.	Ilość osób zapisanych do newslettera, do których została wysłana informacja	x	x	x	x	x	x
6.	Prezentacja informacji podczas wydarzeń na obszarze LGD.	Liczba wydarzeń	x	x	x	-	-	-
7.	Spotkanie informacyjne dla potencjalnych beneficjentów (grupy docelowej) konkursu w każdej gminie LGD.	Liczba osób, która wzięła udział w spotkaniach	-	-	-	x	-	-
8.	Ulotka informacyjna dystrybuowana na obszarze LGD.	Ilość rozdysponowanych ulotek	x	x	x	-	-	-

9.	Elektroniczna ankieta oceniająca poziom zadowolenia z działań informacyjnych i doradczych.	Ilość wypełnionych ankiet	x	x	x	-	-	-
10.	Informacja i doradztwo w siedzibie LGD.	Liczba osób korzystająca z doradztwa	x	x	-	-	-	-
11.	Szkolenie dla potencjalnych beneficjentów.	Ilość osób uczestniczących w szkoleniach	-	-	-	x	-	-
12.	Materiał informacyjny w portalach internetowych obejmujących obszar LSR.	Potencjalna liczba odbiorców	x	-	-	x	-	-
13.	Materiał informacyjny w prasie obejmującej obszar LSR.	Potencjalna liczba odbiorców	x	x	x	x	-	-
14.	Przekazanie aktualnych informacji Przewodniczącym Rad oraz Radnym poszczególnych Gmin	Liczba spotkań	x	x	x	-	-	-
15.	Spotkanie dla grup defaworyzowanych określonych w LSR	Liczba spotkań	x	x	-	x	-	-
16.	Wydarzenia promocyjno-informacyjne	Liczba wydarzeń	-	x	x	-	-	-
17.	Wydawnictwa (mapy, przewodniki, etc.) tradycyjne/papierowe lub elektroniczne	Liczba wydawnictw	x	-	x	-	-	-